

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI POLİSLİK ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE CİNSEL SÖMÜRÜ
AMAÇLI ÇOCUK TİCARETİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İRFAN YABAŞ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. ERTAN BEŞE

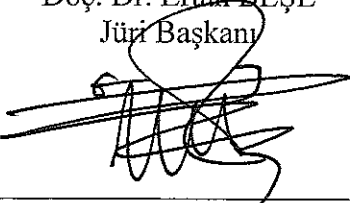
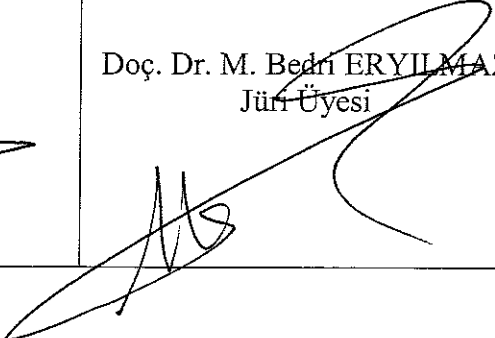
ANKARA

ŞUBAT – 2008

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
GÜVENLİK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ULUSLAR ARASI POLİSLİK ÇALIŞMALARI
ANABİLİM DALI

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE CİNSEL SÖMÜRÜ
AMAÇLI ÇOCUK TİCARETİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İRFAN YABAŞ

Doç. Dr. Ertan BEŞE Jüri Başkanı 	Doç. Dr. M. Bedri ERYILMAZ Jüri Üyesi 	Yrd.Doç. Dr. Kazım SEYHAN Jüri Üyesi
---	---	---

Tez Sınavı Tarihi: 17/01/2008

ÖNSÖZ

Genç nesillerin aklen, bedenlen ve ruhen sağlıklı olarak yetiştirilmeleri, ülkelerin gelecekleri için yapabilecekleri en iyi yatırımdır. Her insan bir ailede doğmakta ve temel eğitimini ailesinden almaktadır. Aile toplumun çekirdeği olduğuna göre, ailelerin güçlü ve sağlıklı olması, toplumun ve ülkenin geleceğinin sağlam temeller üzerine kurulması anlamına gelmektedir. Ailelerin görevini yapamadığı şartlarda ise özellikle henüz bilinç düzeyi tam gelişmemiş, savunmasız ve korunmaya muhtaç durumda olan çocuklar çeşitli amaçlarla kullanılmakta ve sömürülebilmektedirler.

Yirminci yüzyılın son yıllarında dikkat çekmeye başlayan çocukların ticari amaçlı cinsel sömürüsü veya cinsel sömürü amaçlı ticareti, devletleri bölgesel ve uluslararası alanda tedbirler almaya ve çalışmalar yapmaya yönlendirmektedir. Henüz Türkiye’de bu sorun dikkat çekici boyutlara ulaşmadığından, şimdiden ileriye yönelik tedbirlerin alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda, çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinin uluslararası sözleşmeler ve çalışmalar çerçevesinde boyutları ele alınarak çözüm önerileri getirilmiştir.

Bu çalışmayı yaparken her türlü yardımda bulunan değerli hocam ve tez danışmanım sayın Doç. Dr. Ertan BEŞE’ye, tez sınav komisyonunda bulunarak değerli yorum ve eleştirileriyle önemli katkılarda bulunan Doç. Dr. Mesut Bedri ERYILMAZ ve Yrd. Doç. Dr. Kazım SEYHAN’a, bana destek olan arkadaşlarım M. Akın ERDOĞAN ve Ersin TAN’a, ayrıca kendilerine ayıracağım zamandan fedakarlıkta bulunarak sabır gösteren eşim Hanife ve oğlum Burhan’a ayrı ayrı teşekkür ederim.

ÖZET

Yabaş, İrfan, Dünya’da ve Türkiye’de Cinsel Sömürü Amaçlı Çocuk Ticareti, Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası Polislik Çalışmaları Anabilim Dalı, Danışman: Doç. Dr. Ertan BEŞE, 95 sayfa.

İnsanlar daha iyi yaşam şartlarında hayatlarını devam ettirebilmek için, memleketlerini ve ülkelerini terk etmek zorunda kalabilmektedirler ve bu amaçla, yerleşmek ve yaşamak için gelişmiş ülke ve bölgeleri tercih etmektedirler. Bu süreç hem yasal, hem de tezimizin ana konusunu oluşturan çoğunlukla çocukların mağdur edildiği yasal olmayan şekillerde olabilmektedir. Özellikle çocuklar farklı şekillerdeki sömürülerin kurbanı olmaktadır. En çok rastlanan sömürü biçimlerinden biri de; çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretidir. Bu çalışmada, akademik literatür veya günlük kullanımda ilgili kavramlar arasında kesin ayrımlar bulunmadığından dolayı çalışma tanımlarına ulaşmak için, başlıca temel kavramlar ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve konumuz açısından karşılaştırılması yapılmıştır.

Literatür araştırması yapılmış ve konunun dünya genelinde mevcut durumu; özellikle, transit ve hedef ülke güzergahlarına dayanarak tespit edilmiştir. Kaynak durumundaki ülkelerin savaş, fakirliğin yaygın olduğu ve kız çocuklarının ikinci sınıf olarak görüldüğü ülkeler; bununla birlikte hedef ülkelerin ise gelişmiş (çoğunlukla Batı) ülkeler olduğu tartışılmıştır. Sorunun çözümü için, konuya yönelik genel yaklaşım modelleri geliştirilmiştir.

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti sorununun sebepleri, metodları, uluslararası kuruluşların, sözleşmelerin ve ilgili yasal metinlerin en çok göze çarpan yaklaşımları analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bu sorunun dünyanın ortak meselesi olduğu ve uluslararası işbirliğiyle çözülebileceği anlaşılmıştır. Bu sorunla başa çıkmada uluslararası sözleşmelerin tamamen etkili olduğu genel inancı ve fikrine rağmen, uygulama noktasında halen eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de sorunun boyutları tartışılmış ve çalışmada ele edilen bulgular çerçevesinde, soruna etkili çözümler olması bakımından bazı tutumlar önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuğun Cinsel Sömürüsü, Çocuk Suistimali, Çocuk Pornografisi, Çocuk Fuhuşu, Ticari Cinsel Sömürü, Çocuk Ticareti.

ABSTRACT

Yabaş, İrfan, Trafficking of Children for the Purpose of Sexual Exploitation in the World and Turkey, MA Thesis, Advisor: Assistant Prof. Ertan BEŞE, 95p.

People may have to leave their home towns and moreover homelands to be able to carry on their lives in better life conditions and for that purpose, they prefer developed countries or regions to settle down and live in. This process may be both in legal and illegal ways in which mostly the children are victimized in terms of the our thesis' main concern. Especially children have been the victims of various kinds of exploitations. One of the most common types of exploitation is the trafficking of children for the purpose of sexual exploitation. In this study, primarily basic concepts have been analyzed in detail and compared in respect of the our main topic to reach at working definitions just beause there has been no clear-cut differences among the related terms in academic literature or daily use.

The literature was reviewed and the current worldwide situation on the issue was ascertained specifically in terms of the routes of the source, transit and target countries. It was argued that the countries in which wars and poverty are prevalent and where girls are regarded as second-class citizens are the source countries; however well-developed (mostly Western) countries are target countries. For the solution to the problem, general approach models towards the issue were evaulated.

The causes, methods and most prominent approaches of the international institutions, agreements and relevant legal texts towards the issue of children trafficking for the purpose of sexual exploitation were analysed and evaluated. It was understood that this problem was a common problem of the whole world and could only be solved in international cooperation.

Despite the general belief and opinion that the international agreements were quite effective to cope with this problem, it was ascertained that there have been some deficiencies from the point of implementation at present. The dimensions of the problem in Turkey have been discussed and within the framework of the findings of the study, some policies to produce effective solutions to the problem have been recommended.

Key Words: Child Sexual Exploitation, Child Abuse, Child Pornography, Child Prostitution, Commercial Sexual Exploitation, Child Trafficking.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR VE ÇOCUK SUİSTİMALİ ÇEŞİTLERİ

1.1. Giriş.....	6
1.2. Kavramsal Analiz.....	6
1.2.1. ‘Çocuk’ Kavramı ve Kültürlerarası Durumu.....	6
1.2.2. Çocuk Suistimali ve Sömürüsü.....	8
1.2.3. Çocukların Cinsel Suistimali ve Sömürüsü.....	11
1.3. Çocuk Suistimali Çeşitleri.....	15
1.3.1. Fiziksel Suistimal.....	15
1.3.2. Duygusal Suistimal.....	16
1.3.3. Cinsel Suistimal.....	18
1.3.4. İhmal.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARIN CİNSEL SÖMÜRÜ AMAÇLI TİCARETİNİN KÜRESEL DURUMU

2.1. Giriş.....	23
2.2. Cinsel Sömürü Amaçlı Çocuk Ticaretinin Dünyadaki Genel Durumu.....	23
2.3. Cinsel Sömürü Amaçlı Çocuk Ticaretinin Sebepleri.....	27

2.3.1. Ekonomik Sebepler.....	28
2.3.2. Savaş ve İç Çatışmalar.....	29
2.3.3. Sosyo-Kültürel Sebepler.....	30
2.3.4. Yasalar ve Uygulamadaki Eksiklikler.....	31
2.3.5. Umutsuzluk Faktörleri.....	32
2.4. Çocuk Ticareti Mekanizmasının İşleyişi.....	33
2.5. Mağdurların Genel Profili.....	38
2.6. Çocukların Cinsel Sömürü Amaçlı Ticaretinin Çözümünde Yaklaşım Modelleri..	41
2.6.1. Arz (mağdur) Merkezli Yaklaşım.....	41
2.6.2. Talep (suçlu) Merkezli Yaklaşım.....	43
2.6.3. Hukuk Merkezli Yaklaşım.....	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE CİNSEL SÖMÜRÜ AMAÇLI ÇOCUK TİCARETİ

3.1. Giriş.....	48
3.2. Uluslararası Kuruluşlar.....	48
3.2.1. Birleşmiş Milletler.....	48
3.2.2. Avrupa Konseyi.....	52
3.2.3. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı	55
3.2.4. Avrupa Birliği.....	58
3.3. Diğer Uluslararası Sözleşmeler ve Çalışmalar.....	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CİNSEL SÖMÜRÜ AMAÇLI ÇOCUK TİCARETİ’NİN TÜRKİYE’DEKİ MEVCUT DURUMU

4.1. Giriş.....	65
4.2. Türkiye’de Sorunun Boyutları.....	65
4.3. Türkiye’de Çocukların Cinsel Sömürü Amaçlı Ticaretinin Sebepleri.....	68
4.4. Türkiye’de Çocukların Cinsel Sömürü Amaçlı Ticaretiyle Mücadele Amacıyla	

Yapılan Çalışmalar.....	70
4.5. Çocukların Cinsel Sömürü Amaçlı Ticaretine Yönelik Türkiye’de İç Hukuk	
Düzenlemeleri.....	72

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

5.1. Sonuç.....	80
KAYNAKÇA.....	85

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
ASİHB	Amerika Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı
BM	Birlesmis Milletler
ÇHS	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
ÇKK	Çocuk Koruma Kanunu
ÇTCS	Çocuklara yönelik Ticari Cinsel Sömürü
ECPAT	End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes (Çocuk Fuhuşu, Çocuk Pornografisi ve Cinsel Amaçlı Çocuk Ticaretine Son)
ILO	International Labour Office (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IOM	International Organization of Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
ODIHR	Office for Democratic Institutions and Human Rights (Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Dairesi)
SECI	The Southeast European Cooperative Initiative (Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi)
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TCK	Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
WHO	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

GİRİŞ

Çocuk suistimali ve sömürüsü tüm dünyada, gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler dâhil hassasiyet gösterilen, yönetimleri ve yöneticileri harekete geçiren bir olgudur. Tüm canlılarda mevcut bulunan güçsüzleri ve muhtaç durumdakileri koruma ve kollama güdüsü, insanları çocuk suistimali ve sömürüsü konusunda bilimsel çalışmalar ve hukuksal yöntemlerle önlemler almaya yönlendirmektedir. Yapılan çalışmalarla problemin sebepleri belirlense de, konuya bakış açısı toplumdan topluma yine de farklılık göstermektedir.

Bazı çocuklar, fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması, ailesi ve yakın çevresi tarafından suistimale uğraması ve ailesine ekonomik destek sağlamak amacıyla, karşılaşılabilecek tehlikelerin farkında olmadan sokakları tercih etmektedirler. Aileler bazen bilinçli, bazen de bilinçsizce çocuklarını sokağa terketmekle sömürölmelerine imkân vermektedirler.

Çocukların sömürüsü farklı şekillerde olabilmektedir. Talebe göre, ağır sanayide veya hizmet alanlarında çalıştırılarak, organları satılarak, dilencilik yaptırılarak, savaş ve iç çatışmalarda kullanılarak ve cinsel olarak sömürölmektedir.

Cinsel sömürünün en yaygın biçimi ise, çocukların bu amaçla ticaretidir. Çocuklar, yapılan sömürü eyleminin anlamını aklen ve fiziksel olarak fark etme olgunluğuna sahip değildirler. İradeleri ve istekleri dışındaki sebeplere ve gelişmelere bağlı olarak kendilerini bu ortamda bulmaktadırlar. Bundan dolayı sömürü fiillerine rıza göstermeleri kabul edilmemektedir. Görünürde fiili gönüllü olarak yapsa da, ‘mağdur’ olarak görölmektedir. Zaten sömürü sürecine başlamaları da kandırma amaçlı vaatlere dayanmaktadır. Aileler de bu süreçte çocuk tacirleri tarafından genellikle kandırılmakla birlikte, bazen de çocuklarının sömüröleceklerini bilmelerine rağmen müsaade edebilmektedirler.

Çocuklar, savaş, iç çatışma, siyasi istikrarsızlık, fakirlik, sosyo-kültürel değerler, teknolojik gelişmeler ve bireysel sebeplerle, daha gelişmiş bölge ya da ülkelere yasal ya da yasal olmayan yollarla girmektedirler. Yasal olmayan yollar ise riskleri beraberinde getirmekte ve çocukların yabancılar tarafından sömürölmelerine imkân vermektedir.

Sömürülen çocuklar, hayatları boyunca sürececek fiziksel ve psikolojik travmaların etkisinde yaşamaya maruz kalmaktadırlar (UNICEF, 2001).

İnsana olan yatırımın öneminden hareketle çocukların daha fazla mağdur edilmemesi ve korunması için, çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretini önlemek amacıyla, ülkelerin kendi imkânlarını uluslararası işbirliği içerisinde birleştirerek çalışmalar yapması gerekmektedir.

İşte bu nedenle bizim çalışmamızın amacı, çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinin dünyada ve Türkiye’de boyutlarını ortaya koymak ve sebeplerini tespit etmek suretiyle; bu konudaki çalışmaların henüz başlangıç aşamasında olduğu Türkiye’de soruna yönelik çözüm önerileri üretmektir.

Dünya genelinde cinsel sömürü amacıyla ticareti yapılan çocuk sayısı tam olarak tespit edilememekte fakat uluslararası kuruluşların yapmış olduğu çalışmalarda bu sayının her yıl için yaklaşık 1 milyon olduğu tahmin edilmektedir (UNICEF, 2001). Henüz çocuk yaşıta olan bu kadar çok insanın bu probleme maruz kalması, bunların daha sonra çeşitli suçlara karışmasını kolaylaştırabilecek ve sonuçta toplum ve devlet için önemli bir risk oluşturacaktır.

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti, yapısı itibariyle tüm ülkeleri ilgilendiren bir sorundur. Az gelişmiş ülkeler kaynak ülke olarak sorunun arz tarafını oluştururken; gelişmiş ülkeler de hedef konumunda talep tarafını oluşturmaktadırlar. Dolayısıyla devletler bu soruna ilişkin olarak ancak ortak politikalar ve sözleşmelerle çözüm üretebilirler.

Sorunun dikkat çekici boyutlara ulaşmış olması, devletlerin 1990’lı yıllardan sonra uluslararası boyutlarda önlemler almasını gerektirmiştir. Özellikle Birleşmiş Milletler (BM) tarafından 1989 yılında kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’nden¹ (ÇHS) sonra, bu alanda birçok uluslararası sözleşmeler ve çalışmalar yapılmıştır. Türkiye de, bu konuda imzalanan sözleşmelere büyük ölçüde taraf olmuş ve iç hukukuna yansıtmıştır.

¹ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20.11.1989 tarihinde kabul edilerek, 02.09.1990’da yürürlüğe girmiştir. Türkiye, bu Sözleşme’yi 14.09.1990 tarihinde imzalamış ve Sözleşme, 11.12.1994 tarih ve 22138 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Konunun henüz dünya ve özellikle Türkiye gündeminde yeni olması, bu alanda bilimsel çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Yapılan bu çalışmanın soruna farklı bakış açısı kazandıracağı ve daha iyi anlaşılmasında yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada nitel araştırma ve literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın konusundan dolayı genellikle uluslararası kuruluşların raporlarından ve sözleşmelerden yararlanılmıştır. Çalışılan konunun yapısının karmaşıklığına bağlı olarak, elde edilen veriler bazen örtüşmemekteydi. Bundan dolayı yapılan geniş kaynak taraması ve raporların birbirleriyle kıyaslanması suretiyle en gerçekçi verilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Yabancı makale, kitap ve rapordardan daha fazla yararlanılması; bu alandaki yabancı çalışmaların ülkemizde yapılanlara göre çok daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede yapılan bu çalışmanın, sorunun küresel durumunu ve ülkelerin almış olduğu önlemleri incelemesi bakımından Türkiye için faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretinin uluslararası boyutları, sebepleri, mevcut yapısı, bu alandaki uluslararası sözleşmelerin ve çalışmaların kapsamı, Türkiye’de sorunun boyutları ve yasal düzenlemeler incelenmektedir.

Birinci bölümde, kavramsal analizle birlikte çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti sürecinin arka planını oluşturan fiziksel, duygusal, cinsel suistimal ve ihmal ele alınmaktadır. ‘Çocukların suistimali’ konusu farklı disiplinlerin ilgi alanına girdiğinden, tek bir tanım yapılamamakla birlikte; aile ve çocuk üzerinde yetki ve otorite sahibi kişiler tarafından yapılan kötü muameleler, ‘suistimal’ kapsamında değerlendirilmektedir.

Yapılan farklı çalışmalar ve tanımlamalar doğrultusunda ‘cinsel suistimal’ kavramı; genel olarak cinsel sömürüyü de kapsayacak şekilde, çocuk üzerinde otorite sahibi olan aile, yakın çevre ve yabancı kişilerin cinsel tatmin amaçlı eylemleri için kullanılmaktadır.

‘Cinsel sömürü’ kavramı ise; ticari nitelikteki cinsel sömürünün birer uygulaması olan fuhuş, pornografi ve çocukların cinsel amaçlı ticareti gibi, para veya kazanç karşılığında çocuklarla yapılan cinsel faaliyetleri anlatmaktadır (UNICEF, 2001).

İkinci bölümde, dünya genelinde çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinin boyutları, sebepleri ve sürecin işleyişi anlatılmaktadır. Çocuk ticaretinin, ülkelerin kendi sınırları içerisinde de olmakla birlikte, az gelişmiş ve fakir ülkelere Avrupa ve Amerika gibi zengin, gelişmiş ülkelere yapıldığı görülmektedir. Ülkelerin çocuk ticaretindeki rolleri kaynak, transit ve hedef olma durumlarına göre belirlenmektedir. Kaynak konumunda olan yerler Afrika, Uzak Asya ve eski Doğu Bloku ülkeleri olup, bu coğrafyalarda yaşayan insanlar ilk aşamada en yakın gelişmiş ülkeleri tercih ettiği görülmektedir.

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretini tek sebebe dayandırarak açıklamak imkânsızdır. Etkenlerin başında ekonomik sebep gelse de, toplumların sosyo-kültürel yapıları ve ülkelerin içinde bulunduğu savaş, iç çatışma ve siyasi istikrarsızlık ta çocuk ticaretini tetikleyen diğer sebeplerdir. Bundan dolayı bu sebepler birbirleriyle bağlantılı şekilde ele alınmaktadır. Ele alınan sorunun çözümü ise geniş çerçevede arz, talep ve hukuksal yaklaşım modelleri ile sunulmaktadır.

Üçüncü bölüm, BM, Avrupa Konseyi (AK), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşların bu alanda yapmış oldukları uluslararası sözleşmeler ve çalışmaları incelemektedir. Çocuk ticaretinin tek bir ülkenin meselesi olmadığı, gelişmiş ülkelere yapılan yasal olmayan yollardan girişin engellenmesinin yanında; az gelişmiş ülkelerin de ilgili uluslararası sözleşmeleri onaylamaları ve çalışmalara katılmalarının önemine vurgu yapılmaktadır. Şu ana kadar yapılan uluslararası sözleşmelerin çocukların cinsel sömürüsü sorununu ve mücadele yöntemlerini tespit ettiği, fakat uygulamaların devletlerce yeterince desteklenmediği işlenmektedir.

Dördüncü bölümde ise, sorunun Türkiye’de henüz başlangıç noktasında olduğu ve tedbirlerin alınmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu amaçla Türkiye, uluslararası sözleşmelerin tamamına yakınına onaylamış ve Türk hukukunda da bu yöndeki

düzenlemeleri yapmış olmakla konuya yaklaşımı ele alınmaktadır. Uygulama alanında ise, diğer devletler gibi eksikliklerinin bulunduğu görülmektedir.

Çalışmamız, dünyada ve özellikle Türkiye’de gözardı edilen bir konuyu kapsadığından kaynak bulmada sıkıntılar yaşanmıştır. Çalışılan konunun farklı disiplinleri ilgilendirmesi ise, kavramsal tanımlamanın yapılması ve çerçevenin belirlenmesini zorlaştırmıştır. Farklı alanlarda yapılan çalışmalar ve uluslararası sözleşmelerin yaklaşımlarından yararlanılarak bu sorunlar giderilmeye çalışılmıştır.

Çalışılan konu hakkında yeterli Türkçe kaynağın olmaması, bizi büyük ölçüde yabancı kaynaklara yönlendirmiştir. Yabancı kaynaklara ulaşma ve Türkçe’ye çevrilmesinde yaşanan güçlük ise çalışmayı bazı yönleriyle eksik bırakmıştır. Bu nedenle çalışmanın dayandığı varsayımlar şunlardır;

1. Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretini oluşturan ekonomik sebepler, sorunun tek etkeni değildir.
2. Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti her ülkenin sorunudur ve ancak uluslararası işbirliğiyle çözülebilir.
3. Sorunla mücadele amaçlı kabul edilen uluslararası sözleşmeler yeterli, fakat uygulama aşamasında aksaklıklar bulunmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR VE ÇOCUK SUİSTİMALİ ÇEŞİTLERİ

1.1. Giriş

Bilimsel ve yasal çalışmaların üzerinde son yıllarda odaklandığı çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti, henüz anlamları kesinlik kazanmamış ve sınırları belirlenmemiş kavramları kapsamaktadır. Sorunun tespitinin yapılabilmesi ve çerçevesinin çizilebilmesi ancak kavramların anlamlarının doğru olarak anlaşılmasıyla mümkün olacaktır.

Geniş perspektifte ilk olarak ‘çocuk’ kavramı, kavram kargaşasından birbirlerinin yerine kullanılması ve de benzer olgular olmasından dolayı ‘çocukların suistimali’ ve ‘çocukların sömürüsü’ kavramları incelenecektir. Daha sonra da çocukların sömürü şekillerinden olan ve günümüzde hızla yaygınlaşan ‘cinsel sömürü amaçlı ticareti’ ele alınacaktır.

1.2. Kavramsal Analiz

1.2.1 Çocuk Kavramı ve Kültürlerarası Durumu

‘Çocuk’, Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü’nde (<http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul>, 2007); ‘Küçük yaştaki oğlan veya kız; soy bakımından oğul veya kız; Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak; genç erkek’ olarak tanımlanmaktadır. Kişilerin yetişkin olması; iyi ve kötüyü birbirinden ayırt etmeyi, yaptığı hareketlerin ne tür sonuçlar doğuracağını ve doğacak sonuçların sorumluluğunu üzerine almayı gerektirmektedir. Bu kavramdan hareketle çocukluk, beraberinde küçüklüğü ve henüz ergin olmamayı, aynı zamanda kendinden daha büyük ve olgun biri tarafından yardıma ve yönlendirilmeye ihtiyaç duymayı göstermektedir.

Çocukluk, insan hayatında belirli bir dönemi göstermektedir. Bu dönem kanunlarda da belirtilmekte ve korunmaktadır. BM ÇHS 1. maddesinde; ‘Bu Sözleşme

uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, onsekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır' denilmektedir.

Türkiye, 1994 yılında ÇHS'ni kabul ederek iç hukukuna bunu yansıtmıştır. Ayrıca diğer (koruyucu) kanunların yanısıra, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu²'nin (ÇKK) çıkarılmasıyla konuya verilen önem gösterilmiştir. ÇKK'nun 1. maddesinde kanunun amacı şu şekilde açıklanmaktadır: 'Bu Kanunun amacı, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.' (ÇÇK, 2005).

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 6. maddesinin (b) bendinde de çocuk kavramıyla '18 yaş altı kişiler' ifade edilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 11. maddesi, erginliğin 18 yaşını doldurmayla başladığını ve devamında evlenmenin kişiyi ergin kılacağını belirtmektedir.

Ayrıca yine ÇKK'nun 3. maddesinin (a) bendinde de 'çocuk' kavramı için; 'Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade eder' denilmektedir. Dolayısıyla ÇHS'nin bazı istisnai durumlarda 18 yaşın altındaki kişileri çocukluk statüsünden çıkarılabilesine karşılık, ÇKK'nun istisnasız olarak 18 yaş uygulaması, Türk hukukunun bu konuya ilişkin hassasiyetini göstermektedir.

Çocuğun toplumdaki yeri ve önemi, kültürlerarasında değişik şekillerde yorumlanabilmektedir (Georgopoulou, 1992:82-83). Örneğin; çocuklar az gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, gelişmiş ülkelerde de riskli işlerde düşük gelirlerle çalıştırılabilmektedir. Sigortasız ve güvencesiz olarak çalıştırılan çocuklar, işverenler açısından daha kazançlı olmaktadır.

Bazı toplumların kültürlerinde çocuklar, ebeveynlerin yaşlılığında onlara bakmak için bir nevi sigorta işlevi görmektedir. Çünkü insanlar yaşlandığında, fiziksel ve psikolojik olarak hassas olmakta, başkalarının ilgisine ve yardımına ihtiyaç duymaktadırlar.

² 03.07.2005 tarihinde kabul edilen ÇKK, 15.07.2005 tarih ve 25876 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Çocuk, bazı toplumlarda önemli bir sosyal statü sebebidir. Özellikle erkek çocuk sahibi olmanın yanısıra; çok çocuk sahibi olma, tarıma dayalı ataeril toplumlarda otorite ve saygınlık sebebidir.

Çocuklar insanların neslini devam ettirmesi, sevgi, şefkat, merhamet gibi duygusal ihtiyaçlarının karşılanması bakımından da önemlidir. Bir aile içerisinde doğma, büyüme, insan için sosyalleşmenin gereği ve ihtiyacı olduğu gibi; yetişkinlerin de kendilerine aile kurarak çocuk sahibi olmaları ve gelecek nesilleri yetiştirmeleri, en az bu oranda önemlidir.

Tüm dünya genelinde ise çocuklar ve genç nüfus milletlerin geleceğidir. Avrupa ülkeleri ve ABD gibi gelişmiş devletler, dünya üzerinde varlığını devam ettirebilmek için en büyük güç olan genç nüfusun oranını arttırmak istemekte; bu nedenle de gerek ekonomik ve gerekse sosyal anlamda ailelere destek sağlamaktadırlar.

1.2.2. Çocuk Suistimali ve Sömürüsü

Daha önceden sesli olarak dile getirilmeyen ‘çocukların suistimali’ sorunu, 1962 yılında C. Henry Kempe tarafından yazılan ‘Örselenmiş Çocuk Sendromu’ isimli makale ile kamuoyunun gündemine getirilmiştir. Bu makalede dayak atan ailelerin ve mağdur çocukların tıbbi ve psikolojik tedavisinin gerekli olduğu vurgulanmıştır.

Kempe’in makalesi, çocuk suistimali konusunda ABD’de yapılan bilimsel çalışmalar için bir dönüm noktası olmuş ve bu tarihten itibaren araştırmalar artış göstermiştir. 1965 yılına kadar çocuk suistimali konusunda hiç kitap bulunmazken; 1991 yılı itibariyle bu konuda sadece kitap olarak 600’den fazla eser yayınlanmıştır (Hacking, 1991:269; Shull, 1999:1682).

İngiltere’de ise ‘çocuk suistimali’ konusu, kamuoyu gündemine 1986 - 1987 yıllarında ‘Cleveland Olayı’ ile gelmiştir. Bu olayın dikkat çeken yönü; medyanın, uzmanları konuyu fazla abartmakla suçlamış olmasıdır. Çünkü çocuk doktorları, geliştirmiş oldukları yeni tekniklerle kısa sürede birçok çocuğun anal yolla cinsel olarak suistimal edildiğini tespit etmişlerdir. Teşhis ve tedavi sürecince aileleri tarafından baskı altına alınmamaları amacıyla hastanelerde koruma altına alınmışlardır. Bu olayın

soruşturulması ile birlikte, çocukların suistimalinin önlenmesi amacıyla yeni düzenlemelerin yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır (Katz, 2003:117).

Çocukların sömürüsü ve suistimali olguları birbirlerinden ayrı gibi görünse de, birbirleriyle bağlantılıdır. Çoğunlukla sömürünün arka planında suistimal süreci yaşanmıştır. Bu bakımdan gerek kavramların ve gerekse eylemlerin sınırları birbirleriyle çakışabilmektedir. Yapılan çalışmalarda konunun anlaşılması için her iki olgunun tanımlarının yapılarak çerçevenin belirlenmesi gerekmektedir.

Çocukların suistimalinin farklı disiplinleri ilgilendirmesi, tanımlamaların yapılmasında çeşitli güçlükler sebep olmaktadır. Bazı tanımlamalarda suistimali sadece aile bireylerinin veya çocuk üzerinde nüfuz ve otorite sahibi kişilerin; bazılarında ise, bunlarla birlikte yabancı şahısların da gerçekleştirebileceği kabul edilmektedir (Zeytinoğlu, 1999:112).

İngilizce’de ‘abuse’ kelimesi Türkçede; ‘kötüye kullanma, suistimal; kötü muamele’, yine bu kelimeye anlamca yakın olan ‘exploitation’ kelimesi ise; ‘kendi çıkarına kullanma, sömürme, istismar’ anlamına gelmektedir (Redhouse, 1990:5, 338). TDK, ‘suistimal’ ve ‘suistimal etmek’ kavramlarını ‘görev, yetki vs.yi kötüye kullanma, kötüye kullanmak’ olarak ve ‘istismar etmek’ ya da ‘sömürmek’ kavramlarını da, zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılabilecek şekilde; ‘işletmek, yararlanmak, birinin iyi niyetini kötüye kullanmak; sömürmek’ olarak açıklamaktadır ([http://www.tdk.gov.tr /TR/SozBul](http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul), 2007).

Dünya genelinde olduğu gibi, Amerika’da da sosyal bilimciler çocuk suistimaline net bir tanımlama yapamamakla birlikte, literatürde ‘suistimal’ ile ‘kötü davranma’ (maltreatment) kavramları birbirlerinin yerine kullanılabilmektedirler. Kötü Davranma (suistimal);

‘Ölüm; fiziksel, cinsel, duygusal hasar; ya da çocuğa zarar verme riski ile sonuçlanan suistimal veya ihmalin kanunda fail olarak tanımlanan ebeveyn, bakıcı veya diğer bir kişi tarafından yapılan bir eylem sonucu işlenmesi veya yapması gereken eylemi yapmaması’,

olarak tanımlanmaktadır (U.S. DHHS, 1992, akt. Lewit, 1994:234).

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre 'çocuk suistimali'; kötü davranma ile birlikte, duygusal, fiziksel, cinsel suistimal, ihmal, ticari ve diğer türlü sömürü şekillerini de kapsayacak suçların, sorumluluk, güven veya güç ilişkisine bağlı olarak işlenmesidir. Çocuk suistimalinde ebeveynler ve diğer aile üyeleri, arkadaşlar, tanıdıklar, yabancılar, çocuk üzerinde otoriteye sahip olabilecek meslek mensupları (polis, öğretmen vb.), işverenler, sağlık görevlileri, diğer çocuklar suçun faili olabilmektedir (WHO, 2006).

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek 'İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol'de³ yapılan 'insan ticareti' tanımında 'sömürme' kavramı şu şekilde ifade edilmektedir:

'... asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.'

Başka bir ifadeyle 'çocukların sömürülmesi' söz konusu olduğunda; bebekler satılmakta, çocuklar ağır sanayide ucuz işgücü ve değişik hizmet sektörlerinde çalıştırılmakta, askeri çatışmalarda kullanılmakta, dilencilik yaptırılmakta, erken yaşta evlendirilmekte, organlarının ticareti yapılmakta, cinsel olarak sömürülmekte ve bu amaçlarla ticareti yapılmaktadır (UNICEF, 2005a).

Garbarino'ya göre (1977), 'çocukların suistimali' suçu en yaygın olarak, aile ve yakın çevre tarafından işlenmektedir. Suistimal suçunun çocuk üzerinde otoriteye sahip bir kişi tarafından işlenmesi, psikolojik olarak çocuğun karşısındakinin eylemlerine karşı koyamamasına sebep olmaktadır. Otoriter rolde ebeveynler olabileceği gibi, bakıcı gibi çocuk üzerinde görev ve sorumluluk sahibi kişiler de olabilmektedir. Çocuğun her türlü suistimalinde çocuk pasif, suçlu ise aktif roldedir. Çocuk suistimale uğradığı zaman, hem fiziksel hem de zihinsel bilinci tam olarak gelişmediğinden, kendisine yapılan fiilin farkında olamamaktadır (Goddard vd., 2005:282).

³ Birleşmiş Milletler çerçevesinde 12-13 Aralık 2000 tarihlerinde Palermo'da düzenlenen konferansta kabul edilen Protokolü, Türkiye 30.01.2003 tarihinde TBMM tarafından kabul edilerek, 24/02/2003 tarih ve 25014 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Amerika Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı (U.S. Department of Health and Human Services) Ulusal Çocuk Suistimal ve İhmali Merkezi (National Child Abuse and Neglect Center) (U.S. DHHS, 1992), çocuğa karşı yapılan kötü muameleleri; fiziksel, cinsel, duygusal ve psikolojik suistimal ve ihmal ya da ihtiyaç duyulan şeylerden mahrum bırakma gibi genel başlıklar altında tanımlamaktadır. Martin ve Walters (1982:269), bütün bunların yanısıra, devamlı veya belirli sürelerde çocuğun yalnız başına terkedilmesini de farklı bir suistimal çeşidi olarak değerlendirmektedir.

1.2.3. Çocukların Cinsel Suistimali ve Sömürüsü

Chahal ve Herczog'a (2003:3) göre, çocukların 'cinsel suistimali', cinsel eylemlerin çocuklar üzerinde otorite ve gücü bulunan kişiler tarafından, pornografi ve fuhşu da kapsayacak şekilde yapılmasıdır. Çocukların cinsel suistimali ve sömürüsünün ortak yönünün, çocuklarla yapılan cinsel eylemleri kapsamı olarak belirtilmektedir. Bununla birlikte, cinsel eylemlerin yapıları kendi içeriklerinde farklılıklar gösterdiğinden dolayı tek başlık altında yaklaşımın, konunun anlaşılmasında ve çözümler getirilmesinde yetersiz olacağı kabul edilmektedir.

Kelly de (2000:79) çocukların fuhuş, pornografi ve seks turizmi yoluyla cinsel olarak sömürmelerini ve tanıdıkları tarafından yapılan cinsel eylemlerin hepsini cinsel suistimal olarak değerlendirmektedir.

ASİHB yapmış olduğu çalışmanın istatistik verilerinde 'cinsel suistimal' kavramını; 'çocuğun cinsel amaçlı ilişkiler, fahişelik, pornografi, teşhir ve diğer cinsel amaçlı suistimal eylemlerini içerecek şekilde cinsel tatmin veya parasal kazanç sağlamak için cinsel eylemde kullanılması' olarak tanımlamakta ve çocukların aile içi (ensest), yakınları ve yabancı şahıslar tarafından gerek cinsel haz ve gerekse maddi kazanç sağlayacak şekilde cinsel eylemlerde kullanılmasını, tek başlık altında ele almaktadır (U.S. DHHS, 1992, akt. Lewit, 1994:234).

Avrupa Konseyi 'Çocukların Cinsel Sömürü ve Suistimaline Karşı Korunması Sözleşmesi'⁴, 'cinsel suistimal' (sexual abuse) fiilini;

⁴ Council Of Europe Convention On The Protection Of Children Against Sexual Exploitation And Sexual Abuse, 25.10.2007 tarihinde imzalanan sözleşme henüz yürürlüğe girmemiştir.

‘Baskı, zorlama, tehditle veya aile içi de dâhil olmak üzere çocuklar üzerinde otorite, etki, güven gücü bulunan tanıdık kişiler tarafından çocukların yapısı itibarıyla fiziksel, zihinsel olarak kendine yetememe veya bağımlı olma durumundan yararlanılarak gerçekleşmesi’,

şeklinde tanımlamaktadır.

‘Cinsel sömürü’ (sexual exploitation) kavramını ise; çocuk fuhuşu ve pornografisiyle ilişkili bir şekilde ele almaktadır. Diğer bir yaklaşım açısından da cinsel suistimal; genç bir şahsın kendisinden yaşça büyük birisi tarafından güç kullanımı, kandırma ve zorlama yoluyla cinsel bir eylemde kullanılmasıdır (Conte, 1986:2).

Günçe (1999:90), ‘bir yetişkinin cinsel doyum sağlama amacı ile bir çocuğa yaklaşması ve onu kullanmasını cinsel istismar/suistimal’ olarak tanımlamaktadır. Oates (1999:101) ise, çocukların cinsel istismarının (suistimal), sömürü ve pornografi gibi ticari cinsel sömürüyü de kapsamasından dolayı karmaşık bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir.

Gerek Günçe’nin, gerekse Oates’in ‘istismar’ kavramını ‘suistimal’ anlamında kullanmaları, bu alanda Türkçe’deki terminoloji kargaşasını göstermektedir. Çünkü Günçe’nin kullandığı ‘istismar’ kavramı, ‘sömürü’ anlamında olup; nihai amacında maddi menfaat veya para elde etme bulunmaktadır. Oysa Günçe’nin tanımlamasında ‘...cinsel doyum sağlama...’, ‘istismar’ kavramıyla ifade edilmektedir. Yapılan bu tanımlama ise, ‘suistimal’ eyleminin amacına uygun olmaktadır.

Oates’in ise ‘istismar’ kavramını tanımlarken, bu kavramın eş anlamlı ‘sömürü’ kavramını da kapsadığından bahsetmesinin; ‘suistimal’ kavramının kullanılması gerekirken ‘istismar’ kavramının kullanılmasının tercümeden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Çünkü ‘suistimal’ (abuse) kavramı bazı disiplinlerce ‘istismar’ veya ‘sömürü’ (exploitation) kavramlarını kapsayacak şekilde kullanılabilir. Yukarıda Chahal ve Herczog ile Kelly’inin açıklamalarında da bunu görmek mümkündür.

Bu bakımdan ‘cinsel suistimal’ terimi, genellikle aile içinde meydana gelen eylemler için kullanılsa da, ‘cinsel sömürü’ kavramı ile henüz kapsadıkları anlam bakımından literatürde kesin olarak yapılmış bir ayrım bulunmamaktadır (UNICEF, 2004).

Bununla birlikte, ‘Çocukların Cinsel Sömürüye Karşı Korunması’ konulu Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 2001 (16) No’lu Tavsiye Kararı’nda⁵, ‘cinsel sömürü’ kavramı çocuk pornografisi, fuhşu, cinsel köleliği ve bu amaçlarla çocukların ticaretini kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır. Dolayısıyla uluslararası sözleşmelerde ‘cinsel sömürü’ kavramı ‘ticari cinsel sömürü’(commercial sexual exploitation) anlamında kullanılmaktadır.

‘Cinsel suistimal’ ile ‘ticari cinsel sömürü’ arasındaki fark; birincisinde çocukların cinsel haz amaçlı, ikincisinde ise para veya menfaat karşılığında cinsel olarak kullanılmasıdır (Chase ve Statham; 2005:7).

BM’e göre çocukların ‘ticari cinsel sömürüsü’ temel olarak üç şekilde olmaktadır: ‘Çocuk fuhşu, Çocuk pornografisi, Çocukların gerek ülke sınırları içerisinde gerekse yabancı ülkelerde cinsel amaçlı ticareti ve satılması.’ (UNICEF, 2001; Polat, 2007:209).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye Ek ‘Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi İle İlgili İhtiyari Protokol’ün⁶ 2. maddesi, çocukların ticari cinsel sömürüsüne ilişkin tanımlamalarda bulunmaktadır.

‘İşbu Protokol’ün amacı bakımından:

1. Çocuk satışı, herhangi bir şahıs veya bir grup şahıs tarafından, ücret ya da başka herhangi birşey karşılığında bir çocuğun başka birine devredildiği herhangi bir fiil veya işlem anlamına gelmektedir.
2. Çocuk fahişeliği, bir çocuğun ücret veya başka herhangi birşey karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılması demektir.
3. Çocuk pornografisi, çocuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya çocuğun cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel amaç güden bir şekilde gösterilmesi anlamına gelir.’

⁵ Çocukların Cinsel Sömürüye Karşı Korunması konulu, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 31.10.2001 tarihli 771. Toplantısı’nda alınan karar.

⁶ BM Genel Kurulu tarafından 25.05.2000 tarihinde kabul edilip imzaya açılarak, 18.01.2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Çocuk Fuhşu, Çocuk Pornografisi ve Cinsel Amaçlı Çocuk Ticaretine Son'un⁷
(ECPAT International, 2001) tanımlamasına göre;

‘Çocuklara yönelik ticari cinsel sömürü, çocukların yaşamlarını tehdit eden, onları aşağılayan ve alçaltan uygulamaları içerir. Bu sömürünün birbiriyle ilişkili üç ana biçimi vardır: fuhş, pornografi ve cinsel amaçlı ticaret. Diğer biçimleri ise çocuklarla cinsellik amaçlı turizm, çocuk evlilikleri ve zorla evlendirmedir.’

Çocuklarla Cinsellik Amaçlı Turizm; özellikle zengin ülkelerden az gelişmiş ülkelere olmak üzere, yetişkin bir şahsın bir yerden başka bir yere seyahat ederek burada çocuklarla cinsel eylemlerde bulunması ve onları sömürmesidir (ECPAT International, 2001).

Çocuk evliliklerinin bir tür sömürü olarak değerlendirilme nedeni ise; üçüncü tarafın bu evlilikten yarar sağlaması ve çocuğun para veya menfaat karşılığında cinsel amaçlı kullanılmasıdır. Bu şekilde ticari nitelikte bir cinsel sömürü ortaya çıkmaktadır (ECPAT International, 2006).

Zorla evlendirme ise, kız veya erkek çocukların genelde aileleri veya ebeveynleri tarafından zorla, kandırılarak veya ayartılarak evlendirilmesidir (Uluslararası ECPAT, 2006). Nepal’de kızların %40’ı henüz 15 yaşın altında iken, kendilerinden iki kat veya daha fazla yaşlı erkeklerle evlendirilmektedir (UNICEF, 2001).

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin ‘Çocukların Cinsel Sömürüye Karşı Korunması konulu 2001 (16) No’lu Tavsiye Kararı’ ve ‘Çocuklar ve Genç Şahısların Cinsel Sömürüsü, Pornografisi, Fuhşu ve Ticareti ile ilgili (91) 11 No’lu Tavsiye Kararı,’⁸ çocukların aile içinde veya dışında fiziksel, duygusal ve cinsel suistimallerinin daha sonra cinsel olarak sömürülmelerine sebep olduğunu belirtmektedir. Kosta Rika’da örneğin, cinsel sömürü mağduru çocuklara yönelik yapılan bir çalışmada, erkeklerin %83 ve kızların %79’unun 12 yaşından önce cinsel suistimale uğradığı tespit edilmiştir (UNICEF, 2001).

⁷ ‘End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes’, 1990 yılında çocukların ticari cinsel sömürüsüyle mücadele etmek amacıyla merkezi Bangkok, Tayland’da kurulan ve dünyanın bir çok yerindeki STK’larının bağlı olduğu organizasyondur.

⁸ Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 09.09.1991 tarihli 461. toplantısında kabul edilmiştir.

Her ne kadar ayrıntıda farklılaşan değişik sınıflandırmalar yapılsa da çocuk suistimali; genel olarak ‘fiziksel’, ‘cinsel’, ‘duygusal’ ve ‘ihmal’ başlıkları altında toplanmaktadır.

1.3. Çocuk Suistimalinin Çeşitleri

1.3.1. Fiziksel Suistimal

ASİHB (U.S. DHHS, 1992), çocuğa fiziksel olarak zarar veren ya da zarar verebilecek nitelikte olan her türlü fiziksel eylemi, ‘fiziksel suistimal’ tanımı içinde göstermektedir. Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) tanımlamasında ise fiziksel suistimal; ‘çocuğun sağlıklı yaşamı, hayatını devam ettirmesi, gelişimi veya haysiyetine karşı kasten yapılan ve fiziksel hasar veren veya verebilecek nitelikteki davranışlar’ olarak belirtilmektedir (WHO, 2006).

Çocuk suistimali hakkında genel tanımlamalar yapılsa da, kültürden kültüre ve toplumdan topluma farklılıklar göstermektedir. Bunun yanında çocuğun iyi ve gerekli bakımını oluşturan unsurların neler olduğu hakkında üzerinde sözbirliğine varılmış net bir uluslararası standart da henüz bulunmamaktadır.

Doğu ve Uzakdoğu kültüründe çocuğun yetiştirilmesi Batı ülkelerine göre temel farklılıklar göstermektedir. Batı toplumlarında çocuğa bağımsız bir birey psikolojisi ile yaklaşılmasına rağmen, örneğin; Hong Kong’da çocuklar katı disiplinle yetiştirilmekte, azarlama, dövme ve fiziksel cezalandırma kamuya açık alanda dahi yapılmaktadır. Bu tür davranışlar toplumda fiziksel suistimal olarak görülmemekte, çocuğu terbiye ve disipline etme olarak kabul edilmektedir (O’Brian ve Lau, 1995:40-41).

Lieh-Mak ve diğerlerinin (1983) yapmış oldukları çalışmada da, böylelikle çocuğun aileye itaatinin sağlandığı ve ‘itaatkâr’ çocuğun ‘iyi’ bir çocuk olarak değerlendirildiği sonucuna varılmaktadır (akt. O’Brian ve Lau, 1995:40-41).

ASİHB (U.S. DHHS, 1988), çocuğa karşı fiziksel şiddet uygulamada etkili olan çevresel faktörleri fakirlik, sosyal bağların zayıflığı, işsizlik, yetersiz barınma, sık sık

yer değiştirme, çevreye uyum sağlamada yaşanılan stres ve azınlık kimliğine sahip olma şeklinde sıralamaktadır.

Ekonomik durumu zayıf olan insanların, temel ihtiyaçlarını karşılamak için daha fazla çalışmak zorunda olmaları, ailelerine daha az zaman ayırmak zorunda kalmalarına neden olmaktadır. Bu durum ailesinin yaşamış olduğu maddi zorluklar dışında psikolojik olarak da sıkıntılar yaşamasına sebep olmaktadır.

Ayrıca büyük oranda fakirliğe bağlı olarak, yeni iş imkânları arayışı içinde olan aileler kırsal kesimden şehirlere ya da daha büyük metropollere göç etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu durum ise, özellikle kişiisel gelişimini henüz tamamlamayan çocukların, çevreye uyum sağlamasında problemler yaşamalarına sebep olmaktadır. Yeni tanışılan ortama uyum sağlama sorunu ve çevreye yabancı olma durumu, insanları sosyal olarak yalnızlığa sevk ettiği için de ayrı bir stres kaynağı olmaktadır.

Çocukların suistimalinde etkili olan çevresel faktörler, aynı zamanda çocukların (arz tarafı) cinsel sömürü amaçlı ticaretinin sebeplerini de oluşturmaktadır. Yaşadığı hayattan memnuniyetsizlik ve arayış içerisinde olma, çocukları sömürü mağduru konumuna getirmektedir. Çocukların aileleri tarafından fiziksel olarak kötü muamelelere maruz bırakılmaları, tanımadıkları kişilerin smrleri için fırsat oluşturmaktadır.

1.3.2. Duygusal Suistimal

Suistimal kavramının tanımlamasında yaşanılan zorluk özellikle duygusal suistimalin tespit edilmesinde daha da artmaktadır. Yasal olarak tam ifade edilemeyen çocukların duygusal suistimali olayları, çocukların fiziksel ve cinsel olarak suistimali olaylarına göre daha zor delillendirilebilmektedir. Bu da, bu alanda çalışan sosyal servis uzmanlarının ve adli hizmet yürüten personelin, sorunlara çözüm getirememesine ve mağdur çocukların daha az yardım almalarına sebep olmaktadır (Sheehan, 2006:41; Twaite ve Srednicki, 2004:445).

ASIHB (U.S. DHHS, 1992), duygusal suistimali; ‘bişiisel, davranma ile ilgili veya diğer zihinsel rahatsızlıklara sebep olan veya olabilecek eylem veya ihmaller’

olarak tanımlamaktadır. Paavilainen ve Tarkka'nın (2003:52) Finlandiya'da hemşirelerle yapmış oldukları mülakata dayalı bir araştırmada, duygusal suistimal genel olarak; 'ailenin duygusal olarak çocuğun kendisini yalnız hissetmesine sebep olacak şekilde yeterli ilgi göstermemesi' olarak tanımlanmıştır.

ASİHB (U.S. DHHS, 1992) ayrıca; çocuğun kötülenmesi, aşağılanması, bir takım şeylerle korkutulması, yeni doğan bebeğin büyük kardeşe tercih edilmesi, erken yaşlarda yetişkinlere yönelik iş ve görevler yaptırılması, yaşının kaldıramayacağı derecede sorumluluk verilmesi gibi uygulamaları da 'duygusal suistimal' tanımı içinde ele almaktadır.

Çocuklarda duygusal suistimalin tespiti hemen mümkün olmadığı için, yıllar sonra depresyon, değişik psikolojik ya da sosyolojik sorunlar olarak kendisini göstermektedir. Devamlı olarak ailesi tarafından hor görülen ve aşağılanan çocuklar, zamanla kendilerini fiziksel ve duygusal olarak sosyal ortamlardan soyutlamaktadırlar. Kendilerine olan güvensizlikten dolayı, diğer insanların yanında rahat olarak kişiliklerini sergileyememekte, sadece sınırlı ve kısıtlı olarak hareket etmektedirler (Twaite ve Srednicki, 2004:455).

Ailelerin çocuklarına olan incitici ve aşağılayıcı tavırları, kendilerine çocukluklarında yapılan hareketlerin bir ürünü ve sonucu olabilmektedir. Belki de bilinçaltılarında mevcut bulunan ebeveynlerine karşı olan nefreti, çocuklarına ceza vererek yansıtmaktadırlar (Twaite ve Srednicki, 2004:456).

Çocukların aileleri tarafından fiziksel suistimale uğratılmalarında olduğu gibi, duygusal suistimalde de, çocukların duygusal hasara uğramaları sözkonusudur. Çocukların sevgi, şefkat ve ilgi gibi duygularının beslenmesi gerekir. Aksi durumda, yani kendilerine duygusal olarak kötü davranılması durumunda tanımadıkları kişilere karşı yakınlık duyarlar. Böyle durumlarda çocuklar, kolaylıkla cinsel sömürü mağduru olabilmektedir.

1.3.3. Cinsel Suistimal

Çocukların aile içinde veya tanıdıkları tarafından cinsel suistimale uğramaları, yaşamlarını olumsuz olarak etkileyecek ve ilerleyen dönemlerde cinsel sömürü dâhil değişik şekillerde sömürölmelerini kolaylaştıracaktır. Çocuğun tanıdıkları tarafından cinsel suistimali, yabancılar tarafından suistimalinden daha çok yıkıcıdır. Çünkü en çok ‘güven’ duyduğu kişiler tarafından mağdur edilmeleri, çocukları tamamen savunmasız bırakmakta ve evlerinden kaçmalarına sebep olarak ‘sokak çocuğı’ haline getirmektedir.

Suistimal amaçlı cinsel davranışlar genel olarak üç şekilde gerçekleşmektedir (Gelles ve Conte, 1990:1050):

1. Bir bedenın diğer bedenle elle tacizde olduğı gibi cinsel organlar haricinde temasıyla,
2. Mağdurun bedenine failin cinsel organının veya başka bir cismin sokulması suretiyle,
3. Herhangi bir vücut teması olmadan, teşhircilik, röntgencilik ve pornografi olarak.

Dionisie ve Roman’ın 1998 yılında Romanya’nın Bükreş ve diğer şehirlerinde, 40’ı erkek ve 30’u kız olmak üzere toplam 70 sokak çocuğıyla yaptıkları mülakata dayalı bir çalışmada; %91’inin fiziksel ve cinsel olarak ailelerinde veya bakımevlerinde şiddete maruz kaldıkları; %54’inin ilk cinsel ilişkilerini sokak çocuğı olmadan yaşadıkları, kurumlardan kaçan çocuklardan %44’ünün %91’i kendinden daha büyük çocuklar, %9’u ise görevliler tarafından tecavüze uğradığı saptanmıştır.

Evden kaçan çocukların %29’u, ya aileleri ya da başka biri tarafından cinsel olarak suistimal edildiğini bildirmiştir. Bu çocukların %68’i uyuşturucu bağımlısı olup, 11-12 yaşlarında ilk cinsel suistimali yaşamışlardır (Dionisie ve Roman, 1998, akt. Roth ve Bumbulut, 2003: 69).

Kennedy ve Manwell’in (1992:95-96) Kuzey İrlanda’da çocukların cinsel suistimalinin boyutlarına ilişkin olarak yaptığı bir çalışma; %71’i birden fazla işlenen ve belli bir süredir süregelen cinsel suistimali, %29’u bir defalık cinsel suistimali kapsamaktadır. Erkek çocuklara cinsel suistimalde bulunanların %78’i ve kız

çocuklarına cinsel suistimalde bulunanların %90'ı erkektir. Duygusal olarak çocuklara etkisi; erkeklerin %57,5'i ve kız çocukların % 56,9'unda, üzüntü, korku, kâbus, kendini yaralama ve intihar girişimleri; erkek çocukların %40'ı ve kız çocukların %34'inin, saldırganlık, anti- sosyal davranış, evden kaçma davranışında bulunmaları şeklinde görülmektedir.

Ayrıca, %40 kız ve %48 erkek çocukları akranlarıyla ve yetişkinlerle iletişim kurma zorlukları çekmekte ve yaşadığı olaylardan dolayı yetişkin erkeklerden korkmaktadırlar. Dolaylı olarak, öğretime etkisi de, %28 erkek ve %25 kız çocuklarının okuldan kaçmasına ve derslerinin bozulmasına sebep olmaktadır (Kennedy ve Manwell, 1992:97-99).

Cinsel suistimal olayları çocuklarda, korku, intihar girişimleri, depresyon, kendini soyutlama, uyuşturucu veya diğer zararlı şeyleri kullanma, kendilerine olan saygıyı kaybetme, cinsel davranış bozukluğuna yol açmaktadır. Toplumdan soyut şekilde yaşayan çocuklar yetişkinlere ve akranlarına da güvenmemeye başlamaktadırlar. Eğer okula gidiyorsa, devamsızlık ve derslere dikkatini toplayamama gibi sebeplerden dolayı öğretim hayatları da zarar görmektedir (Twaite ve Srednicki, 2004:336).

Yapılan çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre; aile içi (ensest) ilişkilerde fail çoğunlukla erkektir ve gücünü kötüye kullanma söz konusudur. Ailede başlayan enseste dayalı cinsel suistimal, mağdurun daha sonraları ailenin yakın çevresinde, amcanın veya dedenin kullanmasına, tanıdıklar tarafından suistimal edilmesine ve yabancılara satılmasına, daha sonra pornografik amaçlı resim ve film çekilmesine, ülke içinde ve uluslararası boyutta fuhuş ve pornografik amaçlı çocukların ticareti şekline dönüşmektedir. Başlangıçta zorla yaptırılan eylemleri zamanla çocuk normal davranış olarak algılamakta, başkalarıyla birlikte olmayı ve fuhuş yapmayı doğal bir şey olarak düşünmektedir (Itzin, 1997:102).

Cinsel suistimal, enstest, pedofili, pornografi ve fuhuşun ortak yönlerin olduğu düşünülmektedir. Buna bağlı olarak çocuklara yönelik cinsel suistimal olayları, temelde genç veya yetişkin bir erkek şahıs tarafından kabul edilmekte veya hakkı olduğu düşünülerek yapılmaktadır (Itzin, 2001:37).

1.3.4. İhmal

ASİHB (U.S. DHHS, 1992), çocuğa yaşına uygun gelişimi için gerekli dikkatin ve bakımın gösterilmemesini ‘ihmal’ olarak değerlendirmektedir (akt. Lewit, 1994:234).

İhmal, genelde fiziksel ve maddi ihtiyaçların yeterince karşılanmadığı durumlarda söz konusu olduğu için, maddi durumun iyi olmadığı ya da düşük seviyede olduğu ailelerde görülmektedir. Özellikle zihinsel olarak sorunlu olan ailelerde çocuklara yeterince ilgi ve dikkatin gösterilmemesi, ayrıca ne tür ihtiyaçlarının da olduğunun da farkında olunmaması, çocukları ihmalin kurbanı haline getirmektedir (Martin; Walters, 1982:272).

Bu rakamlardan da anlaşıldığı üzere ihmal, tespit edilmesinin zorluğu da göz önünde bulundurulduğunda, fiziksel suistimale birlikte neredeyse en yaygın suistimal şeklini oluşturmaktadır (AIHW, 1998; akt. Sheehan, 2006:46).

İhmal; fiziksel, cinsel ve duygusal suistimal çeşitlerinden farklıdır. Şöyle ki; ihmal kendi içerisinde fiziksel ve duygusal olarak ikiye ayrılmaktadır. Fiziksel ihmalin fiziksel suistimalden farkı; ihmal olayında pasif ve hareketsiz kalma; fiziksel suistimalde ise aktif olarak şiddete başvurma söz konusu olmaktadır. Bulgusal boyutuyla fiziksel suistimalin tespiti, fiziksel ihmale göre daha kolaydır. Fiziksel ihmalin mağduru olan çocuklar (hasta, zayıf ve elbisesi kirli, vb.) görünüş itibarıyla kısmen anlaşılabilmektedir.

Diğer taraftan duygusal suistimalde çocuğa yönelik yapılan aşağılayıcı tavır ve hakaretler, duygusal ihmalde sevgisizlik, ilgisizlik olarak görülmektedir. Ancak uzun süre gözlem sonucu, çocuğun davranışlarında ve sözlerinde kendisiyle, hayatla barışık olmamasından anlaşılabilmektedir (Lynch, 1999:2).

Hem fiziksel hem de duygusal ihmalde ekonomik sebepler etkili olmaktadır. Ekonomik olarak yeterli gelir elde edemeyen veya işsiz aileler, çocuklarının fiziksel ihtiyaçlarını yeterli olarak karşılayamamaktadırlar. Genellikle zamanlarının çoğunu geçimlerini sağlamak için kullanmaktadırlar. Çocuklarına yeterli zaman

ayıramadıklarından dolayı da duygusal ihtiyaçları olan sevgi ve şefkati yeterince verememektedirler.

Örneğin Güney Afrika gibi göçmen işgücü olan yerlerde babalar aileleriyle gerektiği kadar ilgilenememekte ve aile bağları zayıf kalmaktadır. Ayrıca annelerin de evden uzak işlerde çalışmaları ve çocuklarla ilgilenecek kimselerin olmaması, en çok çocukları olumsuz yönde etkilemekte ve dolayısıyla her türlü tehlikelere açık hale getirmektedir (Magwaza, 1997; akt. Madu, 2003:315). İhmal olarak başlayan suistimalin şekli, çocukları ulusal ve uluslararası suç örgütlerinin hedefi haline getirerek, ailesinden karşılayamadığı fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını meşru olmayan kişilerden karşılamaya yönlendirmektedir.

Çocukların suistimali ve sömürüsü yoğun olarak dünyanın gündemine 20. yüzyılın sonlarında geldiğinden itibaren devletler ve uluslararası kuruluşlar soruna çözümler getirebilmek için, boyutları, sebepleri ve özelliklerini tespit etmek amacıyla çalışmalar yapmıştır. Yapılan çalışmalar, teşhisin doğru yapılarak uygun çözüm modellerinin sunulmasını amaçlamaktadır. Her ne kadar bazen elde edilen rakamsal değerlerde küçük farklılıklar olsa da, sonuç itibarıyla dünyada çok sayıda çocuğun suistimal ve sömürünün mağduru olduğu görülmüştür.

Bu bölümde çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti ile ilgili kavramların anlamları ve çerçevesi belirlenmiştir. Cinsel sömürü mağdurlarının geçmişinde büyük oranda suistimal ve özellikle cinsel suistimale uğramış olmaları, ana konumuzun anlaşılması ve sınırlarının belirlenmesi için 'suistimal' olgusunun da açıklığa kavuşturulmasını gerekli kılmıştır.

Çalışmamızın sonraki bölümünde, çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti bir ülkenin diğer ülkelerden bağımsız sorunu olmadığı için küresel bağlamda boyutları, sebepleri, sürecin isleyişi ve çözümüne yönelik alınması gereken tedbirler ele alınacaktır.

Dünyada hangi ülke çocuklarının bu amaçla daha çok mağdur edildiği ve hangi ülke insanların ise talep eden durumunda olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır. Çocukların ticaretine etki eden faktörlerin neler olduğu ve bu etkenlerin nasıl çözüme

ulaştırılabileceği anlatılacaktır. Ayrıca ocuk ticareti surecinin isleyişi ayrıntılı olarak incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUKLARIN CİNSEL SÖMÜRÜ AMAÇLI TİCARETİNİN KÜRESEL DURUMU

2.1. Giriş

Herhangi bir sorunun çözümü öncelikle boyutlarının, sebeplerinin, işleyişinin tespitiyle mümkündür. Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretini çözüme kavuşturma amaçlı mücadele stratejilerinin belirlenmesinde de durum böyledir. Bundan dolayı öncelikle sorunun mevcut durumunun tespiti yapılacaktır.

Dünyada çocuk ticaretinde hangi bölgelerin daha çok riske sahip olduğu ve belirlenen bölgelerdeki sorunun sebepleri incelenecektir. Çocukların ticareti sürecinde pasif ve aktif eylemde bulunarak işleyişine katkıda bulunan, mağdur, fail ve diğer üçüncü şahısların rolü anlatılacaktır. En son olarak sorunun çerçevesi oluştuktan sonra, çözüm için nasıl bir stratejinin takip edilebileceği sunulacaktır.

2.2. Cinsel Sömürü Amaçlı Çocuk Ticaretinin Dünyadaki Genel Durumu

İnsan ve cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretinin birden fazla sebebi bulunmaktadır. Fakat bu sebepler içerisinde en etkin olanı ekonomik sebeplerdir. Ekonomik sıkıntılar yaşayan ve istikrar olmayan ülkelerde insanlar, daha iyi hayat şartları olan yerlere gitmek istemektedirler. Hareketin yönü ülke sınırı içinde olabileceği gibi sınırlar ötesine doğru da olabilmektedir. BM'in 'insan ticareti' tanımlamasında da ülkeler arasında sınır geçme zorunluluğu bulunmamakta ve Palermo Protokolü'nün 3. maddesinin (a) bendinde sadece '...bir yerden bir yere taşınma...' olarak belirtilmektedir.

İnsan ticareti olgusunda insanların bir yerden bir yere hareketi söz konusu olduğundan, bu eylemler içerisinde bazı tanımlamalar anlam kazanmaktadır. Bu bağlamda sık kullanılan, 'kaynak ülke', 'transit ülke' ve 'hedef ülke' kavramlarını açıklamak gerekmektedir.

Kaynak ülke; yasa dışı göç ve insan ticareti eylemine maruz kalan kişilerin daimi olarak yerleşik veya vatandaşı oldukları ülkedir. Hedef ülke; yasadışı göç veya insan ticareti kapsamında eyleme konu olan kişilerin amaçladığı veya götürülmek istedikleri ülkedir. Transit ülke ise; kaynak ülkeden hareket edilerek amaçlanan, varılmak istenilen hedef ülkeye seyahatte geçici olarak yasal veya yasa dışı ikamet edilen ülkedir (Fırat, 2007).

Dünya geneline bakıldığında ekonomik güce ve gelişmişliğe bağlı olarak Batı Avrupa, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri için; Avrupa'nın geneli ise, temel olarak Güney Amerika, Güneydoğu Asya ve Batı Afrika ülkelerinden cinsel sömürü amacıyla ticareti yapılan çocuklar için hedef bölge konumundadır.

Doğu ve Güneydoğu Asya'daki ülkelerden; Filipinler, Burma, Vietnam, Kamboçya temel olarak çocuk ticaretinin kaynak bölgesini teşkil etmektedir. Bu ülkelerden hedef ve transit ülke konumundaki Malezya ve Japonya'ya doğru çocuk ticareti yapılmaktadır. Güney Asya'da Bangladeş ve Nepal kaynak ülke; Hindistan ve Pakistan ise, hedef ülke konumundadır.

Orta Asya ve Güney Kafkasya'daki, Ermenistan, Gürcistan, Kazakistan, Tacikistan ve buradaki ülkelere Rusya, Türkiye, Batı Avrupa ve ABD'ye fuhuş amaçlı çocuk ticareti yapılmaktadır. Afrika'da ise gerek kıtanın kendi içindeki zengin ülkelere doğru ve gerekse Avrupa ve ABD'ye doğru hem ucuz işgücü hem de cinsel sömürü amaçlı çocuk ticareti yapılmaktadır. Bolivya, Brezilya, Kolombiya, Dominik Cumhuriyeti ve Meksika Amerika kıtasında kaynak konumundaki ülkelerdir. Latin Amerika, Güneydoğu Asya, Orta ve Doğu Asya ülkeleri insanları için ABD, Kanada, Japonya ve Batı Avrupa ülkeleri cinsel sömürü amaçlı çocuk ve insan ticareti açısından hedef konumundadır (<http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2005>, 2006).

Cinsel sömürüde mağdur hem kız hem de erkek çocuklar olabilmektedir. Dominik Cumhuriyeti'nde 25.000, Batı Afrika'da 35.000 çocuk cinsel sömürü amacıyla sömürülmektedir. Litvanya'da fuhuş yapanların %20-50 oranını çocuklar oluşturmakta ve çocukların yaşı 11'e kadar düşmektedir. Meksika'da da 16.000 civarında çocuğun fuhuş sektöründe veya değişik şekillerde sömürüldüğü tahmin edilmektedir. Sri Lanka'da 20.000-30.000 civarında erkek çocuğun fuhuş mağduru olduğu tahmin

edilmektedir. FBI'ya göre ABD'de çocuk pornografisinin %50'sinde erkek çocukları kullanılmaktadır. Prag'da da 14-20 yaş grubundaki erkek çocuklar, daha kolay ve fazla para kazanma hevesiyle bu sektöre girmektedirler (UNICEF, 2001).

Japonya'ya, bölgede zengin ülke konumunda olduğundan hedef ülke olarak, % 90'ı diğer Asya ülkelerinden olmak üzere, Latin Amerika ve Kolombiya'dan çocuk ticareti yapılmaktadır. Güneydoğu Asya ülkelerindeki bölgesel çocuk ticareti, çoğunlukla az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere doğru olmaktadır. Cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretinde ekonomik sebepler ön planda olduğu için, bu bölgedeki ülkeler tedbir amaçlı çeşitli uygulamalarda bulunmaktadırlar.

1979 yılından itibaren Çin'de uygulanan 'tek çocuk şartı' sonucu, aileler erkek çocuklarını tercih etmekte ve kız çocuklarına karşı kürtaj yapmaktadırlar. Son zamanlarda yapılan nüfus oranlarının tespitinde de her beş kız çocuğuna karşı altı erkek çocuğun doğduğu ve yakın zamanda yaklaşık olarak 18 milyon evlilik çağına gelmiş erkeğin kendine eş bulamayacağı tahmin edilmektedir. Kadın nüfusunun azlığından dolayı, yerli kızların aileleri istedikleri para miktarını arttırmakta ve erkeklerin evlenebilmeleri zorlaşmaktadır. Bu durumdan istifade eden kadın ve çocuk tacirleri, yabancı ülkelere kadın ve çocuk getirerek insan ticaretini arttırmaktadırlar (<http://aktifhaber.com>, 2007; Marshal, 1999; akt. Lee, 2005:174-177).

Uluslararası Göç Organizasyonu'nun (IOM) İnsan Ticaretine Karşı Hizmet Direktörü (Counter-Trafficking Service) Marco Gramegna'ya göre; Tayland, Kamboçya, Vietnam ve Çin'in güneyindeki insanlar ekonomik olarak zayıf durumdadırlar ve kız çocukları ikinci sınıf olarak görülmektedir. Çocuklar daha iyi bir gelecek ya da ailelerine daha fazla ekonomik yük getirmemek amacıyla satılmaktadır. Afrika'da sürdürdükleri çocuk ticaretine karşı yapılan çalışmaları da 'yapılan iş belki okyanusta bir damla, fakat yapılmamış olsa durum çok daha kötü olacaktı' şeklinde ifade etmektedir (Porter, 2003a:20).

Özellikle 1994-95 yıllarında Moldova; ekonomik kriz, işsizlik ve fakirlik gibi sebeplerle Batı Avrupa'ya en çok insan ticareti yapılan ülkelerin başında gelmektedir. Çevresinde bulunan zengin ülkelere Türkiye, Almanya, İtalya, İspanya, Portekiz gibi ülkelere yasal ve daha çok yasal olmayan yollarla geçiş yapılmaktadır. Bu amaçla,

Moldova’da BM Kalkınma Programı himayesinde 2001 yılında kurulmuş bir STK olan Kadın Ticaretini Önleme Merkezi (CPTW)⁹, ABD’nin maddi desteğiyle ülke içinde insanları bilinçlendirmede ve eğitim alanlarında yaygın ve etkili çalışmalarda bulunmaktadır (Costachi, 2003:31).

Moldova’da çocuk ticareti; Ukrayna ve Rusya; Makedonya, Arnavutluk, Sırbistan ve Karadağ; Türkiye, Yunanistan, İsrail ve Arap Emirlikleri; Romanya, Macaristan, Polonya; İtalya, Fransa, Almanya, İngiltere, olmak üzere beş güzergâhta gerçekleşmektedir.

2001 yılından itibaren Moldova gerek kendi bakanlıkları ve insan ticaretinden sorumlu kuruluşları ile ve gerekse uluslararası kuruluşların da desteğiyle insan ticaretiyle mücadelede ulusal eylem planı hazırlayarak uygulamaya başlamıştır. Fakat devlet kurumları ve STK’ların etkin olarak işbirliği yapmamaları ve mağdurlara yönelik yeterli yasal düzenlemenin yapılmamış olması planı başarısız kılmıştır (ILO, 2004b).

Arnavutluk’ta da 1990’dan sonra yaşanan ekonomik sıkıntılar ve düşük hayat standartları çocuk ticaretini ve sömürsünü hazırlamıştır. Ekonomik olarak yetersizlik beraberinde sağlık ve sosyal kurumların da yetersiz kalmasına ve işlevini yapamaz hale gelmesine sebep olmuştur. Eğitim alanında da ailelerine destek olmak için çocuklar gerek ülke içinde ve gerekse yurtdışında çalışmaya başlamıştır. Fakat işgücü olarak başlayan yolculuk cinsel sömürüye dönüşmüştür. İnsanların çoğunun kırsal kesimden göç etmesi sonucunda ekonomik ve sosyal problemler yaşanmıştır. Bununla birlikte Arnavutluk, 1955 yılında BM’e üye olduktan sonra çoğu uluslararası antlaşmayı onaylamıştır.

Dünya Bankasının girişimiyle 2001 yılında oluşturulan İnsan Ticaretiyle Mücadele Milli Stratejisi, 2002 yılında Yoksulluğu Azaltma Stratejisi başlatılmıştır. 2003 yılında Sosyal Hizmetleri Geliştirme Stratejisi ve İstihdam ve Mesleki Eğitim Stratejisi tarafından çocuk ve insan ticaretinin temel iki nedeni; ‘işsizlik’ ve ‘fakirlik’ olarak belirlenmiştir (ILO, 2004a).

⁹ Center for the Prevention of Trafficking in Women

Romanya’da 1990 yıllarından itibaren nüfus planlaması sonucu nüfus artışı olmamakla birlikte, yabancı ülkelere yapılan göçler nüfusu kısmen azaltmıştır.¹⁰ Romanya, Moldovalılar ve kısmen de Ukraynalılar için transit ve hedef ülke durumundadır. Romanya’yı transit olarak kullanan insan tacirleri Sırbistan ve Karadağ üzerinden Balkan ülkelerine ve Batı Avrupa’ya geçiş yapmaktadırlar.

2001 yılında Romanya, insan ticaretiyle mücadelede ulusal eylem planı hazırlamış ve harekete geçirmiştir. Uluslararası kuruluşlar, Romanya devlet kurumları ve STK’larıyla işbirliği içerisinde, toplumu bilgilendirme ve bilinçlendirme, risk grubundaki mağdur insanların ekonomik ve sosyal durumlarının iyileştirilmesi, yeni yasal düzenlemelerin yapılması, uluslararası ve bölgesel işbirliği, mağdurları koruma ve rehabilite ederek topluma yeniden kazandırılması konularında çalışmalarda bulunmaktadır (ILO, 2004c).

Doğu Avrupa ülkelerindeki çocuklar için İspanya, İtalya, Fransa, Yunanistan, Hollanda, Almanya, Avusturya ve Birleşik Krallık hedef ülke konumundadırlar. Diğer taraftan Batı Avrupa ülkelerinden, seks turizmi için Güneydoğu Asya, Güney Asya ve Latin Amerika’ya turistik geziler yapılmaktadır. Özellikle son yıllarda Doğu Avrupa’ya da artan miktarda seks turizmi yapılmaktadır (Polat, 2007).

2.3. Cinsel Sömürü Amaçlı Çocuk Ticaretinin Sebepleri

Cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretini etkileyen birçok sebep bulunmaktadır. Bunlar genel olarak ‘arz-talep’ veya ‘çeken-iten’ sebepler olarak gruplandırılabilir. Cinsel sömürü mağdurlarını arza sevk eden sebepler; işsizlik, fakirlik, zayıf ekonomik ve sosyal yapı, kadınlara yönelik ayrımcılık, kadın ve çocuklara yönelik şiddet, ülke içinde yaşanan silahlı çatışma, siyasi istikrarsızlık, devlet yapısındaki yolsuzluk ve bozulmalar; talep tarafında ise; çocuk pornosuna ve seksine karşı dünyada artan merak, internetin ucuz ve yaygın olarak kullanılması ve ucuz işgücü bulunmaktadır (EGM, 2006).

¹⁰ 1992-2002 arası yaklaşık 1 milyon (%4) kişi.

Çocukların Ticari Cinsel Sömürüsüne Karşı Dünya Kongresi'nin Eylem Bildirisi ve Gündemi'ne¹¹ (1996 Stockholm Deklarasyonu) göre 'yoksulluk' ticari cinsel sömürü için gerekçe gösterilemez. Bunun dışında da, ekonomik eşitsizlik, dengesiz sosyo-ekonomik yapı, ailelerin çocuklarına karşı sorumsuz davranmaları, eğitim yetersizliği, tüketimde artış, kırsal kesimden şehirlere olan göç, kadın-erkek cinsiyet ayrımı, bazı bölgelerde halen devam eden gelenekler ve töreler, ülkelerin yaşamış olduğu iç çatışmalar, kanun uygulayıcılarının yolsuzluğu ve ihmali, etkisiz kanunlar vs. hepsi çocukların ticari olarak cinsel sömürüsü için birer sebep olabilmektedirler. Ayrıca toplum içinde ve resmi kurumlarda görevli bulunan bazı kişilerin bu duruma doğrudan veya dolaylı, aktif veya pasif olarak katkısının olduğu belirtilmektedir.

2.3.1. Ekonomik Sebepler

Ülkelerin içinde bulundukları ekonomik durumlara bağlı olarak vatandaşlarına sunduğu refah seviyesi değişiklik göstermektedir. İçinde bulundukları zor ekonomik şartlar insanları, daha zengin ülkelere; kendi ülkeleri içinde ise kırsal kesimden şehirlere, iş imkânının fazla olduğu bölgelere doğru yönlendirmektedir. Bu durumdan istifade etmek isteyen kişiler, korunmaya ve kandırılmaya müsait olan çocukları ve işgücü olarak ucuz olduğundan kadınları değişik şekillerde sömürmektedirler. Ekonomik olarak zayıf olan ve daha çok veya kolay şartlarda para kazanmak isteyen genç kişiler, hayallerine ulaşmak için kendilerine sunulan 'pembe hayallere' inanmakta ve belki de daha önceden hiç tanımadıkları kişilerin tutsağı durumuna gelmektedirler (UNICEF, 2004).

İnsanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeterli maddi durumlarının olmaması, başkaları tarafından sömürülmeleri için onları açık hedef konumuna getirmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Arnavutluk'ta ticaret mağduru 61 çocuk üzerinde yaptığı bir anket çalışmasında, çocuklar kısmen veya tamamen temel ihtiyaçlarının karşılanmamasından dolayı evlerini terk ettiklerini belirtmişlerdir (ILO, 2004a).

¹¹ The Declaration and Agenda for Action of the World Congress Against Commercial Sexual Exploitation of Children, 27-31.08.1996 tarihinde İsveç'in Stockholm şehrinde 119 ülke, STK'ları, UNICEF ve ECPAT'ın katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

Ülkelerdeki işsizliğe bağlı olarak ekonomik sorunlar, aileleri çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak şekilde yaşamaya zorlamaktadır. Gıda, sağlık ve barınma gibi gereksinimleri aileleri tarafından karşılanamayan çocuklar, ailelerine destek olmak amacıyla dışarıda ucuz ve yasadışı şekilde çalışmakta, farkında olmadıkları tehlikelerin mağduru olmaktadır. Erken yaşta çalışma hayatına başlayan çocuklar, eğitimlerini tamamlayamamakta ve ülkelerinde yeterli iş imkânlarının bulunmamasından dolayı da yabancı ülkeleri tercih etmektedirler (ILO, 2004a).

Çocukların cinsel sömürsünde fakirlik önemli bir sebep olmakla birlikte tek etken değildir. Eğer fakirlik sömürüye giden yolda tek sebep olarak kabul edilse, o zaman ekonomik olarak zayıf tüm insanların çocuklarının fuhuş ve benzeri sektörlerde çalıştırılıyor olması gerekirdi. Bu nedenle fakirliğin haricinde diğer etkenler de çocukların cinsel olarak sömürülmesinde etkili olmaktadır (Polat, 2007:217).

2.3.2. Savaş ve İç çatışmalar

Birbirleriyle bağlantılı olarak, beklenmeyen ani gelişmeler de ülkeleri ve toplumları krize sürüklemektedir. Doğal afetler, savaşlar, iç çatışmalar, ülkelerdeki sosyal ve ekonomik istikrarın bozulmasında, ekonomik krizlerin ve karmaşa ortamlarının oluşmasında önemli etkenlerdir. Güneydoğu Asya'da 2004 yılında yaşanan Tsunami sonrası çok sayıda çocuk, ailelerinin ölmesi veya kaybolmalarından dolayı korumasız kalmışlar, cinsel ve diğer sömürü şekillerinin kurbanı olmuşlardır (UNICEF, 2006:49).

Olağan dışı gelişen olaylar, mevcut kurallar ve kanunların ihlal edilmesine imkân vermektedir. Savaş, iç çatışma ve doğal afetlerin yaşandığı dönemde kanunların uygulanması yeterince sağlanamamaktadır. Savaş ve iç çatışmaların yaşandığı ülkelerdeki çocuklar, hem kendi ülkelerinde hem de yabancı ülkelere ticareti yapılarak cinsel olarak sömürülmektedirler. 1999 yılında iç çatışmaların yaşandığı dönemde Sierra Leone'da 4000'den fazla çocuğun kaçırıldığı ve cinsel sömürü amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir (UNICEF, 2004).

Savaş şartlarından dolayı aç ve korumasız kalan kadın ve çocuklar, yaşamak için kendilerine sunulan teklifleri çoğu zaman sömürü amaçlı olduğunu bilmelerine rağmen

kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Mesela; İç çatışmanın yaşandığı Liberya’da görev yapan askerler, insanların yaşadığı açlık, hastalık gibi çaresizlikten yararlanarak yiyecek karşılığında 10 yaşındaki çocukları bile bu amaçla sömürebilmektedirler. Filipinler’de de cinsel sömürünün %40’ı yabancı ülkelere gelen turist ve askerler tarafından yapılmaktadır. Kore ve Vietnam Savaşları’ndaki yabancı askerlerin dinlenme ve eğlence yeri olarak seçtikleri bölge olmasından dolayı Tayland’da, 1950’li yıllar seks endüstrisinin hızla artış gösterdiği dönemler olmuştur (UNICEF, 2001).

Yukarıdaki şartlar haricinde, savaş döneminde bir ülkenin askerleri diğer ülkenin kadın ve çocuklarına ayırım yapmadan tecavüz ederek de cinsel sömürde bulunabilirler. Bu şekilde 1992 yılında Bosnalı kadın ve kız çocukları Sırp tarafından tecavüze uğramışlardır (UNICEF, 2001).

2.3.3. Sosyo – Kültürel Sebepler

Ailelerin, çocukların fiziksel olduğu kadar psikolojik gelişiminde de sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır. Mutlu, sıcak ve sevgi olan bir aile ortamında çocuklar fiziksel şartların eksikliğini aile bireyleri arasındaki sıcak ilişkilerle kısmen giderebilmektedir. Fakat bu durumun engelleri; ebeveynlerden birinin öz olmaması ve boşanma veya birden fazla evlilik sonucu ev ortamında farklı anne-babalardan çocukların bulunmasıdır. Böyle durumlarda aile içinde yeterli iletişim kurulamamakta ve çocuklar aile ortamında bulamadığı ilgiyi başka ortamlarda aramaya başlamaktadırlar (ILO, 2004a).

Genellikle ataerkil aile yapısı olan toplumlarda, cinsiyet ayrımcılığına bağlı olarak kadın ve kız çocukları ‘ikinci sınıf’ kabul edilmekte ve şiddete maruz kalmaktadırlar. Çocukların aile içinde sürekli olarak şiddete maruz kalmaları, ailelerinden ayrılmalarına ve evlerini terk etmelerine sebep olmaktadır. Şiddeti genel olarak alkolik ve madde bağımlısı anne-babalar uygulamaktadır.

Kendilerini bilgi yönünden geliştirememiş ebeveynler, çocuklarını olumlu yönde ve gelişimine uygun olarak yönlendirememektedirler. Dolayısıyla çocuklar, ailelerin yetersiz oldukları ve kendilerine şiddet uyguladıklarından dolayı evlerini terk etmekte,

görünüşte kendilerine sevgi gösteren ve ilgilenen yabancı şahıslara güvenmekte ve onların kontrolü altına girmektedirler (ILO, 2004a; UNICEF, 2001).

Diğer taraftan cinsiyet ayrımcılığının yaşandığı toplumlarda, kız çocukları aile için ‘fazladan’ masraf olarak kabul edilmekte ve eğitim almaları gereksiz olarak görülmektedir. Özellikle çocukların yetiştirilmesinde daha çok annelerin rol aldığı düşünüldüğünde, eğitimsiz annelerden ve nispeten daha eğitilmiş de olsa baskıcı babalardan oluşan aileler çocuklarını hayata yeterince hazırlayamamakta ve özellikle de kız çocuklarını savunmasız ve güçsüz durumda bırakmaktadırlar. Hayatın ilerleyen aşamalarında gerek meslek sahibi olmaları, gerekse normal hayatı daha bilinçli devam ettirebilmeleri için ‘eğitim’, çocuklar için temel güvencedir (ILO, 2004a).

2.3.4. Yasalar ve Uygulamadaki Eksiklikler

Hem kaynak hem de hedef ülkelerdeki yürürlükte olan yasaların yeterli ve caydırıcı olmaması, çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinde önemli bir sebeptir. Tüm taraf ülkelerdeki yasaların birbirlerini tamamlamaları ve uyumlu olmaları faillerin cezalandırılabilmesinde önemlidir. Sömürü eyleminin failleri, yasalardaki boşlukları ve tutarsızlıkları kendi leihlerine iyi kullanmaktadırlar. Çocuklar, cinsel sömürü amaçlı ticaret mağduru olacaklarını bilmeden, hayallerinin peşinde bilinçsizce bu yola sürüklenmektedirler. Dolayısıyla çocukların saf düşüncelerinden yararlanarak bu tür suçları işleyen faillere yönelik ağır cezalar uygulanmalıdır (ILO, 2004a).

Yasalardaki cezaların ağırlığının yanında uygulanabilirliği de önemlidir. Sadece yasal olarak düzenlemelerde bulunmakla kalınmamalı, uygulayıcı konumunda bulunan kurumlar ve kişiler de görevlerini yapmaları konusunda takip edilmelidir. Görevlilerin görevini kötüye kullanmaları çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinde dikkat çekmemekle beraber önemli rol oynamaktadır. Çocuk ticaretini yapanlar, yetkililerin görevlerini suistimal etmelerini, kendi işleri için büyük kolaylık olarak görmektedirler (UNICEF, 2004).

2.3.5. Umutsuzluk Faktörü

Çocuk ticareti ve göçmen kaçakçılığında temel faktörler; kişilerin bulunduğu ortam ve şartlardan memnun olmaması, geleceğe yönelik umutsuzluk hissetmesi ve daha iyi hayat standartlarına sahip olmak için arayışlarda bulunmasıdır. Çocuk ticareti ve göçmen kaçakçılığı; az gelişmiş ve gelişmekte olan, ekonomik ve siyasi istikrarı olmayan ülkelerden, gelişmiş ve insanlara fırsatlar sunan ülkelere doğru olmaktadır. Çocuklar için en cazip olanı, arkadaş ve aile çevresinden hakkında olumlu bilgiler elde ettikleri coğrafi olarak kendilerine yakın bölge ve ülkelerdir.

İnsanlar, kendileri için olmasa da, çocuklarının daha iyi şartlarda yetişmeleri ve daha iyi imkânlarla sahip olmaları için göç etmektedirler. Bazı coğrafyalarda ve özellikle ataerkil aile yapısının hâkim olduğu ve kız çocuklarının ikinci sınıf sayıldığı toplumlarda, aileler ekonomik olarak daha fazla yük olmamaları için çocuklarının evlerini terk etmelerini desteklemektedirler (ILO, 2004a).

Umutsuzluğun kaynağı ekonomik istikrarsızlık ve zayıflık olabileceği gibi, siyasi ve ülkenin içinde bulunduğu savaş durumu da olabilir. Tacikistan'da eski Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan sivil savaş, ekonomik krize, halkın fakirleşmesine, ailelerin parçalanmasına, sosyal yapının bozulmasına, alkol ve uyuşturucu bağımlılığının artmasına yol açmıştır. Ailelerin ekonomik ve diğer sıkıntılar yaşaması doğrudan doğruya çocuklara şiddet, ihmal ve sömürü olarak yansımıştır. Özellikle savaş sonrası çocukların ailelerini kaybetmesi ve ortada kalmaları, sokaklarda sahipsiz kalmalarına sebep olmuş ve her türlü sömürüye açık konuma getirmiştir (Haarr, 2005: 133).

Ayrıca teknolojinin de gelişmesiyle, iletişim araçlarından televizyon ve internet aracılığıyla özellikle gençler, tüketim toplumu haline getirilmekte, dünyadaki farklı insanların daha iyi hayat standartlarını görebilmekte, sahip olamadıkları şeylere olan ilgileri artarak, onları kendilerinin de ihtiyacı olarak görmektedirler. Kısa sürede hayat standartlarını yükseltmek isteyerek, daha çok para kazanmayı hedeflemektedirler. 'Hedefe giden tüm yolları meşru' görmekte, gayri meşru işlerden para kazanmak cazip hale gelmektedir (Poverty and Trafficking in Human Beings, 2003).

2.4. Çocuk Ticareti Mekanizmasının İşleyişi

Cinsel sömürü amaçlı çocuk ticareti sürecinin üç önemli unsuru bulunmaktadır: Mağdurlar, çocuk tacirleri (aracılar), sömürücüler (kullanıcılar).

Mağdurlar, içinde bulunduğu kötü hayat şartlarından kurtulmak amacıyla ya kendisi ve ailesinin ya da çocuk tacirlerinin (aracıların) talebi doğrultusunda sürece başlamaktadırlar. Çocuk tacirleri (aracılar), hem arz hem de talep tarafını arttırmak için çalışmaktadırlar. Mağdurları çeşitli vaatlerle kandırarak, somürücüleri de mağdurlara ulaşmalarını kolaylaştırarak, bu mekanizma içinde kendi kazançlarını arttırmaktadırlar.

Sömürücüler (kullanıcılar), çocuk ticaretinin prosedürü ile ilgilenmemekte, mağdurların kendilerine ulaştıktan sonraki süreçte rol almaktadırlar (UNICEF, 2005b).

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinde, sömüren kişilerin ‘pedofililer’ olduğu inancı tamamen doğru değildir. Çünkü pedofililer a) durumsal pedofili, b) tercihsel pedofili olarak ikiye ayrılmakta ve çocukların cinsel sömürüsünü genellikle ‘durumsal pedofililer’ gerçekleştirmektedir. Durumsal pedofililer ise, cinsel sömürü eyleminde bulunmak için hazırlık veya takip sürecinde bulunmamakta, sadece karşılarına çıkan fırsatlar karşısında anlık kararlar vererek çocukları sömürmektedirler. Bundan dolayı çocuklarla cinsel ilişkiyi kasten, bilerek ve isteyerek tercih etmedikleri için gerçek anlamda pedofili olarak tanımlanmamaktadırlar (UNICEF, 2001).

Pedofiller, 16 yaşında ve en az mağdurdan 5 yaş büyük olan, 13 yaş ve altındaki çocuklara, psikolojik sorunlarına bağlı olarak cinsel eğilim duyan erişkinlerdir (APAS, 2007).

Durumsal pedofililerin, çocuklara karşı aslında özel bir cinsel ilgisi bulunmamakta, fakat meraktan dolayı veya genellikle turizm amaçlı bulunduğu yabancı ülkelerde şartların sunduğu imkânlar doğrultusunda böyle bir eylemi tercih etmektedirler.

Tercihsel pedofililer ise, gerçek anlamda pedofili olup, bilerek ve isteyerek çocuklarla cinsel ilişkide bulunmaktadırlar. Gerçek pedofililerin çocukları tercih etmelerinin sebebi kişilik bozukluluğundan kaynaklanmaktadır (Dunaigre, 2001: 45).

Travin ve diğerlerine (2001) göre, pedofililerin tek hareket tarzı bulunmamakta ve kendi içerisinde farklı özelliklere sahip olmaktadır. Bazıları sadece kız veya erkek çocuklarını tercih ederken, bazıları ise her iki cinsiyetteki çocukları sömürebilmektedir. Kız çocuklarını tercih edenler 8-10 yaş grubunu seçerken, erkek çocukları daha ileriki yaşlarda mağdur edilmektedir. Pedofililerin bir kısmı çocuklarla birlikte yetişkinlere de yönelebilmektedirler. Ayrıca amaçlarına ulaşırken farklı yollar kullanmaktadırlar (akt. Polat, 2007:189).

Finkelhor'a (1984) göre çocuklarla cinsel eylemde bulunulması için fail, mağdur ve çevresel faktörlerin karşılıklı etkileşim içerisinde bir araya gelmesi gerekmektedir. Genel olarak dört adımda anlatılan süreç; failin eylemi gerçekleştirmeye yönelik motivasyonu, faili yanlış yapmaktan alıkoyan vicdanının sesi, eyleme engel olabilecek çevresel faktörler, mağdurun vereceği tepkiden oluşmaktadır.

Çocukların cinsel sömürüsünün gerçekleşmesi için ilk basamak olan 'failin motivasyonu', sömürücünün gerçek pedofili olup olmama konusunda belirleyici özelliktir. Bu noktada durumsal pedofililerin tam olarak motivasyonu ve amaçlarında çocuklarla cinsel ilişki bulunmamaktadır. Normal şartlarda failin çocuklarla cinsel ilişkisi, bu yöndeki ihtiyacını karşılamamaktadır.

Az gelişmiş ve fakir ülkelere iş veya turistik amaçlı giden kişilere çocuklarla cinsel ilişki teklif edildiğinde, bunun o bölgenin kültürü ve hayat tarzı olduğuna inanılmaktadır. Dolayısıyla yapılan eylemin yanlışlığı kişiyi rahatsız etmemektedir. Çevresel faktörler ve mağdurun sömürüye tepkisi ise, çocukların sömürülmesini sağlayan kişiler veya şartların etkisiyle engellenmektedir.

1998 yılında Barnardo tarafından yapılan bir çalışmada, genç bir bayanın veya herhangi bir kız çocuğunun hayatı üzerinde hâkimiyet kurmanın ya da hayatını kontrol altına almanın dört aşamasından bahsedilmektedir.

Bunlardan birinci aşamada; genç kişilere pahalı hediyeler ve lüks hayat tarzı sunulurken, bu tarz hayata özenmeleri sağlanmaktadır. Henüz yetişkin olmamış ve özellikle ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak da problemli genç kişiler üzerinde bu tür davranış ve hayat tarzının çok etkisi bulunmaktadır. Bir anda belki de o zamana kadar

hiç görmedikleri kadar rahat ve kolay yaşam şartlarına ulaşmanın heyecanıyla çocuklar, hiç düşünmeden ve kendisine ileride getireceği sıkıntıları da öngöremeden ani kararlar almaktadırlar.

İkincisi, ayartan kişi çocuğu tamamen kendisine bağılı hale getirerek, ailesiyle, akraba ve arkadaşlarıyla olan irtibat ve ilişkilerini kopartmaktadır. Özellikle pahalı hediye ve lüks görünümlü hayatlarıyla çocukları etkiledikten sonra, kendilerine bağlamaktadırlar. Fakat asıl önemli olan, çocuğa yeni hayat tarzını benimseterek, ailesi ve arkadaşlarının yaşadıkları hayattan uzaklaştırılmalarıdır.

Gençler yeni hayata alıştıkları andan itibaren eski yaşamlarındaki öğeleri unutmaya başlarlar ve en yakınındaki ailesiyle dahi ortak noktaları azalarak, kopma sürecine girebilmektedirler. Eğer çocuk kendisine karşı yapılan bütün aldatmalara karşı tekrar ailesine dönebiliyorsa, o zaman ticareti yapan kişi işini başaramamaktadır. Aile ve arkadaşlarıyla olan irtibatın ve iletişimin kopmasıyla çocuklar, doğrudan kendisine yeni bir hayat sunan kişilerle yakınlaşmaya başlayabilir ve onları kendilerine örnek alabilirler.

Üçüncüsü, yavaş yavaş gerçek hayatından uzaklaşıp kendisini ayartan kişinin hayatını benimseyen genç kız, hayatının bütününe değiştirerek karşı tarafın kontrolü altına girmektedir. Başlangıçta parçasal olarak etkili olan davranışlar, bir süre sonra gencin hayatı haline gelerek her açıdan o kişinin esiri olmaktadır. Bundan sonraki hayatı şahsın yönlendirmesiyle ve istekleri doğrultusunda gerçekleşmektedir. Her şeyi paylaşarak birlikte yaşamaya başlarlar. Çocuk için doğrular artık kendisinden istenilen şeylerdir ve arkadaşını memnun etmek için her şeyini vermeye hazırdır.

Son olarak, kayıtsız ve şartsız oluşan tam hâkimiyet öyle bir hal alır ki erkek arkadaşının memnuniyeti için başkalarıyla cinsel ilişkiye bile girebilmektedir. Bu noktada çocuk artık ‘mal’ veya ‘obje’ olarak kullanılmaya hazır hale gelmiştir. Kendisini tamamen başkaları için var olan bir nesne olarak hissetmekte ve inanmaktadır. Sonrasında ise, ülke içinde veya dışında satışı, her türlü cinsel veya işgücü olarak sömürüsü anlamına gelmektedir (akt. Chase & Statham, 2005:10).

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticarinde yolculuk işlemleri çoğunlukla tanıdıkları ve aileleri tarafından düzenlenmektedir. Duruma göre çocuğun ailesine ve çocuğa peşin para verilebilmektedir. Bu ücret bazen borç amaçlı bazen de karşılıksız olmaktadır. Bazen de ailelerden, ‘yapılan işlemlerin masrafı’ olarak peşin bir miktar para işin başında alınmaktadır. Olayın durumuna göre aracı tarafından, gittiği yerde kazandıktan sonra geri ödeme şartıyla borç para verilebilmektedir.

Verilen borç para çocuğun ileride ülkesine geri dönememesinde sömüren kişiler tarafından şantaj malzemesi olarak da kullanılmaktadır. Çocuğun her türlü masrafı borç olarak hesabına kaydedildiğinden, borcu, dolayısıyla kölelik durumu bitmemektedir. Borcu bitmeden özgürlüğüne kavuşamayacağını bilen çocuklar bir an önce para kazanarak borçlarını bitirip ya kendi hesabına çalışmayı ya da evlerine dönmeyi amaçlamaktadırlar.

Cinsel faaliyetlerde kullanılan çocukların başlarında bulunan patronları, kazanılan paranın tümünü alarak çocukların sadece temel ihtiyaçları karşılamaktadırlar. Sınır geçme işlemleri sahte evraklarla olabileceği gibi yasal evraklarla (ailesi tarafından müsaade edilmiş noterden düzenlenmiş) ya da evraksız olarak, yani görevlilere rüşvet vermek suretiyle yapılabilir. Çıkış kapılarında ve hedef ülkelerin girişlerinde rüşvet veya sahte evraklarla çocuklar sınırlardan içeriye girebilmektedir. Genellikle toplu taşıma araçları olan tren, otobüs ve kamyonlar bu amaçla tercih edilmektedir (ILO, 2004b; ILO, 2004d).

Ticareti yapıldıktan sonra güvenlik güçlerince kurtarılan ve ülkelerine gönderilen 55 Romanyalı çocukla yapılan mülakatta, 55 çocuğun çoğu ailesi dışında tanıdıkları ve arkadaşlarının yardımıyla yurtdışına çıkmıştır. Otobüs ve tren gibi toplu taşıma araçları tercih edilmiştir. Hedef ülkeye varan çocuklar kendilerine vaat edilen işler haricinde fuhuş yapmaya zorlanmış ve belgeleri, çocukları pazarlayan kişilerin ellerinde tutulmuştur. 55 çocuğun 34’i kız, 21’i erkek çocuk olup bunların 18’i fuhuş, 12’si masaj salonları ya da eğlence merkezlerinde çalıştırılmıştır. 55 çocuğun çoğu polis baskınları sayesinde, kendi imkânları ve başkaların yardımıyla kurtulmuştur (ILO, 2004c).

Cinsel sömürü amacıyla mağdur edilen kız çocukları ortalama 2–3 yıl sonra evlerine dönebilmektedir. Genellikle ya polis tarafından yakalanarak ya da patronları tarafından AIDS hastalığına yakalanmaları ve hamile olmalarından dolayı serbest bırakılmaktadırlar. Belli bir kısmı da kendi imkânlarıyla veya müşterilerinin yardımıyla kaçabilmektedir. Evlerine veya ülkelerine dönen çocuklar genellikle alkol ve uyuşturucu bağımlısı durumundadırlar. Bu çocuklar, yıllar boyu sürecektir psikolojik sıkıntılar yaşamakta ve toplumdan kendilerini soyutlamaktadırlar. Bu nedenle uzun süreli olarak tedavi edilmeleri gerekmektedir. Buna rağmen tekrar sömürüye maruz kalmaları ve kandırılma ihtimalleri de yüksektir.

Genellikle ailelerine geri dönen çocukları, daha önceki durumdan farklı bir ortam beklememektedir. Bu nedenle de çocuklar para kazanmak için alıştıkları ortama geri dönmek üzere tekrar yurtdışına gitmeyi düşünmektedir. Bu durumda bulunan 60 çocuğun 42'si tekrar yurtdışına gitmeye hazır olduklarını, çoğunluğunun fuhuş harici işler yapmayı düşünmelerine rağmen, 9 çocuğun yine fuhuş sektörü ve gece kulüplerinde çalışmayı düşündükleri tespit edilmiştir (ILO, 2004b).

Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi (SECI) Operasyon Destek Bölümü Müdür Yardımcısı Ferenc Banfi, Komünizmin yıkılmasıyla yaşanan boşluk ve ekonomik krizin birçok kişiyi insan ticareti mağduru yaptığını belirtmiştir. Özellikle mağdurların şikâyetinde bulunması ve kendilerine karşı yapılan sömürünün ifade edilme aşamasında IOM ve STK'ların faydasının çok olduğu anlaşılmıştır. Makedonya irtibat görevlisi Zoran Jovanovski, insan ticareti konusunda kişilerin kaynak ülkeden alınması, gideceği ülkeye veya yere taşınması ve sömürülmesine kadar olan süreçte birçok suç çeşidi ve suç örgütleri ile karşılaşıldığını ifade etmiştir (Porter, 2003b: 24-29).

Çocukların geneli kendilerine ceza verileceği ve kendilerini sömüren kişiyle ortak olabileceği korkusuyla, ya da kendilerine yardımcı olacaklarına inanmadıkları için polise müracaat etmemektedirler. Cinsel eylemlerde kullanılan çocuklar nerede olduklarını bilmeden otel veya odaya kapatılıp kimse ile iş harici görüştürülmemektedirler. Zorla fuhuş yaptırılan kız çocukları, aynı zamanda uyuşturucu almaya zorlanarak daha kolay çalıştırılmaları sağlanmaktadır. Verilen işleri yapmadıkları ya da cinsel ilişkiye girmedikleri takdirde, fiziksel şiddete maruz kalmaktadırlar ve bazen de tecavüze uğramaktadırlar (ILO, 2004d).

2.5. Mağdurların Genel Profili

Temel ihtiyaçların karşılanmaması, parçalanmış aileye sahip olma veya aileden yoksunluk, aile içinde devamlı olarak suistimale maruz kalma, hiç eğitim görmeme veya yetersiz eğitim alma, kötü alışkanlıklara sahip arkadaş çevresi, üvey anne-babaya sahip olma, ebeveynlerinin alkol ve uyuşturucu kullanmaları gibi özellikler, sömürü mağduru çocukların genel özelliğidir.

Bu tür çocuklar; saygın, yüksek kazançlı iş imkânları vaad edilerek cezbedilmeleri sağlanmaktadır. Aileleri içerisinde olumsuz hayat şartlarında yetişen çocuklar, yabancı ülkeyi veya bölgeyi kendilerine daha iyi bir hayat kurmak amacıyla düşünmektedirler. Çocukların sömürülmesinde aracı olan kişiler de, bu zaafiyet noktasından hareketle, aileleri ve çocukları kandırmaktadırlar.

Buna rağmen yapılan teklifleri kabul etmeyen çocukların hem kendisine hem de yakınlarına yönelik tehditlerde bulunulmakta ve gerekirse de zor kullanılmaktadır. Arnavutluk'ta, cinsel ve işgücü olarak sömürülmek amacıyla ticareti yapılan 60 çocuğa (39'u kız ve bunların 22'si kırsal kesimden; 21 erkek çocuğun ise 17'si kırsal kesimden) ebeveynlerinin, evlerini terk etmeleri konusunda kendilerine engel olup olmamaya çalıştıkları sorulduğunda; sadece 10 çocuğun ebeveyninin karşı çıktığı tespit edilmiştir. Kırsal bölgelerde fakir aileler yaşadığı için, daha fazla o bölgeden çocuk ticareti yapılmaktadır (ILO, 2004a; ILO, 2004b).

Moldova için çocuk ticaretinde en çok tercih edilen yaş aralığı; evrak üzerinde hile ve sahtecilik yapmak suretiyle 18 yaş üzeri yetişkin olarak göstermek daha kolay olduğundan 15–18 yaş grubu olmaktadır. Fakat 12–15 yaş grubu, özellikle ergenlik dönemi çocukların ebeveynleriyle en çok tartışma ve kriz yaşadığı dönem olduğundan evden ilk ayrılma, kaçmalar ve ticaret mağduru olma riski en fazla olan yaş grubudur. Ukrayna için ise 13–17 yaş grubu, kız çocukları için en çok ticareti yapılan grup olmaktadır (ILO, 2004b).

Çocuklar, ticaret mağduru olma dönemine kadar genellikle okullarına devam etmekte, fakat çoğu temel eğitimleri bitmeden işgücü veya cinsel sömürü amaçlı ticarete maruz kalmaktadırlar. Bir grup cinsel sömürü amaçlı ticaret mağduru çocukla yapılan

mülakat sonucunda, önemli bölümünün gerçek ebeveynine sahip olduğu, bir kısmının tek olarak annesiyle ve diğer kısmının da üvey ebeveyni ile yaşadığı saptanmıştır. Babaların genellikle otoriter ve şiddet uygulayan yapıya sahip olduğu, bu durumun ise çocukların yeterli sevgi görmemelerinde ve evden kaçmalarında etkili olduğu anlaşılmıştır. Çocuklar evlerinde kendilerine yönelik yeterli ilginin olmadığını belirtmişlerdir. Ailelerin ekonomik durumu ancak temel ihtiyaçların karşılanmasına yetecek kadardır. Hem çocukların ve hem de ailelerinin çocuk ticareti konusunda yeterli ve doğru bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır (ILO, 2004b).

Lăzăroiu ve Alexandru'nun (2003), Romanya'da aileleriyle birlikte yaşayan 15–25 yaş grubu bekar 854 genç kız ve büyük çoğunluğu annesi olmak üzere, ebeveynlerden bir tanesi ile yaptıkları ankete dayalı bir çalışma, bu dönemdeki bayanları ticaret mağduru yapan sebeplerin tespitini amaçlamıştır. Öncelikle ticaret mağduru olma riskine daha fazla sahip, savunmasız durumda olan 8 kişilik bir grup örnek olarak alınmıştır. Bunların 4'ü sömürüye açık grup, 4'ü ise bu çocukların annelerinden oluşmaktadır.

Sömürüye açık olma durumunun tespiti; kişisel durumları, aile çevreleri, yurtdışına gitmenin beraberinde getirdiği riskin farkında olmaları ve amaçları, sosyal statüleri, yabancı şahıslara güvenmeleri kriterlerine göre yapılmıştır. Bu grupların, yabancı ülkelere çalışma amacıyla gitmelerinin sebepleri ve ailelerin karar sürecindeki etkisinin tespiti amaçlanmıştır. Üç başlık altında, 15–25 yaş grubundaki çocukların, 'kişisel' ve 'ailevi' özellikleri ve 'yabancı ülkeye gitme istekleri'nin sömürülme sebeplerine etkisi tespit edilmiştir.

Kişisel faktörler olarak; yapılan anketlerde dikkat çeken noktalar; genç kızların çoğunun aileye bağlılığı gerekli görmemesidir. Bu konudaki eğilim, anketin genelinde %64 oranında iken, daha önceden belirlenen sömürüye açık gruba ait kişilerin cevabında %78'dir. Gençlik döneminde ne kadar çok tecrübe ve heyecan yaşanılırsa o kadar iyi olacağını düşünenler genelde %76, belirlenen grupta %89; en çok istedikleri şeyi iş ve kariyer olarak düşünenlerin oranı genelde %33, hedef grupta %40; ölümden korkma genel olarak %22, belirlenen gruplarda %27 ve işsiz kalmaktan korkma genelde %10, hedef gruplarda ise %14 oranındadır. Anketin genelinde deneklerin %21'i, o ana

kadar yaşamış oldukları şeyler içerisinde en çok hoşlanmadıkları şeyin duygusal stres olduğunu söylemiş, bu oran hedef gruplarda %31 olarak görülmüştür.

Eğitim, hem iş alanında kabul görmek ve hem de bilinç seviyesinin artmasında önemli bir faktörken, Romanya’da gençler eğitimi önemsememektedirler. İşverenler de çalıştıracakları kişilerde eğitimden daha çok tecrübeyi dikkate almaktadırlar.

Sosyal çevrenin etkisi bakımından aileler eğitime harcanacak zaman ve parayı gereksiz görmekte, çocuklarının yabancı ülkelerde çalışarak para kazanmalarını desteklemektedirler. Aileler çocuklarıyla çok nadiren veya hiç denecek kadar az, onların problemleri hakkında konuşmaktadır (genel oran; %13, hedef grup; % 23). 15-18 yaş grubunda ticaret mağduru grubu ailelerin %45’i, çocuklarına günlük 3–6 saat zaman ayırmaktadırlar.

Normal kişilerle ticaret mağduru arasında kişi başına düşen gelir ve maaş yönüyle farklılıklar bulunmasa da, aldıkları parayı yeterli görmede anlayış farklılıkları bulunmaktadır (genelde; %7, hedef gruplarda; %14).

Aile içi şiddet gerek çocuğa karşı ve gerekse ebeveynlerin kendi aralarında yaşaması açısından genelde %19, diğer grupta %29’dur. Sosyal hayata bağlılık bakımından terkedilmişlik (%38-%50) ve hayatın yaşamaya değmeyeceği yönündeki görüşler (%30-%50) arasında ciddi oransal farklılık bulunmaktadır.

Göç ve hareketliliğin etkisi hususunda; ticaret mağduru olan çocuklar, olmayanlara göre (%21-%34) oranında dış ülkede kalmak istemektedirler. Bunlar yabancı ülkeye gitmek istediklerinde, (%27-%41) oranında yabancı ülkeden birinden yardım tercih edilmektedir. Yabancı ülkelerin tercih sebebi temelde daha fazla maddi kazanç elde etmektir. Anketin genelinde %39, hedef grupta ise %73 oranında dış ülkeyi başarı için tercih etmektedir.

Aileler de kız çocuklarının yabancı ülkeye gitmelerini genel olarak %37, hedef grupta %48; orada evlenmelerini ise, %19’a karşılık %34 oranında istemektedirler. Kadın ve çocuk ticaretinin yabancı ülkede zorla fuhuş yaptırılmak olduğunu mağdur aileleri daha yüksek oranda (%75-%79) bilmektedirler. İnsan ticareti yapanlar, büyük

oranda kızların zihinlerinde genç, yakışıklı, zengin, bekâr erkek ve kendilerinin ‘kurtarıcı kahramanı’ olarak canlanmaktadır.

Dünya coğrafyasına çocuk ticareti bağlamında bakıldığında yukarıda belirtilen sebeplerin etkisinde kaynak konumunda olan ülkelerin; genel olarak Afrika ülkeleri, Uzak Asya ülkeleri ve eski Komünist rejimiyle yönetilen ülkeler olduğu tespit edilmiştir. Cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretinin hedefinde ise; ABD, Batı Avrupa olduğu, fakat Afrika ve Asya’daki bazı gelişmiş ülkelerin de bölgesel düzeyde hedef konumu taşıdığı görülmüştür.

2.6. Çocukların Cinsel Sömürü Amaçlı Ticaretinin Çözümünde Yaklaşım Modelleri

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinin sebeplerinin ortadan kaldırılmasına yönelik olan çalışmalar, bu yöndeki mücadelenin temelini ve çözümünü oluşturmaktadır. Çocuk ticareti sebep ve sonuç ilişkisi içerisinde tek bir devleti ilgilendirmediği için, yalnız bir devletin politikasıyla önüne geçilmesi mümkün değildir. Kaynak, hedef ve transit ülke konumundaki ülkelerin ortak politikaları sonucunda devlet mekanizmasında görevli kurumların, özellikle bilgi paylaşımı ve araştırma alanlarında işbirliği yapmaları gerekmektedir (Adepoju, 2005:92). Genel olarak dünyada uluslararası antlaşmalar ve kuruluşlarla, bölgesel ve küresel düzeyde sürdürülen ve bundan sonra da yapılmasının faydalı olacağı düşünülen çalışmalar ‘arz (mağdur) merkezli’, ‘talep (suçlu) merkezli’ ve ‘hukuk merkezli’ yaklaşımlar olarak üç başlık altında toplanabilir:

2.6.1. Arz (Mağdur) Merkezli Yaklaşım:

Çocuk ticaretinin önüne geçmek için arz tarafında temel olarak kaynak durumundaki ülkelerin insanların ekonomik şartlarının düzeltilmesi gerekmektedir. Dünya genelindeki çocuk ticareti güzergâhı az gelişmişten gelişmişe, Doğu’dan Batı ülkelerine doğru olmaktadır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin düzeltilmesi, kişilere adil ve geçimi için yetecek ücretin verilmesinin yanında; ailelerin

kendileriyle ve çocuklarıyla ilgilenmesine imkân verecek şekilde çalışma saati ve iş koşullarının düzenlenmesi gibi dolaylı etkisi olan unsurları da içermektedir.

Savaş, iç çatışma, siyasi istikrarsızlık gibi sebepler de hem ekonomiye hem de insanların ‘kurtuluş’ amaçlı başka coğrafyalara kaçmasında doğrudan etkilidir. Bu dönemlerde devletler, insanların ve özellikle savunmasız durumda bulunan çocukların sömürü amaçlı ticaretinin önlenmesi amacıyla kurumsal ve toplumsal bilinç düzeyinde hazırlıklı olmalıdırlar. Çocuklar okullarda, aileler konferans ve danışma merkezleri aracılığıyla bilgilendirilerek, kendilerini ne gibi tehlikelerin beklediği, bu tür olaylar karşısında nasıl hareket etmesi gerektiği, nerelere başvurabilecekleri hakkında eğitilmelidir.

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinin yüksek olduğu ülkelerde okullara olan devamsızlık ve kız çocuklarının ya tamamen ya da temel eğitimden sonra okulu bırakma oranı yüksektir. Bu durumdan hareketle eğitim kurumlarına da çocukların takibi ve korunması bakımından görevler düşmektedir (UNICEF, 2004).

Cinsel sömürü amaçlı çocuk ticareti, sadece az gelişmiş ülkelerde olmamaktadır. Gelişmiş ülkelerde bölünmüş, madde bağımlısı olan ailelerdeki çocukların sömürüye maruz kalması, sömürüye ön basamak olan çocuk suistimalinin de önemle takibinin gerektiğini göstermektedir. Çocukların aile içi ve yakın çevresi tarafından suistimali yaygın olarak görüldüğünden, kendilerinin ve duruma tanık olan kişilerin kolayca ulaşabilecekleri İhbar ya da Yardım Hatları’nın kurulması, suistimal vakalarının yetkili makamlara ulaştırılmasında ve ilgililer hakkında adli soruşturma açılmasında etkili olacaktır (UNICEF, 2004).

Bazı gelişmekte olan ve çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretine kaynaklık teşkil eden ülkeler, bölgesel düzeyde önleyici projeler hazırlamaktadır. Örneğin Brezilya, çocuk fuhşunun engellenmesi amacıyla bu eyleme destekte bulunan otellere fazladan bir yıldız vermektedir (Developing Countries Take a Stand Against Trafficking, 2003).

Gambiya, Hollanda polisi ile işbirliği içerisinde Hollandalı pedofilileri takip etmek amacıyla özel bir birim kurmuştur. Mozambik, kendi halkını bilinçlendirmek için

çocuk ticareti ve fuhşuna yönelik eğitim ve bu amaçlı gösterilere önem vermektedir. Tanzanya’da ise çocuklar birbirlerini kollamakta ve herhangi bir şekilde sömürüye yönelik olaya rastladıklarında ıslık çalarak çevredeki insanların dikkati çekilmekte ve otokontrol sağlanmaktadır (Developing Countries Take a Stand Against Trafficking, 2003).

Sierre Leone, bu amaçla özellikle çocuklara yönelik bilinçlendirici radyo programları düzenlemektedir. Sri Lanka’da, teyp kasetleri kullanılarak mağdur ve tanık çocukların ifadeleri elektronik ortam aracılığıyla mahkeme aşamasında kullanılmakta, çocukların tekrar mağdur edilmemesi ve psikolojik olarak örselenmemesi amaçlanmaktadır. Tayland Hükümeti ise, STK’ları ile yoğun ortak çalışmalarda bulunmaktadır (Developing Countries Take a Stand Against Trafficking, 2003).

2.6.2. Talep (Fail) Merkezli Yaklaşım:

Cinsel sömürünün talep tarafını oluşturan kişiler, bu eylemi çocuklarla hem kendi ülkelerinde ve hem de yabancı ülkelerde gerçekleştirebilmektedir. Yabancı ülkelere sadece turistik amaçlı gidip çocuklarla cinsel ilişkiyi özel çaba göstermeden, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyo-kültürel sebeplerden dolayı meraklan tercih eden durumsal pedofililer çoğunluk olmakla birlikte, sadece bu amaçla yabancı ülkeleri tercih eden, Batı ülkelerinden ekonomik olarak az gelişmiş ülkelere seks turizmi amacıyla giden gerçek pedofiller de bulunmaktadır. Pedofili, kişilik bozukluğundan kaynaklandığından dolayı arz tarafında bulunan mağdurları azaltmaya yönelik çalışmaların yanında, faillerin de tedavi edilmesiyle birden fazla olayın ve mağduriyetin engellenmesi sağlanabilir (Dunaigre, 2001:45).

Cinsel sömürü faillerinin genellikle yanıldıkları nokta, ‘çocuklarla yapılan cinsel ilişkinin yetişkinlere göre daha az sakıncalı ve HIV virüsüne yakalanma oranının düşük olduğu’ görüşüdür. Gerçekte ise çocukların fiziksel ve ruhsal durumu, kendinden yaşça çok büyük ve çoğunlukla zorla yapılan cinsel ilişkiyi kaldıramayacak seviyededir (UNICEF, 2001).

Diğer bir yanlış noktası ise, çocukların fuhşu veya diğer cinsel sömürü şekillerini bilinçli ve istekleri ile yaptığıdır. Çocuklar, yeterince bilinçlerinin

gelişmemesi, geçmişte ailesi veya çevresi tarafından cinsel suistimale uğramış olma, sokağa terkedilme, zorlama ve kandırma yoluyla kendi iradeleri dışında bu eylemlerde bulunmaktadırlar (UNICEF, 2001).

Çocukların cinsel sömürü mağduru olmasında vermiş oldukları hizmet aracılığıyla aracı konumunda olan turizm acenteleri, yabancı ülkelere seyahat edenleri, ziyaret etmiş oldukları ülkelerin sosyal ve kültürel değerleri hakkında bilgilendirebilirler. İnternet servis sağlayıcılarıyla yapılan işbirliğiyle, çocuk pornosunun üretimi ve dağıtımını yapan faillerin tespit ve yakalanmaları sağlanabilir (Asquith, 2003).

Yasal çalışmalar yapılırsa da bunların etkinliğini arttırmak için, özellikle Amerika, Avrupa ülkeleri ve Japonya gibi gelişmiş ülkeler, vatandaşlarını yabancı ülkelere çocuklarla seks yapmaya gitmeleri halinde haklarında adli soruşturma yapılacağı ve cezalar konusunda bilgilendirerek caydırıcılığı artırılabilir. Kaynak durumundaki ülkelerle de ikili ve çok taraflı antlaşmalar yoluyla bilgi paylaşımı konularında işbirliği yapılabilir (Andrews, 2004:451).

Bunun yanında, seks turizmi amacıyla gidenler hakkında kendi ülkeleri; kaynak ülkede de bunlar hakkında adli takibat ve tahkikatın yapılması, isimlerinin açıklanması, bilgilerinin kayıt altına alınmasını sağlayabilir. Bu kişilerin kaynak ülkede barınması ve saklanmasını engellemek amacıyla kaynak ülke ile işbirliği içerisinde oradaki insanların bilincinin arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir ([www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2004: 2006](http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2004/2006)).

Bu amaçla, ABD Uluslararası Kalkınma Temsilciliği (U.S. Agency for International Development) ve Adalet Bakanlığı, dünyada diğer ülkelerin STK'ları, adalet bakanlıkları, kanun uygulayıcıları, polislerle işbirliği ve karşılıklı eğitim çalışmaları içerisinde çocuk sömürüsüyle mücadelede bulunmaktadır (Mahler, 1997:83).

2.6.3. Hukuk Merkezli Yaklaşım:

Çocuk ticareti her ne kadar doğal bir arz-talep dengesi içerisinde mağdur-fail yörüngeli gerçekleşmekte ise de, bu işleyişi kolaylaştıran, yön ve hız veren üçüncü şahıslar bulunmaktadır. Bu kişiler fakir bir kız çocuğunu bulup daha sonra kandırarak başkalarına sunan, ticaretini yapan aracılar olabileceği gibi; devletin çeşitli kurumlarında menfaat karşılığı görevini kötüye kullanan kişiler de olabilmektedir. İşbirliğinde bulunan ülkeler için çocuk ticaretinin önlenmesinde en büyük engel, görevini kötüye kullanan devlet görevlileridir.

Arz ve talebe yönelik çözümler; toplumsal çerçevede ekonomik, sosyal öğeleri içine alan uzun vadeli çalışmalarla sağlanabilse de, devlet kurumlarında çalışan kişilerin ciddi ve kararlı çalışmalarıyla kısa vadede çözümler üretilebilir. İnsan ticareti mekanizmasında görev alan çalışanların yaptığı işin verimlilik noktasında değerlendirilmesi, ihmal ve yolsuzlukların üzerine gidilerek gelir durumu ile sahip olduğu mal varlıklarının araştırılması gerekir. Daha iyi ve verimli hizmet sunmaları açısından eğitime tabi tutulmaları ve yaptığı görevin önemine bağlı olarak maddi olarak yeterli ücretin verilmesi, kişilerin suç işleme gerekçelerini azaltacaktır. Özellikle trafiğin yoğun olduğu sınır noktalarında, personelin diğer görevlilere oranla daha sık değiştirilmesi yararlı olacaktır (www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2004, 2006).

Suç işleyenler genellikle yasal boşlukları takip ettiğinden; çocukların sömürüsünü yasalarla engellemek açısından, suç çeşitlerinin zamana göre değişmesine paralel olarak yasaların da güncellenmesi gerekmektedir. Bir kişinin başka ülkede çocuklarla cinsel ilişkide bulunmasını kolaylaştıran şey, yapmış olduğu fiilden dolayı cezasız kalacağı düşüncesidir. Mevcut uluslararası sözleşmeler onaylanarak, yapılacak yeni uluslararası sözleşmelerle de bu tür eylemlerin cezalandırılması sağlanabilir (Asquith, 2003).

Çocukların cinsel sömürüsünün engellenmesi amacıyla kabul edilen uluslararası sözleşmeler, kaynak konumundaki ülkeler tarafından yeterince onaylanmamakta veya uygulamaya geçirilmemektedir. Sri Lanka, Tayland, Dominik Cumhuriyeti halen BM'in kabul ettiği 'İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol' ile 'Kara, Deniz ve Hava

Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'lerini onaylamamıştır. Uluslararası sözleşmelere taraf olan devletlerin ise mücadelede ne kadar samimi ve gayretli oldukları ise, sorunun dünyadaki mevcut durumdan anlaşılmaktadır.

Cezaların ağırlığı caydırıcılığını arttıracığından, çocuklara karşı yapılan eylemlerin, şikayete bağlı olmadan cezalandırılmasına yönelik düzenlemeler yapılabilir. Diğer yandan mağdurların adli süreçte korunması için, ifadelerinin tekrar tekrar alınmaması ve konunun uzmanları tarafından dinlenerek değerlendirilmesi gerekir. Bu amaçla uzman personelden oluşacak birimler oluşturulabilir. Mahkeme salonlarının mağdur çocukların üzerinde psikolojik baskı oluşturmaması için, teknolojik imkânlardan faydalanılması, suçlularla ayrı ayrı tutulması gibi düzenlemeler de yapılabilir (Asquith, 2003).

Adli süreçte ve sosyal hizmetler kapsamında, mağdur edilen çocukların korunması amacıyla fiziksel ve psikolojik destek sağlanabilir. Yakalanan çocuklar 'suçlu' değil, 'mağdur' kabul edilerek, sömürenlerinden korunmalarını sağlayacak merkezler oluşturulabilir (ILO, 2004a).

Sömürülmüş çocukların yaşamış oldukları travmayı tamamen atlatmaları, sömürenlerin elinden alınmasından daha çok ondan sonraki süreçte tekrar aynı şekilde sömürülmesinin önlenmesiyle mümkündür. Bu amaçla, çocuk ticaretinin sebepleri araştırılarak çözümler getirmek adına sosyal ve psikolojik olarak çocuğun topluma sağlıklı birey olarak katılması, ailesine, sosyal bir kuruma veya başka bir aileye verilmesi ve ekonomik olarak destek verilerek çocuğun tekrar ticaretine engel olunması sağlanabilir (ILO, 2004a).

Sonuç olarak, çocukların ticaretinin sebepleri ülkeden ülkeye ve bölgeden bölgeye değişse de, yukarıda sayılan sebeplerin hepsi birbirlerini etkilemektedir. Sömürü sürecine başlama bu sebepler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Sebepler içerisinde 'fakirlik' en temel sebep olarak görülmekle birlikte, diğer etkenler de bulunmaktadır. Bu sebepler doğrultusunda dünyanın her bölgesinde kendi içerisinde çocuk ticareti gerçekleşse de, Batı ülkeleri genel olarak 'hedef' ülke, az gelişmiş Doğu Asya ve Afrika ülkeleri ise 'kaynak' ülke konumundadır.

Ailelerin çocuklarının sömürü sürecine girmesindeki etkisi farklı olabilmektedir. Bazen çocuklarını suistimal etmeleriyle farkında olmadan; bazen de gönüllü olarak daha ‘müreffeh’ bir hayat yaşamalarını istemekle, sonucunu öngöremedikleri bir ‘macera’ya atılmalarına rıza göstermeleri şeklinde olabilmektedir.

Bundan sonraki aşamada, sorununun uluslararası boyutlu olmasından dolayı uluslararası kuruluşların yapmış olduğu sözleşmeler ve çalışmalar ışığında konuyu nasıl ele aldığı ve ülkelere tür hukuki sorumluluklar yüklediği incelenecektir. Dünyada etkin olarak bulunan uluslararası kuruluşlardan BM, AK, AGİT ve AB’nin bu yöndeki politikaları değerlendirilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDE CİNSEL SÖMÜRÜ AMAÇLI ÇOCUK TİCARETİ

3.1. Giriş

Yapılan çalışmalar, cinsel sömürünün en çok olduğu yerlerin, dünyada cinsiyet ayrımcılığın yaşandığı bölgeler olduğunu göstermektedir. Cinsiyet ayrımı, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, beraberinde işgücü göçü ve insan ticaretini getirmektedir. Genellikle ekonomik olarak yeterli miktarda ihtiyaçlarını karşılayamayan insanlar çözümü ve kurtuluşu kendi ülke sınırları içindeki başka bölgelere veya zengin ve gelişmiş ülkelere, ya yasal ya da yasal olmayan şekilde göç etmekte görmektedirler. Yasal olarak göç, yasal olmayan yollardan ise göçmen kaçakçılığı veya insan ticareti şeklinde gerçekleşmektedir.

Bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, gerek iki taraflı gerekse çoktarafli sözleşmelerle yasal yollardan soruna çözümler getirmeye çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda devletleri tedbirler almaya zorlarken, bürokrasiden uzak gönüllü STK'ların da bu doğrultuda çalışmalar yapmasını teşvik etmektedirler. Bu amaçla BM, AK, AGİT ve AB gibi uluslararası kuruluşların bu alanda yaptığı sözleşmeler ve çalışmalarla sorunun boyutlarının tespitinin, ne tür tedbirlerin alınacağını ve sorumluların cezalandırılmasının nasıl sağlanacağı incelenecektir.

3.2. Uluslararası Kuruluşlar

3.2.1. Birleşmiş Milletler

1989 yılında BM tarafından kabul edilen ÇHS, çocuk haklarının korunmasına yönelik yapılan çalışmalar açısından bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Sözleşme, çocukların suistimal edilmelerine ve sömürülmelerine karşı devletlerin kurumsal ve yasal tedbirleri almasını istemektedir. BM ÇHS'nin 19. maddesi şu şekildedir:

- ‘1. Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suiistimale, ihmal ya da ihmalkar muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar.
2. Bu tür koruyucu önlemler; çocuklara kötü muamele olaylarının önlenmesi, belirlenmesi, bildirilmesi, yetkili makama havale edilmesi, soruşturulması, tedavisi ve izlenmesi için gerekli olduğu takdirde adliyenin işe el koyması olduğu kadar durumun gereklerine göre çocuğa ve onun gereken desteği sağlamak amacı ile sosyal programların düzenlenmesi için etkin usulleri de içermelidir.’

Çocukların fuhuş ve pornografi amaçlı ticaretinin yapılmasının engellenmesine yönelik olarak BM ÇHS’nin 34. maddesi ise;

‘Taraf Devletler, çocuğu her türlü cinsel sömürüye ve cinsel suistimale karşı koruma güvencesi verirler. Bu amaçla Taraf Devletler özellikle:

1. Çocuğun yasadışı bir cinsel faaliyete girişmek üzere kandırılması veya zorlanmasını;
2. Çocukların, fuhuş, ya da diğer yasadışı cinsel faaliyette bulundurularak sömürülmesini;
3. Çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemede kullanılarak sömürülmesini önlemek amacıyla ulusal düzeyde ve ikili ile çok taraflı ilişkilerde gerekli her türlü önlemi alırlar’,

şeklinde düzenlenmektedir.

BM ÇHS’nin 35. maddesinde; ‘Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemleri alırlar’ denilmektedir. BM ÇHS’nin gerek 34 ve gerekse 35. maddeleri, taraf devletlere çocukların cinsel olarak sömürüsü ve suistimaline karşı her türlü tedbirleri almaya çağırılmaktadır.

Uluslararası hukuka ‘insan ticareti’ kavramı ilk olarak 2002 yılında, Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek, ‘İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol’ ile girmiştir (Chase ve Statham, 2005:7). Bu Protokol’ün 3. maddesinin (a) bendinde insan ticareti şu şekilde tanımlanmaktadır:

‘İnsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.’

Uluslararası literatüre geçmesi ile birlikte insan ticareti tanımı, gerek cinsel olarak ve gerekse diğer türlü sömürü çeşitlerini kapsamına almıştır. Ayrıca insan ticaretinin maddi ve manevi unsurlarından bahsedilerek, mağdur ve ticari olarak sömürülen kişinin doğrudan veya dolaylı olarak rızasının olmaması açıkça belirtilmektedir.

Yapısı itibariyle birbirine benzeyen ‘insan ticareti’ ve ‘göçmen kaçakçılığı’ olguları birbirleriyle karıştırılabilmektedir. Göçmen kaçakçılığı, her ne kadar başlangıç aşamasında insan ticaretinden farklı olsa da, sonuç aşamasında bazen insan ticaretine dönüşebilmektedir. Bununla ilgili olarak, Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek, ‘Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’ünün 3. maddesinin (a) bendinde; ‘Göçmen kaçakçılığı, doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimi ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasadışı girişinin temini anlamına gelir’ denilmektedir.

Buradan da anlaşıldığı üzere insan ticareti kavramının tanımında geçen öğelerden farklı olarak, kişilerin iradelerine yönelik herhangi bir tehdit ve baskı bulunmamaktadır. Kişiler yaptığı eylemin bilincinde ve kendisinin bizzat menfaat elde etmesi nihai amaçtır. Fakat her ne kadar başta anlaşma yapılsa da, sürecin sonunda göçmen kaçakçısı, kişileri götürdüğü yerde çaresizliğinden ve bulunduğu yerin yabancı olmasıyla yararlanarak cinsel ve işgücü olarak sömürmek amacıyla özgürlüğünden yoksun bırakabilmektedir (Fırat, 2007).

İnsan ticareti, Palermo Protokolü’nde de ayrıntılı olarak belirtildiği gibi, kişilerin ya tamamen rızası olmadan zorlama ile gerçekleşmekte ya da insan tacirinin cebir, hile ve sömürüsü sonucu mağdur tarafın rızası alınmaktadır.

Göçmen kaçakçılığında ise, özellikle başlangıçta ve sürecin sonunda kişiler, anlaştıkları şekliyle istediklerini elde etmekte, dolayısıyla rızası bulunmaktadır. Göçmen kaçakçılığında tercihleri belirlemek, bir bakıma sonucu kısmen görebilmek şahısların elinde olsa da, insan ticaretinde seçenekleri ve kuralları karşı taraf belirlemekte, insanlar beklenmedik durumlarla karşılaşmakta ve sadece itaat etmek zorunda bırakılmaktadır. Bu durum en çok da savunmasız durumda bulunan çocukların cinsel sömürüsüne sebep teşkil etmektedir (Mahler, 1997:80).

İnsan ticareti ve göçmen kaçakçılığı arasındaki önemli fark; insan ticaretinde hile, cebir ve zorlamanın olmasıdır. Diğer fark ise, sömürünün kendisidir. Göçmen kaçakçılığı doğrudan devletlerin, insan ticareti ise kişilerin aleyhine karşı işlenmektedir. Çünkü göçmen kaçakçılığında kişiler rızası dâhilinde, anlaşılarak sürece başlamaktadır ve sonunda hedef ülkeye vardıklarında kaçakçı ile olan karşılıklı menfaate dayalı işbirliği sona ermektedir. Dolayısıyla kişilerin başlangıçta ve sonunda kazancı, özellikle hedef ülkelerin ise gerek ekonomik olarak ve gerekse sosyolojik olarak zararı ve kaybı söz konusudur.

İnsan ticaretinde ise, kişiler gideceği yerlerle ilgili olarak kendi bireysel kazançlarını elde edeceklerine hile ve aldatılma sonucu inanmaktadırlar. Fakat insan tacirlerinin niyetinde, ikna ederek veya zorla götürdükleri kişilerin, özellikle rıza göstermeleri geçersiz olan çocukların, cinsel veya işgücü olarak sömürülmesi bulunmaktadır (Staiger, 2005:609).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek, 'Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün 3. maddesi, taraf devletlerin; çocukların cinsel ve işgücü olarak sömürülmeleri, organlarından kazanç elde etme ve evlatlık edinme konularında önlemler almaları için iç hukuklarında düzenlemeler yaparak suç saymaları gereğini vurgulamaktadır.

'Her Taraf Devlet asgari olarak aşağıdaki fiil ve faaliyetlerin ülke içinde veya ülke dışında veya ferdi veya örgütlü bir biçimde işlenmiş olup olmamalarına bakılmaksızın, kendi suç veya ceza yasalarının tam anlamıyla kapsamı içine girdiğini garanti edecektir.

1. 2. maddede tanımlandığı üzere, çocuk satışı çerçevesinde:

(a) Hangi yolla olursa olsun, çocuğun,

- (i) Cinsel istismarı,
- (ii) Organlarının kar sağlama amacıyla nakli,
- (iii) Zorla çalıştırılması amaçlarıyla teklifi, teslimi ya da kabulü;
- (b) Evlat edinme konusunda yürürlükteki uluslararası yasal düzenlemeler ihlal edilmek suretiyle bir çocuğun evlat edinilmesi için uygunsuz bir şekilde rıza istihsal edilmesini teminen aracılık yapılması,
- 2. Çocuğun, 2. maddede tanımlandığı üzere, çocuk fahişeliği amacıyla teklifi, elde edilmesi, tedariki veya temini;
- 3. 2. maddede tanımlandığı üzere, çocuk pornografisinin, yukarıda belirtilen amaçlar için üretimi, dağıtımı, yayılması, ithali, ihracı, sunumu, satışı veya zilyetliği...

3.2.2. Avrupa Konseyi

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin¹² 2. maddesi, 'İnsan Ticareti'ni Palermo Protokolü'nde yapılan tanımlamaya uygun olarak, 'gerek bir ülkenin kendi sınırları içinde ve gerekse yabancı ülkelere, basit ve organize örgütler aracılığıyla yapılması' olarak nitelendirmektedir.

AK üyesi ve antlaşmaya imza atan devletlerin insan ticaretini engellemek için, iç yasalarında yeni düzenlemeler ve arz - talep tarafını oluşturan bireyler için eğitim çalışmaları, projeler, toplumu aydınlatıcı seminer ve konferanslar yapmasını istemektedir. Ticari cinsel sömürünün gerçekleştirilmesinde, ülkelerin sınırlarından geçiş güzergâhında güvenliğin artırılması ve bu yönde ülkelerin işbirliğinin önemi belirtilmektedir. Ayrıca Sözleşme, insan ticareti suçunun çocuklara karşı işlenmesini ağırlaştırıcı neden olarak kabul etmektedir (Madde 5-9, 24).

Avrupa Çocuk Haklarının Kullanımı Sözleşmesi¹³, BM ÇHS'nin uygulamaya geçirilmesini ve özellikle yargı sürecinde çocukların haklarının korunmasını amaçlamaktadır:

¹² 16.05.2005 tarihinde Varşova'da imzalanmış olup, 01.02.2008'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme'yi henüz imzalamamıştır.

¹³ European Convention on the Exercise of Children's Rights, 25.01.1996 tarihinde Strasburg'da imzalanarak 01.07.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme, Türkiye tarafından 09.06.1999 tarihinde imzalanmış ve 01.02.2001 tarihli ve 24305 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

‘Bu Sözleşmenin amacı, çocukların yüksek çıkarları için, haklarını geliştirmek, onlara usule ilişkin haklar tanımak ve bu hakların, çocukların doğrudan ve diğer kişiler veya organlar tarafından bir adli merci önündeki, kendilerini ilgilendiren davalardan bilgilendirilmelerini ve bu davalara katılmalarına izin verilmesini teminen kullanılmasını kolaylaştırmaktır’ (Madde 1.2).

Siber Suçlar Sözleşmesi’nin¹⁴ 9. maddesi, ‘Çocuk Pornografisiyle İlgili Suçlar’ı düzenlemektedir. Bu bağlamda, sanal ortamda çocukların cinsel sömürüsüne yönelik suçlar yer almaktadır:

- ‘1. Taraflardan her biri, aşağıdaki fiillerin, kasıtlı olarak yapıldığında kendi ulusal mevzuatı kapsamında cezaî bir suç olarak tanımlanması için gerekli olabilecek yasama işlemlerini ve diğer işlemleri yapacaktır:
 - (a) bir bilgisayar sistemi üzerinden dağıtmak amacıyla çocuk pornografisi üretmek;
 - (b) bir bilgisayar sistemi üzerinden çocuk pornografisi sunmak ya da çocuk pornografisine erişim sağlamak;
 - (c) bir bilgisayar sistemi üzerinden çocuk pornografisi dağıtmak ya da yaymak;
 - (d) kişinin, bir bilgisayar sistemi üzerinden kendisi ya da başkası için çocuk pornografisi temin etmesi;
 - (e) bir bilgisayar sisteminde ya da bilgisayar verilerinin saklandığı başka cihazlarda çocuk pornografisi bulundurmak
2. Yukarıdaki paragraf 1’de geçen “çocuk pornografisi” terimi aşağıdakileri görsel anlamda teşhir eden pornografik malzemeler anlamına gelmektedir:
 - (a) Cinsel anlamda müstehcen bir eyleme reşit olmayan bir kişinin katılımı;
 - (b) Cinsel anlamda müstehcen bir eyleme reşit görünmeyen bir kişinin katılımı;
 - (c) Cinsel anlamda müstehcen bir eyleme reşit olmayan bir kişinin katılımını gösteren görüntüler;
3. Yukarıdaki paragraf 1’de geçen ‘reşit olmayan kişi’ terimi, 18 yaşından küçük kişiler anlamına gelmektedir. Ancak, Taraflardan herhangi biri, daha düşük bir yaş sınırı belirleyebilir. Söz konusu yaş sınırı 16’dan az olmayacaktır.
4. Taraflardan her biri, paragraf 1(d) ve 1(e), ayrıca 2(b) ve 2(c)’yi kısmen uygulama ya da hiç uygulamama haklarını saklı tutar.’

¹⁴ Convention on Cybercrime, 23.11.2001 tarihinde Budapeşte’de imzalanarak 01.07.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme’yi henüz imzalamamıştır.

Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü ve Suistimaline Karşı Korunması Sözleşmesi'nin 1. maddesi, tam anlamıyla çocukların cinsel sömürü ve suistimalini tüm ayrıntılarıyla ele almakta, devletleri kendi toplumları ve kurumlarıyla birlikte bilinçli bir şekilde işbirliği yaparak uluslararası alanda ortak mücadeleye çağırılmaktadır.

Önleyici tedbirler olarak; çocukların, ailelerin, görev alanı çocuklar olan meslek mensuplarının, medya, STK ve genel olarak toplumun bilinçlendirilmesine yönelik çalışmaların yapılması ve taraf ülkelerin bu yönde gerekli yasal düzenlemeleri yapması istenmektedir.

Sözleşme'nin 10. maddesi; ilk planda devletin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve kanun uygulayıcı kurumlarının kendi aralarında dayanışma içerisinde çalışmalarının gerekliliğini belirtmektedir. Mücadelenin etkin olabilmesi için ise; toplumun her kesiminin, özel ve resmi kurumların da birbirleriyle işbirliği içinde olmalarının sağlanmasının önemine vurgu yapılmaktadır.

Koruyucu tedbirler olarak; mağduriyet yaşayan çocukların tekrar mağdur edilmemeleri ve bulundukları ortamdan kurtarılmaları için yasal çalışmaların yapılmasıyla birlikte, STK'lar ve sosyal hizmet birimlerinin çocukların psikolojik ve sosyolojik olarak rehabilite edilmelerinde görev almalarının önemine değinilmektedir. Gerek telefon ve gerekse internet üzerinden 'Yardım Hatları' kurulmasının, çocukların korunması ve kurtarılmalarında faydalı olacağı düşünülmektedir.

Cinsel suisimali oluşturan eylemlerin taraf devletlerce suç sayılması, çocukların fuhuş yapmasına sebep ve aracı olma ve bu eylemlere zorlama fiillerinin, çocuk pornografisinin üretimi, dağıtımı ve sahip olunmasının cezalandırılması için gerekli yasal düzenlemeleri yapmaları yönünde karar alınmıştır.

Sözleşme'nin Yedinci Bölümü'nde, soruşturmanın çocukların mağdur olduklarının gözönüne alınarak, konunun uzmanı şahıslar tarafından tüm ayrıntılarıyla çocuğun yüksek yararı düşünülerek yapılması istenmektedir.

Sözleşme'nin 25. maddesi; seks turizminin yayılmasında etkili olan ve kişileri cezbeden, eylemin başka ülkelerde yapılarak cezasız kalması anlayışının önüne geçmek

için, kişinin başka ülkede bu sözleşme kapsamında bir suça karışması halinde kendi ülkesinde yargılanmasını düzenlemektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Çocuklar ve Genç Şahısların Cinsel Sömürüsü, Pornografisi, Fuhşu ve Ticareti ile ilgili (91) 11 No'lu Tavsiye Kararı'nda, çocukların daha önceden aile içinde veya dışında cinsel olarak suistimal edilmesinin sonradan cinsel olak sömürülmelerine sebep olduğu belirtilmektedir. Çocukların pornografik ve fuhuş amaçlı sömürülmesini önlemek amacıyla ülkelerin sınırları içinde ve yabancı ülkelere ticaretindeki toplumsal hareketlerin kontrol edilmesine vurgu yapılmaktadır.

2000 (11) No'lu Bakanlar Komitesi'nin 'İnsanların Cinsel Sömürü Amacıyla Ticaretine Karşı Eylem Tavsiye Kararı'¹⁵, cinsel sömürü amaçlı insan ticaretini, 'insan haklarının ihlali, insanlığın haysiyetini ve bütünlüğüne zarar veren bir saldırı' olarak nitelendirmektedir. Bu karar ayrıca, üye devletlerin bu çerçevede yasalarını gözden geçirmelerini tavsiye etmekte, tüm devlet kurumlarının ve STK'larının, Tavsiye Karar'da belirtilen önleyici, mağdurları koruyucu, ulusal ve uluslararası işbirliği çalışmalarında yer almaları gerektiğine dikkat çekmektedir.

'Çocukların Cinsel Sömürüye Karşı Korunması' konulu Bakanlar Komitesi'nin 2001 (16) No'lu Tavsiye Kararı'nın amacı; 'çocuklara yönelik her türlü cinsel suistimal, sömürü ve şiddeti engellemek, çocuk fuhuşu, pornografisi ve ticaretini ortadan kaldırmak ve bu alanda üye devletler arasında işbirliğinin yapılması' olarak belirtilmektedir.

3.2.3. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)

AGİT İstanbul Zirvesi'nde¹⁶ kadınlara ve çocuklara yönelik şiddet, cinsel sömürü ve ticaretine karşı yasal tedbirlerin alınmasına karar verilmiş, çocukların bu amaçla mağdur edilmemesi için çocuk haklarının korunmasına vurgu yapılmıştır. AGİT

¹⁵On Action Against Trafficking in Human Beings for The Purpose of Sexual Exploitation, Bakanlar Komitesi'nin 19.05.2000 tarihli 710. Toplantısı'nda karar alınmıştır.

¹⁶ Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'na (AGİT) üye 54 (şimdi 56 üyesi bulunmaktadır) ülkenin Devlet veya Hükümet Başkanlarının katılımıyla 18-19 Kasım 1999 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

almış olduğu Bakanlar Konseyi kararları ve yapmış olduğu çalışmalarla insan ticareti konusunda etkin olarak mücadele etmektedir.

AGİT Bakanlar Konseyi Viyana Kararı¹⁷, insan ticaretiyle mücadelenin her ülkenin birinci görevi ve sorumluluğunda olduğu, AGİT'in hem kendi kurumsal yapısı içinde hem de uluslararası diğerkurumlarla işbirliği içinde hareket etmesi gereğine işaret etmektedir. Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Dairesi'nin (Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) STK'ları ile yardımlaşma içinde eğitim programları düzenlemesine ve AGİT'in alan misyonlarının bulunduğu yerlerdeki gözlemlerine dayalı olarak sorunun boyutlarıyla ilgili yerel kurumlarla birlikte bölgesel çözümler getirmesi gereğine vurgu yapılmaktadır. Üye devletlerden insan ticareti hakkında İstikrar Paketi Görev Gücü'nü¹⁸ desteklemelerini ve aktif olarak rol almalarını istemektedir.

Viyana Kararı'nda ayrıca, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek, 'İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol' ile Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek, 'Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği Ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol'ün taraf devletlerce onaylanmasına karar verilmiştir.

AGİT'in Bükreş Kararı¹⁹, Viyana'da yapılan Bakanlar Konseyi'nde alınan karardaki konulara yönelik gerekli tedbirlerin taraf devletlerce daha da geliştirilmesine, ayrıca suçla ve suçlularla mücadelede bilgi paylaşımına vurgu yapılmaktadır.

Porto Bildirisi'nde²⁰, insan ticaretinin sebepleri üzerinde durulmakta, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin en temel etkenler olduğu belirtilmektedir.

¹⁷ AGİT'in 1 No'lu Bakanlar Konsey Kararı, 28. 11.2000 tarihinde Viyana'da kabul edilmiştir.

¹⁸ The Stability Pact Task Force on Trafficking in Human Beings, 2000-2004 yılları arası AGİT'e bağlı olarak, Güneydoğu Avrupa ülkelerinde insan ticaretiyle mücadele amacıyla kurulmuştur.

¹⁹ AGİT Bakanlar Konseyi'nin 6 No'lu kararı olup 04.12.2001 tarihinde Bükreş'de kabul edilmiştir.

²⁰ AGİT Bakanlar Konseyi'nin İnsan Ticareti hakkında Bildirisi 07.12.2002 tarihinde Porto'da kabul edilmiştir.

Sofya Kararı'nda²¹, AGİT'in Eylem Planı'nın²² uygulamaya geçirilmesi, çocukların cinsel sömürüye maruz kalma sebepleriyle mücadele, seks turizmini engellemek için bir ülke vatandaşının başka bir ülkede suç işlemesi halinde bile soruşturmanın yapılmasına yönelik kararlar alınmıştır.

Maastricht Kararı²³, insan ticaretiyle mücadelede AGİT Eylem Planı'nın uygulanmasının takibi ve bu yönde yapılacak çalışmalardan bahsetmektedir. AGİT'in insan ticaretinin önlenmesine yönelik Eylem Planı üç boyutludur:

- 1. Adli Boyut:** Suç işleyenleri caydırmak amacıyla soruşturmanın en iyi şekilde yapılması ve yasaların suçun niteliğini tam karşılayabilmesinin gerekliliği belirtilmektedir. Kaynak, transit ve hedef ülke konumundaki ülkelerin yasalarının birbirleriyle uyumları ve aynı şekilde caydırıcı olması gerekmektedir. Bu noktada, Stratejik Polis Konuları Birimi²⁴ AGİT üyesi devletlerin suçla mücadelesinde etkin rol oynamaktadır. Polislerin eğitimi, yeni teknikler geliştirilmesi ve bilgi paylaşımı konularında aracı olmaktadır. ODIHR de, AGİT'in alan misyonlarının gözlemleri neticesi ilgili ülkelerde yaşanan aksaklıkların giderilmesinde çalışmalarda bulunmaktadır.
- 2. Önleme Boyutu:** Suçun oluşmasına nedensel boyutlarıyla 'sebe-sonuç ilişkisi' içerisinde bakılmakta ve gerek kaynak gerekse hedef ülkelerin bu eylemdeki yeri araştırılmaktadır. Bu basamakta en önemli olan kısım sorunun boyutlarını tespit etmek olduğundan; bilgi toplanması ve araştırmalar yapılması, ülkelerin sınırlarının güçlendirilmesi, sosyal ve ekonomik sebeplerin değerlendirilerek ülkelere yeni uygulamalar ve düzenlemelerin tavsiye edilmesi ve toplumu bu konuda bilgilendirmek, seminerler, konferanslar yapmak önemli stratejiler olarak önerilmektedir. AGİT Ekonomik ve Çevresel Faaliyetler Koordinatör Dairesi²⁵ ve ODIHR bu alanla etkin olarak görev yapmaktadır.

²¹ AGİT Bakanlar Konseyi'nin 07.12.2004 yılında Sofya'da aldığı karar.

²² AGİT Daimi Konseyi tarafından 24.07.2003 yılında 557 Sayılı kararla kabul edilmiştir.

²³ AGİT Bakanlar Konseyi'nin 02.12.2003 yılında Maastricht'te aldığı karar.

²⁴ Strategic Police Matters Unit

²⁵ Office of the Co-ordinator of OSCE Economic and Environmental Activities.

- 3. Koruma Boyutu:** Suçun mağduru olmuş insanların ve çocukların ‘suçlu’ olarak değil, ‘mağdur’ olarak değerlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Çocukların tekrar mağdur olmamaları için ülkelerinde topluma yeniden kazandırma ve ailesiyle birleştirme çalışmalarının yapılması, psikolojik ve maddi desteğin sağlanması, bu aşamadaki uygulamalardandır.

İnsan Ticareti Hakkında İstikrar Paketi Görev Gücü, AGİT’e bağlı olarak 1990’lı yıllardan sonra Güneydoğu Avrupa ülkelerinde yaşanan ekonomik sıkıntılara bağlı olarak, insan ticaretinde meydana gelen yoğun artışla mücadele etmek için bölge ülkeleri arasında işbirliği ve dayanışmayı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bölgesel düzeyde yapılan ortak çalışmalarla sorunlara çözümler aranmıştır. Bu bağlamda uluslararası kuruluşlarla, STK ile üye olmayan ülkeler dâhil geniş çaplı organizasyonlar ve projeler yapılmıştır. AGİT üyesi devletlerin insan ticareti ile ilgili uluslararası sözleşmelere taraf olmasıyla sorun küresel çerçevede ele alınmıştır (South Eastern Europe’s Struggle Against Trafficking in Persons, 2004).

3.2.4. Avrupa Birliği

AB, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Birliğe katılımıyla sınır aşan suçla mücadele etmede zorlanmaya başlamıştır. Suç örgütlerinin sınırları serbestçe geçebilmeleri ve buna karşılık üye devletlerin adli ve güvenlik güçlerinin yetkisiz kalması, AB’ni kurumları arasında işbirliğine yönlendirmiştir. Suçluların üye ülkelerdeki farklı yasal uygulamalardan yararlanarak, bir ülkede suç işleyip diğer bir ülkeye geçerek ceza almaktan kurtulmaları veya daha az ceza almaları AB’ni bu yönde önlemler alması için harekete geçirmiştir.

Vatandaşlarına sunduğu özgürlüğü, insanların aleyhine kullanılmasının önüne geçmek amacıyla AB, Güvenlik ve Adalet alanlarında ortak hareket etmeye karar vermiştir. Gerek Amsterdam Antlaşması ve gerekse daha sonra yapılan Tampere Zirvesi, AB’nin Özgürlük, Güvenlik ve Adalet alanlarında yeni gelişmeler ve açılımlarına zemin teşkil etmiştir (Özcan, 2007).

Amsterdam Antlaşması'nın²⁶ Altıncı Başlığı, Adli ve Polis Alanında İşbirliği'ne ayrılmıştır. İlk madde, vatandaşlarına özgürlük, güvenlik ve adaletin temini için üye devletleri polis ve adalet alanında işbirliği yapmaya çağırmaktadır. Bunun da ancak, terörizm, yasadışı uyuşturucu ve silah ticareti, insan ve çocuk ticareti gibi organize ve diğer suçlarla mücadele etmekle mümkün olabileceğini belirtmektedir. Operasyonel alandan, bilgi alış verişine kadar geniş çerçevede polis işbirliğine yer verilmektedir. Europol'e de üye devletlerin suçla mücadelesinde birleştirici ve işbirliği sürecini takip etme rolü verilmektedir. Adalet alanında kurumlar arası işbirliğine vurgu yapılmakta ve üye devletler arasında hukuki süreçte çıkacak ihtilafların da önlenmesini, özellikle organize suç, terörizm ve yasadışı uyuşturucu ticaretiyle etkin mücadelede ceza yasalarının üye devletler arasında uyumlu olması istenmektedir.

Tampere Zirvesi'nde²⁷ ele alınan temel başlıklar; İltica ve Göç alanlarında ortak politika, adalet alanında işbirliği; suçla mücadelede işbirliği ve ortak politika; AB için tehlikeli olan sınıraşan suç örgütleriyle mücadelede Adalet ve İçişlerinde hem kendi sınırları içinde hem de üçüncü ülkelere karşı tedbirler ve hedeflerin belirlenmesidir.

AB üye devletleri, bir taraftan BM, AK ve AGİT tarafından kabul edilen sözleşmeleri onaylarken, diğer taraftan bölgesel düzeyde sorunlarla daha etkin mücadele edebilmek amacıyla kurumsal mekanizmalarını da harekete geçirmektedir. Bu noktada AB Konseyi, Parlamentosu ve Komisyonu'nun çalışmaları, Birliğin ortak politikalarının belirlemektedir. Bu çerçevede AB kurumları, çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretiyle mücadelede üye devletlerin hem yasal hem de STK'lar aracılığıyla toplumsal kararlılık göstermeleri için önemli kararlar almaktadırlar.

Daphne 1 Programı'nın²⁸ amacı da; devletlerin yeterli hassasiyet göstermemesi, kaynak yetersizliği, ekonomik kısıtlılıklar gibi sebeplerle çocuklar, gençler ve kadınlara yönelik gerçekleştirilen şiddeti tam olarak engelleyememesinden dolayı, cinsel suistimal ve sömürüyü de kapsayacak şekilde çocuklar, gençler ve kadınların fiziksel ve zihinsel

²⁶ 29 Mart 1996 tarihinde Torino Zirvesi'yle başlatılan Hükümetlerarası Konferans süreci sonucunda hazırlanan Amsterdam Antlaşması, 16-17 Haziran 1997 tarihli Amsterdam Zirvesi'nde onaylanmış ve 1 Mayıs 1999'da yürürlüğe girmiştir.

²⁷ 15-16.10.1999 tarihinde Avrupa Konseyi'nin Tampere'de yapmış olduğu Zirve'de alınan kararlar.

²⁸ Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin 24 Ocak 2000 tarih ve 293/2000 sayılı kararı gereği, 01 Ocak 2000 ile 31 Aralık 2003 tarihleri arasını kapsamaktadır.

sağlıklarını korumak için STK'larına aktif rol vermektir.

Diğer hedefleri arasında, kanun uygulayıcıları, sosyal hizmetler ve STK'lar gibi gönüllü yardım kuruluşları arasında bilgi alış-verişi, koordinasyon ve işbirliğini sağlamak ve bilinç attırıcı örnek projelerin geliştirilmesi suretiyle bu projelerin tüm dünyada uygulamaya geçirilmesi de vardır.

Daphne 2 Programı²⁹ da birinci aşamanın devamı niteliğinde olup, uygulamaya geçirilebilecek projeler ve uzman görüşleri, mağdur ve fail merkezli çalışma ve araştırmaları, insanlarda bilinç arttırıcı faaliyetler konularında bilgi paylaşımına önem vermektedir.

Stop1 Programı,³⁰ insan ticareti ve çocukların cinsel sömürüsü konularında bilgi paylaşımı amacını taşımaktadır. Bu doğrultuda, insan ticareti ve çocukların cinsel sömürüsüyle mücadelede yetkili meslek kuruluşları olan, hâkimler, savcılar, polisler, sosyal çalışmacılar, sınırdaki görevliler arasında bilgi paylaşımına dayalı programlar, eğitim programları, araştırma ve çalışmalar, seminer ve toplantılar düzenlenmesini hedeflemektedir. Programın ikinci aşaması olan Stop 2 Programı,³¹ insan ticareti ve çocukların cinsel sömürüsü konusunda AB politikası oluşturmayı, bilimsel araştırmalar yapılmasını, AB üyesi olmayan devletler ve uluslararası diğer kuruluşlarla işbirliğini amaçlamaktadır.

AB Komisyonu'nun 'insan ticareti', 'çocukların cinsel sömürüsü' ve 'çocuk pornografisi'yle ilgili olarak AB Konseyi ve Parlamentosu'na 2001 yılında sunmuş olduğu Tebliğ'de, tüm bu eylemlerin sebeplerinin fakirlik, işsizlik, eğitim yetersizliği olduğu ve insan ticaretinin ilk aşamasından müşterilere kadar uzanan süreci anlatılarak bazı çözüm önerileri sunulmaktadır.

Çocukların cinsel sömürüsü ve çocuk pornografisiyle mücadele konulu 22 Aralık 2003 tarihli Konsey Çerçeve Kararı'nın amacı, üye devletler arasında insan

²⁹ Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin 21 Nisan 2004 tarih ve 803/2004 sayılı Kararı gereği, 1 Ocak 2004 ile 31 Aralık 2008 tarihleri arasında kapsamaktadır.

³⁰ 29 Kasım 1996 tarihinde Konsey tarafından kabul edilen program, 1 Ocak 1996- 31 Aralık 2000 arasında kapsamaktadır.

³¹ 28 Haziran 2001 tarihli Konsey Kararı, 1 Ocak 2001 ile 31 Aralık 2002 arasında kapsamaktadır.

ticareti, çocukların cinsel sömürüsü ve pornografisini önleyebilmek için adli ve emniyet personeli arasında işbirliği çerçevesinde, kanun uygulayıcılarının etkinliğini arttırabilmektir.

Karar'ın 1. maddesi tanımlamalardan, 2. maddesi ise çocuklara karşı cinsel sömürü suçunu oluşturan eylemlerden bahsetmektedir. Çocukların ticareti tanımındaki öğelerden, baskı, şiddet, tehdit ve para temini belirtilmekte ve ayrıca çocuk suistimali; 'çocuk üzerinde güven, otorite ve etki sahibi kişi tarafından yapılması' olarak değerlendirilmektedir.

AB Komisyonu'nun bir diğer Tebliği'nde³², seks turizminde çocukları tercih eden faillerin, gittiği ülkelerin ekonomik şartlarına bağlı olarak bozulan sosyal ve kültürel hayatın arz ettiği durumu başka ülkede olmanın avantajıyla birlikte kullanmasından dolayı gerçek anlamda 'pedofili' olmadıkları değerlendirilmesi yapılmaktadır.

AB Komisyonu çocukların cinsel sömürüsünde mücadelede belirli hususlara önem vermektedir. Bunlar arasında özellikle çocuk sömürücülerini caydırmak ve cezalandırmak; yasal olarak turizm amaçlı gidilen ülkelerde bu tür suçlara karışan şahısların cezalandırılabilmesi için, kendi ülkelerinin yerel mahkemelerine de yetki verilmesi; turizm acentaları aracılığıyla ziyaret edilen ülkenin sosyal ve kültürel değerleri hakkında bilgilendirme yapılması; seks turizmi hakkında üye ülkelerin bilgi alış verişinde bulunmaları gibi hususlar dikkat çekmektedir. Yine talep tarafını genellikle gelişmiş ülkelerden giden kişiler oluşturduğu için, bu kişilerin bilinçlendirilmeleri ve turizm acentelerinin de seks turizmiyle mücadele etmesinin sağlanması önemli bir amaç teşkil etmektedir. Turizm yetkililerinin cinsel sömürüde işbirlikçi olmamaları için bağlayıcı nitelikte kurallar ve yasalar düzenlenmesi ve ayrıca kaynak ülkedeki mağdur çocukların korunması için uluslararası sözleşmelerin uygulanması ve takibinde devletlerle görüşmelerde bulunarak, çalışmalar yapılması gereği üzerinde durulmaktadır.

³² Çocuklara Yönelik Seks Turizmiyle Mücadele amaçlı 27 Kasım 1996 tarihli Tebliğ.

Avrupa Konseyi Çerçeve Kararı³³, gelişen teknolojiye paralel olarak yayılan internette çocuk pornografisinin üretimi, dağıtımı, kullanılması ve sahip olunmasıyla mücadele etmeyi ve önlemeyi amaçlamaktadır. Üye ülkelerinin kanun uygulayıcılarına, internet üzerinden çocuk pornografisiyle mücadelede daha etkili olmalarını ve bu amaçla özel birimlerin kurulmasını istemektedir. Mücadelede başarılı olabilmek için, üye devletler arasında bilgi değişiminin sağlanması ve internet hizmeti sağlayıcıları ile yetkili kurumlar arasında yetki çerçevesinde işbirliği yapılmasının gereği anlatılmaktadır.

Sivil toplumun kayıp çocukların bulunması ve cinsel olarak sömürülen çocuklara yardım konulu Avrupa Konseyi'nin 09.10.2001 tarihli İlke Kararı, kayıp çocuklar ve cinsel sömürüye karşı STK'ları ile yetkili devlet kurumları arasında yardımlaşmayı amaçlamaktadır. 'Acil Yardım' telefon hatları ile toplumdan da destek beklenilmektedir.

Avrupa Konseyi'nin İnsan ticareti ve çocukların cinsel sömürüsüyle mücadele konularındaki 24.02.1997 tarihli Ortak Eylem Kararı da, yasadışı göçle mücadele ve adli konularda işbirliği amacıyla 'insan ticareti ve çocukların cinsel sömürüsüyle mücadelede' ortak politikalar geliştirilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Bu amaçla 'insan ticareti' ve 'cinsel sömürü' kavramlarının tanımlamaları yapılmıştır. Taraf devletlerden iç hukuklarında bu konuları düzenlemeleri istenmektedir. AB üye devletlerinin insan ticareti ve çocukların cinsel sömürüsüyle mücadelede başarılı olabilmeleri için, ilgili yetkili kurumların birbirleriyle işbirliği ve bilgi paylaşımı yapmalarının gerekliliğine vurgu yapılmaktadır.

3.3. Diğer Uluslararası Sözleşmeler ve Çalışmalar

ILO 182 Nolu Sözleşmesi'nin³⁴ 3. maddesi, çocukların ticari cinsel sömürüsü ve diğer sömürü çeşitlerini ele almaktadır:

³³ 29 Mayıs 2000 tarihli "İnternette Çocuk Pornografisiyle Mücadelede" konulu Avrupa Konseyi Kararı.

³⁴ Kötü Şartlardaki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Önlemler Sözleşmesi, Kabul Tarihi: 17 Haziran 1999, Türkiye'de Resmi Gazete Yayımlı Tarihi ve Sayısı: 27 Haziran 2001 / 24445.

‘Bu Sözleşmenin amaçları bakımından ‘en kötü biçimlerdeki çocuk işçiliği’ ifadesi;

1. Çocukların alım-satımı ve ticareti, borç karşılığı veya bağımlı olarak çalıştırılması ve askeri çatışmalarda çocukların zorla ya da zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla ya da mecburî çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimlerini;
2. Çocuğun fahişelikte, pornografik yayınların üretiminde veya pornografik gösterilerde kullanılmasını, bunlar için tedarikini ya da sunumunu;
3. Çocuğun özellikle ilgili uluslararası anlaşmalarda belirtilen uyuşturucu maddelerin üretimi ve ticareti gibi yasal olmayan faaliyetlerde kullanılmasını, bunlar için tedarikini ya da sunumunu;
4. Doğası veya gerçekleştirildiği koşullar itibariyle çocukların sağlık, güvenlik veya ahlaki gelişimleri açısından zararlı olan işi kapsar.’

1996 Stockholm Deklarasyonu’nda bahsedildiği üzere, çocuk veya insan ticaretinde kişi kendisinden kazanç elde edilen ‘mal’, ‘eşya’ olarak görülmektedir. Çocukların cinsel sömürüsüne şu şekilde yorum getirilmektedir:

‘Çocukların ticari olarak cinsel istismarı çocuk haklarının temel olarak ihlalidir. Çocuğun bir yetişkinle, üçüncü bir şahısla veya şahıslarla ücret karşılığı veya benzeri şekilde cinsel suistimalini kapsamaktadır. Çocuk cinsel veya ticari obje olarak görülmektedir. Çocukların ticari olarak cinsel istismarı çocuklara karşı cebir ve şiddetin bir şekli, cebri işgücünü ve modern köleliğin bir çeşidini oluşturmaktadır.’

Yapılan uluslararası sözleşme ve çalışmalarda cinsel sömürü amaçlı çocuk ticareti sorununun tespitinin yapıldığı görülmektedir. Uluslararası hukukta ‘cinsel suistimal’ ve ‘cinsel sömürü’ kavramlarının çerçevesi belirlenmiştir. Suçun önlenmesi, faillerinin cezalandırılması ve mağdurlarının rehabilite edilmeleri hemen hemen bütün antlaşmalarda bahsedilmektedir. Çözüm önerilerinin içerikleri dahi aynı paraleldedir. Farklı kuruluşların çalışmalarının birbirlerini destekler mahiyette olması, ortak hedeflerin varlığını göstermekte ve mücadelenin başarısını olumlu yönde etkileyecektir.

Yapılan uluslararası sözleşmelerin başarılı olmasına rağmen uygulama alanına bunun tam olarak yansımaması ise sorunu çözümsüz bırakacaktır. Sözleşmelerde belirtildiği üzere her ülkenin sorundaki yerine göre rol alması gerekmektedir. Diğer türlü sadece yasaların kabul edilmesiyle hiçbir sonuç elde edilememektedir. Çocuk ticaretini hazırlayan sebeplerin giderilmesi amacıyla ülkelerin sorunları belirlenmeli ve uluslararası işbirliği ve dayanışma içerisinde mücadele edilmelidir.

Türkiye bu bağlamda uluslararası sözleşmeleri kabul ederek iç hukukunda düzenlemelerde bulunmuştur. Sonraki bölümde, Türkiye’de çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretinin mevcut durumu, cinsel sömürü ve bunu tetikleyen cinsel suistimal ile mücadelede hukuksal düzenlemeler ele alınacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

CİNSEL SÖMÜRÜ AMAÇLI ÇOCUK TİCARETİ'NİN TÜRKİYE'DEKİ MEVCUT DURUMU

4.1. Giriş

Bulunduğu coğrafi ve ekonomik şartlar Türkiye'nin geleceği için risk oluşturmaktadır. Türkiye genel olarak ekonomik gelişmekte ise de, bölgesel farklılıklar çocukları daha iyi hayat şartlarına kavuşma ümidiyle sömürücülerin kurbanı haline getirmektedir. Henüz çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti Türkiye'de önlenemeyecek boyutlara ulaşmamış olsa da, şimdiden etkin olarak mücadeleye başlanması gerekmektedir.

Bu bölümde, Türkiye'de sorunun boyutları, sebepleri, toplumun yaklaşımı ve uygulamaya yönelik mevcut çalışmalar incelenecektir. Hukuksal çerçevede mücadelede TCK'nın ilgili maddelerinin konuyu ele alışı değerlendirilecektir.

4.2. Türkiye'de Sorunun Boyutları

Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İnsan Ticareti Protokolü'nde belirtildiği üzere insan ticareti için ülke sınırlarının geçilmesinin zorunluluğu bulunmamaktadır. Türkiye'de çocukların cinsel sömürü amacıyla ticareti; özellikle turizm, iş merkezi ve yıllardır göç alan bir şehir olması itibarıyla İstanbul'da yaygın olarak görülmektedir.

1990 yılından sonra Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bu ülkeden ayrılan ve Balkanlar'da bulunan Doğu Avrupa ülkelerinin vatandaşları ekonomik krizden dolayı, Batı Avrupa ve Asya ülkeleri arasında köprü durumundaki Türkiye'yi, daha iyi yaşam koşullarına sahip olması nedeniyle hedef ve transit ülke olarak kullanılmaktadırlar. Gerek bu coğrafyadan gerekse fakir ve iş bulmak amacıyla daha çok Türkiye'nin doğu bölgesinden göç eden aileler İstanbul'a gelmektedirler.

Türkiye stratejik konumu itibariyle Avrupa, Asya, Balkanlar, Ortadoğu ülkelerinin ortasında tarihi ‘ipekyolu’ olarak bilinen önemli geçiş güzergâhında bulunduğu için, ekonomik olarak zayıf durumda bulunan Asya ve Ortadoğu ülkeleri için Avrupa ülkelerine geçişte ‘transit’ ülke konumundadır. Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte Rusya, Moldova, Romanya ve Ukrayna, bazı Afrika ülkeleri için de iş bulma amacıyla gelen insanlar için ise ‘hedef’ ülke durumundadır (Fırat, 2007). Türkiye henüz, yurtdışına çocukların cinsel sömürü amacıyla ticaretinde sosyal ve kültürel değerlerin güçlü olması, ekonomik şartların da kötü olmamasından dolayı ‘kaynak’ ülke özelliği taşımamaktadır. Fakat ülke içerisinde az gelişmiş şehirlerden, özellikle doğu bölgesinden, İstanbul’a bu amaçla çocuk ticareti yapılmaktadır.

ECPAT International’ın İstanbul ve Diyarbakır’a yönelik yapmış olduğu araştırmada, Türkiye’de çocukların cinsel sömürüsünün iki şekilde olduğu vurgulanmaktadır: Birincisi; sömürücü, aracı kişiye istediği çocuğun özelliklerini bildirmekte ve aracı kişi de ya çocuğu getirmekte ya da kişiyi çocuğun bulunduğu adrese yönlendirmektedir. İkincisi ise; sömüren kişi, kendisi belli bir yere giderek istediği çocuğu seçmekte ve aracı kişiyle anlaşmaktadır.

Genellikle kız çocukları olmak üzere, 12–18 yaş grubundaki çocuklar cinsel olarak en çok sömürülen grup olmaktadır. Çocukların durumuna göre zaman zaman yol kenarları ve parklarda olabileceği gibi, Aksaray ve zengin müşteriler için Levent’teki gece kulüpleri ve barlar merkez olarak görülmekte, hatta bazı çocuklar için bu amaçla özel evler ve oteller de ayarlanmaktadır. Cinsel ilişkinin ücreti çocuğun durumuna göre değişmekte, yurtdışından gelmesine ve özellikle ‘bakire’ olmasına göre artmaktadır (ECPAT International, 2007).

Türkiye’de doğu ve batı bölgelerinde yaşayan ailelerin sosyo-ekonomik yapıları farklılıklar göstermektedir. Özellikle doğu bölgelerinde ve ekonomik olarak zayıf olan ailelerde, çocuklar ailelerin geçiminde birer yardımcı olarak görülmektedir. Böylelikle öğretim görmesi gereken yaşta çocuklar çalıştırılmaktadır. Kız çocukları genellikle temel eğitime devam etseler de, ev işlerinde annelerine yardım etmektedirler. Henüz çocuk denilecek yaşta ya zorla ya da sadece aileleri istedikleri için ikna edilerek evlendirilmektedir. Ailelerinin istediğinin haricinde biriyle evlenen çocuklar da ailenin şerefini ve namusunu kirllettikleri gerekçesiyle, aile meclisinin verdiği karara göre ya

evlatlıktan reddedilmekte ya da çok daha kötü olmak üzere, cinayete kurban gitmektedirler. Bu durum Türkiye’de, ‘namus cinayetleri’ olarak bilinen sosyal sorunun da bir parçasısını oluşturmaktadır.

IOM’un Türkiye’de yakalanan ve kendi ülkesine geri gönderilen 220 kişiye yönelik yaptığı bir çalışmada, Türkiye’ye gelen insan ticareti mağdurlarının yaklaşık %60’ının sadece Moldova ve Ukrayna kaynaklı olduğu ve yine %60’ının ülkeye sadece İstanbul’dan girdiği tespit edilmiştir.

Kaynak ülkede kişilerin çoğu (% 86) arkadaşlar ve yakınları tarafından veya daha önceden aynı şekilde götürülmüş bayan kişiler tarafından, çocuk veya yetişkinin güveni kazanılarak hedef ülkeye götürülmüştür. 220 kişinin 7 kişisi 18 yaş altı mağdurlardan oluşmaktadır. Yani eğitim seviyeleri düşük ve vasıfsız işçi statüsünde bulunmaktadırlar.

Yapılan bu çalışmada 220 mağdurun tamamı bayan olmakla birlikte, yetişkin erkek ve erkek çocukların da cinsel ve işgücü sömürüsü amaçlı ticareti yapılmaktadır (International Organization for Migration, 2005).

Türkiye’ye gelen her üç kadından birisi çocuklu olduğundan, çocuklarının geçimini sağlamak için istemeyerek de olsa fuhuş sektöründe çalışmaktadırlar. Hatta çocuklarının da aynı şekilde sömürü mağduru olmaları muhtemel görülmektedir.

Ülkelerine geri dönmeleri çevrelerince iyi karşılanmayacağı ve ülkesinden ayrılmasına sebep olan problemlerin devam etmesinden dolayı, geri dönmek istememektedirler. Yakalanan şahısların %95’i cinsel olarak sömürülmektedir. En çok cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanmakta ve travma sonrası stres bozukluğu yaşamaktadırlar.

220 kişiden %33’ü İstanbul’da, %25’i de Antalya’da yakalanmış olup, mağdurların kurtarılmasında 157 telefon yardım hattının büyük etkisi bulunmaktadır (IOM, 2005).

Türkiye’de ECPAT International tarafından yapılan ÇTCS Dair Durum Analizi’ne göre; çocukların cinsel sömürüsüne yönelik yasal düzenlemeler mevcut olsa

da, uygulamada kurumlar etkin olarak görevlerini yerine getirememektedirler. Diğer taraftan; yazılı hukuk kuralları Türkiye'nin bazı bölgelerinde henüz tam olarak insanlar tarafından kabul görmemektedir. Yasaların etkisinden çok toplumda hâkim olan gelenek ve törelerin kuralları işlemektedir. Törelerin işleminde ailenin büyüklerinin sözleri yazılı hukuktan önce gelmektedir (ECPAT International, 2007).

4.3. Türkiye’de Çocukların Cinsel Sömürüsünün Sebepleri

Türkiye’den 2. Dünya savaşıdan sonra savaştan çıkan ve ülkelerinin yeniden imarı için işgücü ihtiyacı olan Avrupa ülkelerine yasal göç başlamıştır. Yurtdışına gidemeyenler ise özellikle az gelişmiş doğu illerinden ve küçük yerleşim yerlerinden, iş imkânı yüksek olan büyük şehirlere göç etmeye başlamıştır. Bu gelişmeler, insanların gittikleri yeni yerlerde ekonomik durumun yetersizliği ve sosyal çevreye uyumda yaşanan zorluklar nedeniyle, insan ticareti için yeni fırsatlar oluşturmuştur. Kandırılmaya ve ikna edilmeye müsait olan çocuklar, ailelerinin de desteğiyle bilmedikleri ama maddi kazanç sağlayacağı düşüncesiyle kendilerine görünüş itibarıyla güven veren şahıslara teslim edilmiştir.

Çocuk tacirlerinin sıklıkla başvurdukları taktiklerden birisi, çocukların daha önceden yaşamadığı ve ancak televizyonda gördüğü zevklerden bir kısmını sağlayarak, ‘özgürlük’ ve ‘kolay para kazanma’ya özendirilmeleridir. Çocuklar mevcut yaşamlarının aksine, tozpembe vaatlerle ailesinden ve gerçek hayattan uzaklaştırılmaktadırlar (ECPAT International, 2007).

ECPAT’ın İstanbul ve Diyarbakır’da yaptığı çalışmalar ışığında çocukların cinsel olarak sömürülmesinin sebepleri genel olarak ekonomik, sosyal ve kültürel çerçevede şu şekilde ele alınmaktadır (ECPAT International, 2007):

1. Aile bireylerinden herhangi birine uygulanan şiddet, çocukların psikolojisini olumsuz olarak etkilemektedir. İletişim ve sevginin olmadığı parçalanmış ailelerde duygusal yönden hassas olan çocuklar aileden uzaklaşmakta ve yakın çevresinden bulamadığı ilgi ve sevgiyi, kendisini sömürmek için görüntüde sunan kişilerden beklemektedir.

2. Türkiye’de de aile içi veya dışı cinsel suistimal olayları dünya genelinde olduğu gibi ticari olarak cinsel sömürüye eşik teşkil etmektedir. Bir defa cinsel suistimal olayının mağduru olan çocuğun daha sonraları bu işi meslek olarak yapması daha kolaydır. Türkiye’de yapılan bilimsel çalışmalarda aile içi cinsel suistimal (ensest) gerçek olarak istatistiklere yansımamaktadır. Bunun da temel sebebi çocuğa aile içinde desteğin olmaması veya çocuğun sessiz kalarak ailenin dağılmasını istememesidir.
3. Evlerinden değişik sebeplerle kaçan çocuklar özellikle hayallerini gerçekleştireceği umuduyla İstanbul gibi büyük şehirlere gelmekte ve kendilerini bekleyen tehlikelerden habersiz olarak sokaklarda yaşamaya başlamaktadırlar. ‘Sokak çocuğu’ olarak her türlü sömürüye açık bir şekilde hayata devam etmektedirler. Bu çocukları kandırma ve kullanmada en zayıf nokta ‘kolay para kazanma’ düşüncesi olduğu için, sömürmek isteyenler fuhuş, hırsızlık gibi yasal olmayan işleri cazip göstererek bu işlerde çalıştırmaktadırlar. Taksim Çocuk ve Gençlik Merkezi’nde bulunan çocuklarla yapılan görüşmelerde kızların yarısının dört yıldan fazla süredir sokakta yaşadığı ve çoğunluğunun ise doğu bölgesinden geldiği saptanmıştır.
4. Türkiye’de sokakta yaşayan çocuklara toplum tarafından da suçlu ve kötü gözle bakılmaktadır. Çözüme veya anlamaya yönelik araştırmalar az sayıda yapılmaktadır. Genel olarak büyük ve turistik şehirlerde görülen bu sorunla mücadelede koruma ve bakım amaçlı merkezler yeterli olmamaktadır.
5. İdareciler ve uzmanlar tarafından çocukların ticari cinsel sömürüsü ile erken yaşta evlilik arasında ilişkinin olduğu düşünülmekte, fakat değişik şekillerde yorumlanmaktadır. Bir kısmı küçük yaşlarda kız çocuklarının kendilerinden yaşça çok büyük erkek şahıslarla evlendirilmelerini cinsel ve ticari olarak sömürü olarak görmekte iken, bazıları da ekonomik sebepler ve geleneklere göre bunun normal olduğu görüşündedir. Evlilik müessesinin meşru olması ve evlenen çocukların bu şekilde sömürüden korunduğunu savunanlar olduğu gibi, aksine çocukların erken yaşta evlendirilerek hem cinsel hem de sosyal sorunların üstesinden gelmede zorluklar yaşadıklarından dolayı ileride ticari cinsel sömürünün mağduru olacaklarını düşünenler de bulunmaktadır.

6. Çocukların cinsel sömürü olayları medyada kısmen yayınlansa da sadece haber niteliğinde olup, toplumun bilincinin arttırılması için bilgilendirici özellik taşımamaktadır. Aile içinde meydana gelen cinsel suistimal olayları ise, fiilin devamı süresince yapısına bağlı olarak çocuklar tarafından açıklanamamaktadır. Suç ortaya çıktığı zaman da onu açığa çıkaran diğer olayların adı altında bildirilmektedir (intihar etme, cinayet, vb.). Türk toplumunda henüz ‘tabu’ olarak görülen cinsellik, özellikle ensest, toplumdan tepki alacağından dolayı gizli tutulmaktadır.

4.4. Türkiye’de Çocukların Cinsel Sömürü Amaçlı Ticaretiyle Mücadeleye Yönelik Yapılan Çalışmalar

Ankara ve İzmir gibi iki büyük şehirde çalışan çocuk hekimi, hâkim, savcı, psikolog, sosyal çalışmacı ve öğretmenlerden oluşan toplam 120 uzman ile yapılan bir anket çalışmasında çocuk suistimali ve ihmalinin nedenlerine yönelik soruya, katılımcıların yaklaşık %70’i ‘eğitim eksikliği’ ve ‘ekonomik yetersizlikler’ cevabını vermişlerdir. Daha sonra ise %50 civarı bireysel özelliklerin, %40’ı ise geleneksel değer yargılarının etkili olduğunu söylemiştir. Yasal eksikliklerin olduğu ve yasaların yeterince uygulanmadığı görüşü ise, toplamda %10’luk bir orana sahiptir (Zeytinoğlu, 1999: 120).

İstanbul ilinde sokakta yaşayan çocuklara yönelik yapılan bir çalışmada, bu duruma gelmelerinin sebepleri açıkça anlaşılmaktadır. Çocukların okuma-yazma bilme oranı %30 gibi çok düşük orana sahiptir. Anne ve babanın ölmüş veya ayrılmış olma oranı ise %90’dır. 15 yaş üzerindeki çocuklar travmayı daha küçük yaştaki çocuklara oranla 2,8 kat daha fazla hissetmektedirler. İleriki yaşların yaşanan travmaları daha fazla hissetmelerinde ise, bilinç düzeylerinin gelişmiş olması etkilidir.

Çocukların yarısından fazlası cinsel ilişkide bulunmaktadır. Para karşılığında cinsel ilişkide bulunma oranı kız çocuklarında %70 civarında, erkeklerde ise %14’tür. Özellikle para karşılığı cinsel ilişkide bulunan kız çocukları bedensel rahatsızlık yaşamaktadırlar. Her iki cinsiyet için de ilişki yaşı ortalaması 14’tür. Ayrıca cinsel yolla

bulaşan hastalıklar hakkında kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha fazla bilgisi bulunmaktadır (Ögel vd., 2004).

Türkiye’de cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretine karşı hizmet veren iki kuruluş bulunmaktadır. Bunlar, ‘Taksim Çocuk Gençlik Merkezi’ ile ‘Bahçelievler 80. Yıl Çocuk ve Gençlik Merkezi’dir. Taksim’deki merkez, ilk adım çalışmaları yapmaktadır. Çocukların kendileri, sosyal hizmetler müdürlükleri ve emniyet yetkilileri merkezlere başvurabilmektedir.

Burada ilk başta çocukların psikolojik ve fiziksel durumu tespit edilmekte, adli olay yaşamış çocukların durumu, gerekli takibin yapılması için adalet mekanizmasına bildirilmektedir. Ailesiyle yeniden birleşebilecek çocuklar için ailelerle görüşmeler yapılmakla birlikte; genellikle çocuklar, daha önceden aileleri tarafından suistimale uğradığından dolayı ya aileler ya da çocuklar tarafından istenmemektedir.

Çocukların ailelerine tesliminden sonra da gelişmelerin ailesiyle birlikte takip edilmesi ayrı bir program ve uzman kadro gerektirdiğinden, tam olarak yapılamamaktadır. Dolayısıyla çalışmalar zaman zaman sonuçsuz kalabilmektedir (ECPAT International, 2007).

İkinci adımda ise, çocukların teşhisi yapıldıktan sonra mesleki ve eğitime yönelik hayatla yeniden bütünleşmesi, sosyalleşmesi çalışmaları başlamaktadır. Çocuklara bir taraftan yaşamış olduğu travmalardan kurtulmasına yönelik psikolojik destek sağlanırken, diğer taraftan da aktivitelerle çocukların normal hayata döndürülmesine çalışılmaktadır.

Öncelikle çocukların psikolojik olarak rahatlamaları amaçlanmakta, kendilerine ve uzmanlara olan güvenleri sağlanarak, yeniden hayata başlamak üzere bilinçlendirilmektedirler. Bu süreçte çocukların zihinsel olarak kişiliğini yeniden kazanmaları ve kafalarındaki problemleri yenmeleri, diğer aşamaların başarılmasında çok etkili olmaktadır.

Karşılaşılan sorunların başında devlet kurumlarında ve özel gençlik merkezlerinde görev yapan personelin profesyonel olmaması ve istekli olarak çalışmaması bulunmaktadır. Profesyonel olmayan personel ortaya koyduğu yaklaşım

tarzıyla hem çocuklara faydalı olamamakta hem de kendileri psikolojik olarak stres yaşamaktadırlar.

Kısa sürelerle çalışan ve sık sık yer değiştiren personelin özel olarak takip etmesi gereken çocukları tanınması, çocukların da uzman kişiye güven duyması imkansız hale gelmektedir. Durum böyle olunca, zaten örselenmiş ve umutlarını kazanmada en son şans olarak merkezlere gelen çocuklar tekrar aynı suçun mağduru olabilmektedir. Bu tür kurumlarda çalışan personelin profesyonel olması aynı zamanda da gönüllü olması esas alınmalıdır (ECPAT International, 2007).

4.5. Çocukların Cinsel Suistimali ve Sömürü Amaçlı Ticaretine Yönelik Türkiye’de İç Hukuk Düzenlemeleri

Çocukların cinsel sömürsünü önlemeye yönelik çalışmaların önemli bir kısmını da yasal çalışmalar oluşturmaktadır. Bir eylemin suç olup olmadığı, suçu oluşturan unsurların neler olduğu ve bu suça karşı yaptırımın ne olacağı, suçun işlenmesine karşı caydırıcılığını göstermektedir.

Türkiye’deki iç hukuk çocukların sömürsünü temel olarak TCK’nın ilgili maddeleri ile düzenlemesine rağmen, sonraki aşamada kanunların işlerlik kazanması ve uygulamaya konulması yeterince takip edilememektedir. Bu aşamada da; yasal süreçte görevi olan Adliye, Emniyet, Sağlık, Milli Eğitim ve Sosyal Hizmetler gibi devlet kurumları dışında, STK’larının ortak gayretleriyle işbirliği içerisinde çalışmalarda bulunmaları faydalı olacaktır.

Çocukların cinsel sömürsü ve bu amaçla ticareti TCK’da cezalandırılmaktadır. Bu konu ‘Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar’ başlığı altında Altıncı Bölüm’de ‘cinsel saldırı’, ‘çocukların cinsel istismarı’, ‘reşit olmayanla cinsel ilişki’ ve ‘cinsel taciz’ olarak dört suç tipi halinde düzenlenmiştir. Gerek faillerin ve gerekse mağdurların cinsiyetleri belirtilmeyerek kanunun etki alanı geniş tutulmuştur. Cinsel dokunulmazlık, kişilerin dokunulmazlığının ayrılmaz bir parçası kabul edilerek özgürlüklerin temininde gerekli görülmüştür (Üzülmez, 2008).

26.09.2004 tarih ve 5237 sayılı TCK'nun 102. maddesi, genel anlamda cinsel saldırı suçunun yetişkin şahıslara karşı işlenmesini düzenlemektedir. Birinci paragraf mağdurun şikâyetine bağlı olarak tahkikatın yapılmasını içermektedir. Diğer maddelerde ise suçun niteliğinin değişmesine bağlı olarak cezalar da artırılmaktadır. Failin cinsel tatmin amacıyla bir kişinin vücut bütünlüğünü ihlal etmesi, bu suçun işlenmesinde yeterli kabul edilmektedir. Cinsel tatminin gerçekleşip gerçekleşmemesi ise gerekli değildir³⁵ (Üzülmez, 2008).

İkinci paragraf; suçun, mağdurun vücutuna organ veya cisim sokulması suretiyle işlenmesini, üçüncü paragraf ise, gerek görevin nüfuzunu kötüye kullanarak ve gerekse aile içi cinsel suistimal suretiyle suçun nitelikli hallerini düzenlemektedir. Cinsel saldırı suçunun işlenmesi esnasında veya bu suçun haricinde, ayrıca mağdura fiziksel veya ruhsal zarar verilmişse, netice sebebiyle ağırlaşmış hallerden dolayı ceza ciddi oranda artırılmaktadır:

- ‘1. Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
2. Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle işlenmesi durumunda, yedi yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.
3. Suçun; a) Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı, b) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, c) Üçüncü derece dâhil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı, d) Silâhla veya birden fazla kişi tarafından birlikte, işlenmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında artırılır.
4. Suçun işlenmesi sırasında mağdurun direncinin kırılmasını sağlayacak ölçünün ötesinde cebir kullanılması durumunda kişi ayrıca kasten yaralama suçundan dolayı cezalandırılır.
5. Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması hâlinde, on yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.
6. Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.’

³⁵ Bu maddede düzenlenen cinsel saldırının basit hali, eski 765 sayılı TCK'da ‘sarkıntılık’ ve ‘ırza tasaddi’ şeklinde nitelendirilmişti

TCK'nun 104. maddesinin birinci paragrafı, 'onbeş' yaşını bitiren bir kişinin cinsel ilişkide bulunması durumunda, mağdurun şikâyeti üzerine cezalandırmada bulunarak, cinsel ilişkide reşit olma yaşını onbeşe çekmektedir:

- '1. Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
2. Fail mağdurdan beş yaştan daha büyük ise, şikâyet koşulu aranmaksızın, cezası iki kat artırılır.'

Fakat çocukların her yönüyle korunmasına yönelik çıkarılan ÇKK'nun 3. maddesi her ne sebeple olursa olsun daha erken reşit sayılsa bile 18 yaş altında olan kişiyi çocuk olarak değerlendirmekte ve kanunen yardım almasını sağlamaktadır.

TCK'nun 103. maddesi, ayrı bir suç başlığı altında 'çocukların cinsel istismarını' düzenlenmektedir. Birinci fıkranın (a) bendinde, 104. maddede cinsel ilişki yaşını onbeş olarak belirttiği gibi, 'cinsel istismar'ın tanımı yapılarak eylemi bu yaş sınırında değerlendirmektedir. Aynı fıkranın (b) bendinde ise, 15 yaş üzeri çocuklar için rızası dışında, iradelerini olumsuz yönde etkileyen bir sebebe bağlı olarak yapılan cinsel davranışları ilk fıkra hükmünde düzenlenmektedir. Böylece eski 765 sayılı TCK'da çocukların ırzına geçilme suçunda, çocukların da suçlu olabileceği anlayışı bu maddeyle engellenmiş olmakta ve çocuğun istismarında rızasının olamayacağı kabul edilmektedir (www.ak-der.org, 2008).

Bu maddenin en önemli tarafı ise; 3. paragrafta belirtildiği üzere, çocukların devamlı olarak yakınında bulunan, nüfuzun kötüye kullanılması sonucu çocukların iradesinin baskı altına alınması suretiyle 'cinsel suistimal'de bulunan kişilere karşı ceza yaptırımının ağırlaştırılmasıdır. Benzer şekilde 102. maddede yetişkinlere karşı yapılan 'cinsel saldırı' suçundaki fiillerin, çocuklara karşı işlenmesi durumunda cezalar arttırılmıştır.

Bu maddenin bazı eksik yönlerinin olduğu görüşünü savunanlar da bulunmaktadır. Örneğin Benli'ye (2008) göre; cinsel istismar suçunun yaş aralığı ayırımı yapılmaksızın 15 yaşından küçük çocuklara karşı işlenmesinde cezanın aynı olması, suç ve ceza dengesini tam olarak karşılamamaktadır. Fiziksel olarak kısmen

olgunluğa ulaşmış bir çocukla, çok daha küçük yaştaki bir çocuğa karşı işlenen suçun aynı şekilde cezalandırılmaması gerekir. Bundan dolayı 15 yaş sınırının altında ‘0-12 yaş’ gibi bir düzenleme daha yapılabilir.

1. Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden; a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukukî anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış, b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.
2. Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
3. Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.’

Çocukların pornografi amaçlı cinsel sömürüsüne karşı TCK’nun 226. maddesi, ‘müstehcenlik’ başlığının özellikle 3. paragrafı, çocukları müstehcen içerikli görüntülerde kullanmak suretiyle sömürde bulunan ve hazırlanan malzemelerin ticaretine yönelik aracı durumundaki kişileri cezalandırmaktadır. Birinci paragraf ise, genel olarak müstehcen materyallerden bahsetmektedir:

- ‘ 1. a) Bir çocuğa müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünleri veren ya da bunların içeriğini gösteren, okuyan, okutan veya dinleten,
b) Bunların içeriklerini çocukların girebileceği veya görebileceği yerlerde ya da alenen gösteren, görülebilecek şekilde sergileyen, okuyan, okutan, söyleyen, söyleten,
c) Bu ürünleri, içeriğine vakıf olunabilecek şekilde satışa veya kiraya arz eden,
d) Bu ürünleri, bunların satışına mahsus alışveriş yerleri dışında, satışa arz eden, satan veya kiraya veren,
e) Bu ürünleri, sair mal veya hizmet satışları yanında veya dolayısıyla bedelsiz olarak veren veya dağıtan,
f) Bu ürünlerin reklamını yapan,
Kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adlî para cezası ile cezalandırılır.
2. Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri basın ve yayın yolu ile yayınlayan veya yayınlanmasına aracılık eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

3. Müstehcen görüntü, yazı veya sözleri içeren ürünlerin üretiminde çocukları kullanan kişi, beş yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ürünleri ülkeye sokan, çoğaltan, satışa arz eden, satan, nakleden, depolayan, ihraç eden, bulunduran ya da başkalarının kullanımına sunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.’

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye Ek ‘Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol’ün 2. maddesinin (b) bendinde; ‘Çocuk fuhuşu, çocuğun maddi ya da başka bir yarar karşılığı cinsel etkinliklerde kullanılması anlamına gelir’ denilmektedir.

TCK’nun 227. maddesinin 1. paragrafında çocukları fuhuş yapmaya yönlendiren ve yapmasında etkili olan kişilerin eylemleri suç kapsamında cezalandırılmaktadır. 3. paragrafta insanların fuhuş amacıyla ülke sınırlarından içeriye ve dışarıya çıkmasını sağlayan kişilere de değinilmektedir. Mağdurlar üzerinde nüfuz sahibi kişilerin bu suçu işlemesi halinde ceza arttırılmaktadır:

- ‘ 1. Çocuğu fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran, bu maksatla tedarik eden veya barındıran ya da çocuğun fuhşuna aracılık eden kişi, dört yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Bu suçun işlenişine yönelik hazırlık hareketleri de tamamlanmış suç gibi cezalandırılır.
2. Bir kimseyi fuhşa teşvik eden, bunun yolunu kolaylaştıran ya da fuhuş için aracılık eden veya yer temin eden kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis ve üçbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Fuhşa sürüklenen kişinin kazancından yararlanılarak kısmen veya tamamen geçimin sağlanması, fuhşa teşvik sayılır.
3. Fuhuş amacıyla ülkeye insan sokan veya insanların ülke dışına çıkmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre cezaya hükmolunur.
4. Cebir veya tehdit kullanarak, hile ile ya da çaresizliğinden yararlanarak bir kimseyi fuhşa sevk eden veya fuhuş yapmasını sağlayan kişi hakkında yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısından iki katına kadar artırılır.
5. Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan suçların eş, üstsoy, kayın üstsoy, kardeş, evlât edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da kamu görevi veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.’

TCK 226 ve 227. maddelerindeki suçların çocuklara karşı işlenmesi halinde cezalar arttırılmış olmasına rağmen, ‘çocukların cinsel istismarı’nda da olduğu gibi, 0-12, 12-15 ve 15-18 yaş aralığına göre cezaların düzenlenmesi caydırıcılığı arttıracaktır.

On iki yaşın altındaki bir çocukla 13-14 veya 16-17 yaşlarında bir çocuğun aynı fiil sonucu sömürülmeleri, çocuklar üzerinde farklı oranlarda fiziksel ve psikolojik etki oluşturacaktır (Benli, 2008).

‘Göçmen kaçakçılığı’ ve ‘insan ticareti’ suçları, BM Sınır aşan örgütlü suçlarla mücadele kapsamında kabul edilen ‘Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’ ile ‘Palermo Protokolü’ çerçevesinde 03.08.2002 tarih ve 4771 sayılı kanunun 2. maddesine bağlı olarak 765 sayılı eski TCK’da bağımsız maddeler halinde suç olarak düzenlenmişti. Göçmen kaçakçılığı suçu eski TCK’da düzenlenmeden önce, suçun mağdurları ve failleri Pasaport Kanununun 33,...,36. maddelerine göre cezalandırılmaktaydılar. İnsan ticareti suçu ise 179. madde kapsamında değerlendirilmekteydi (Hakeri, 2008). Yeni TCK’da ise bu suçlar 79 ve 80. maddelerde düzenlenmiştir.

Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek, ‘İnsan Ticareti Protokolü’nde ‘insan ticareti’ kavramının tanımı yapılırken cinsel sömürü amaçlı insanların ticaretini açık şekilde belirtmektedir.

Bu bağlamda 5237 sayılı TCK’nun 80. maddesi ise, insan ticaretinin cinsel sömürü amaçlı yapılması hakkında açıklamada bulunmamaktaydı ve maddenin uygulanabilirliği tartışmalıydı. Fakat 06.12.2006 tarih ve 5560 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle “fuhuş yaptırmak” ibaresi kanuna eklenerek tereddüt ortadan kaldırılmıştır. Yapılan diğer önemli düzeltme ise ‘esarete veya benzeri uygulamalara tabi kılmak’ ifadesinin kaldırılmasıdır. Çünkü suçun tanımında açıklık bulunmamakta idi. Böylece bu düzenlemeyle birlikte suçun çerçevesi belirginleşmiştir (Tezcan vd., 2007:106).

Gerek TCK’nun 80. maddesi ve gerekse uluslararası hukuk, suçun 18 yaşından küçüklere karşı işlenmesi halinde, kişinin rızasının temini için bu suça ait araç fiillere başvurulmasa bile, suçu işlenmiş kabul ederek cezalandırmaktadır:

- ‘ 1. (Değişik fıkra: 06/12/2006 - 5560 S.K. 3.md) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir

yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası verilir.

2. Birinci fıkra da belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.
3. Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkra da belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hâllerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkra da belirtilen cezalar verilir.
4. Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.’

Türk hukukunda göçmen kaçakçılığı, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek ‘Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’üne paralel bir şekilde düzenlenmiştir. Suçun maddi unsurları, 1. fıkranın (a) ve (b) bentlerinde açıkça ifade edilmektedir. Suçun manevi unsuru açısından önemli olan, failin ‘maddi menfaat elde etmek’ amacıyla bu suçu işlemesidir. Maddi olmayan amaçlarla yapılan fiiller ise, bu madde kapsamında değerlendirilmeyecektir. Suçun faili herkes olabilmektedir. Genellikle göçmen kaçakçılığı suç örgütleri tarafından yapıldığı için bu durum, 79/2. paragrafında arttırıcı neden olarak düzenlenmiştir (Turhan, 2008).

Suçun mağduru iki şekilde görülmektedir: Birincisi, yabancı birinin yasadışı olarak ülkeye sokulması ve ülkede kalmasının sağlanması; ikincisi ise, Türk veya yabancı bir şahsın yurtdışına çıkmaları eyleminde mağdur edilmeleridir (Tezcan, 2007:87).

‘ Doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddî menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; a) Bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan, b) Türk vatandaşı veya yabancının yurt dışına çıkmasına imkân sağlayan kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.’

Türkiye’de çocukların cinsel sömürü amacıyla ticareti, Uzak Asya, Afrika ve Avrupa ülkelerine oranla henüz başlangıç aşamasında bulunmaktadır. Türkiye’nin bu durumu, Türkiye’nin çocuk ticaretine kaynak ülke olacak kadar az gelişmiş veya hedef ülkeler kadar da çok gelişmiş olmamasındandır. Bununla birlikte, Türkiye’nin çevresinde bulunan eski Doğu Bloku ülkeleri insanları için kısmen hedef olabilmekte ve sahip olduğu coğrafya bakımından kaynak ve hedef ülkeler arasında transit ülke özelliği taşımaktadır.

İnsan ve çocuk ticareti sonuçta, ülkelerin kendi başlarına mücadele etmekle başa çıkamayacakları bir suçtur. Türkiye henüz tehlikeli durumda olmasa da bulunduğu konum itibarıyla ve gelişmesine paralel olarak gelecekte ciddi olarak sorun yaşayabilir. Bundan dolayı başlangıç noktasında etkin olarak müdahale edilmesi, sorunun büyümeden engellenmesini sağlayacaktır. Bu noktada doğru tespitlerle kararlılık içinde mücadele edilmesi gerekir.

Türkiye'nin gerek uluslararası sözleşmeleri onaylaması ve gerekse bunu iç hukukuna yansıtması önemlidir. Türkiye'nin şu ana kadar kabul edilen uluslararası sözleşmelerin tamamına yakınına onaylamış olması ve bu yönde iç hukukunda düzenlemelere gitmesi en azından yasal olarak sağlam zeminin oluşturulduğunu göstermektedir. Bundan sonra önemli olan uluslararası işbirliği içerisinde stratejiler geliştirmek ve uygulamaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Çocukların cinsel suistimali ve sömürüsü insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen, dünya genelinde 1980’li yıllardan itibaren gündeme gelmiştir. Başlangıçta yoğun olarak aile içi suistimal olaylarının sebepleri ve boyutlarının tespitine yönelik çalışmalar yapılmıştır. 1990’li yıllardan itibaren ise çocukların suistimaline bağlı olarak ticari cinsel sömürüsü ve özellikle cinsel sömürü amaçlı ticaretinin tehlikeli boyutlarda olduğu bilimsel çalışma ve uluslararası kuruluşların hazırlamış olduğu raporlarla tespit edilmiştir.

Çocukların cinsel sömürü amaçlı ticareti henüz bilim dünyasında yeni olmasından dolayı, kavramların anlamı ve kapsamı üzerinde tam olarak uzlaşa sağlanamamıştır. Bununla birlikte ‘cinsel sömürü’ kavramı, ticari cinsel sömürü anlamında kullanılmakta olup; fuhuş, pornografi, cinsel sömürü amaçlı ticareti içermektedir. Bazı uzmanlar tarafından da ‘cinsel suistimal’in içerisinde değerlendirilmektedir. Fakat bilimsel çalışmalar ve bu konuda kabul edilen uluslararası sözleşmelerin değerlendirilmesi sonucu temel farkın; cinsel sömürünün amacının ‘maddi kazanç’, cinsel suistimalin ise ‘cinsel haz elde etme’ olduğu anlaşılmıştır.

Çocukların cinsel sömürü mağduru olmasında etkili olan suistimal; fiziksel, duygusal, cinsel ve ihmal olarak gerçekleşmektedir. Suistimalin sebeplerinden olan, fakirlik, aile içi ve çevre ile olan sosyal bağların zayıflığı, ebeveynlerin madde bağımlısı olmaları, çocuklarına ilgi ve sevgi göstermemeleri, eğitimsiz olmaları, aynı zamanda çocukları sömürüye iten sebeplerdendir. Özellikle ailesi ve tanıdıkları tarafından cinsel suistimale uğramış çocuklar, cinsel sömürü mağdurları içerisindeki en önemli grubu oluşturmaktadır.

Gelişen teknolojiye bağlı olarak anında dünyanın diğer tarafındaki gelişmeleri ve imkânları gören insanlar, kendisinin içerisinde bulunduğu kısıtlı hayat koşullarından memnun olmamaktadırlar. Her zaman daha iyisine sahip olma arzusuyla hareket etme ise, özellikle çocuk tacirleri ve sömürücüleri için fırsatlar doğurmaktadır.

Dünya genelinde cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretine kaynaklık yapan ülkeler ve bölgeler çoğunlukla, ekonomik olarak gelişmemiş ülkelerdir. Buna bağlı olarak ‘fakirlik’, çocukların ticaretinde önemli bir motivasyon aracıdır. Fakat çocuk ticaretini sadece ekonomik sebeplere bağlamak, tüm fakir çocukların bu amaçla sömürülmesi anlamına gelmektedir. Bundan dolayı ekonomik faktörler, çocuk ticaretinde önemli bir sebep olmakla birlikte, hiç bir zaman tek etken değildir.

Savaş ve iç çatışmalar, kadınların ve kız çocukların ikinci sınıf olarak görülmesi, yaşanan teknolojik gelişmeler, yasaların ve uygulamaları yetersiz olması da çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretini hazırlayan sebeplerdendir.

Genellikle Asya ve Afrika ülkelerinin çoğunda kız çocukları aile için ‘gereksiz masraf’ veya ‘yük’ olarak görüldüğünden, henüz çocuk yaşlarda evlendirilerek veya gelir olması bakımından çocuk tacirlerine satılarak aileden ayrılmaları sağlanmaktadır.

Dünyada az gelişmiş ülkeler aynı zamanda savaş ve iç çatışmaların olduğu, kadın ve kız çocukların ikinci sınıf, bazen ise ‘mal’ olarak görüldüğü ülkelerdir. Çünkü savaş olan bir ülkede ekonomi de bozulur ve halk fakirleşir. İnsanlar, gerek can güvenliğini sağlamak ve gerekse yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamak için kendilerine güvenli ve daha yüksek hayat şartları olan yerler ararlar. Bu durumda kadınlar ve kız çocukları ise, geçimlerini sağlamak amacıyla ya gönüllü olarak ya da zorla cinsel sömürünün kurbanı olmaktadır.

Çocukların cinsel sömürü amacıyla ticaretinin başka ülkelere giriş yapılarak da yapılması, sorunu uluslararası alana taşımıştır. Sorunun bir tarafında çocukların sömürülmesinde kaynak olan az gelişmiş, diğer tarafında ise hedef durumunda olan gelişmiş ülkeler bulunmaktadır. Kaynak ülkelerin arzı durdurmaya yönelik çalışmalar yapmasının yanında, hedef ülkelerin de çocukların cinsel sömürüsüne olan taleple mücadele etmeleri gerekmektedir.

BM ÇHS ile birlikte çocukların haklarının korunmasına bağlı olarak, cinsel sömürü amaçlı ticaretiyle mücadele bağlamında uluslararası sözleşmeler ve çalışmalar ivme kazanmıştır. BM, AK, AGİT ve AB yasal bağlamda sorunun çözümü için

devletlere sorumluluklar vermekle birlikte, bireysel ve toplumsal bilincin arttırılması amacıyla STK'larının çalışmalar yapmalarını desteklemektedirler.

Yapılan uluslararası sözleşmelerle problemin teşhisi yapılarak devletlerin atması gereken adımlar belirgin hale getirilmiştir. Bu noktadan sonra önemli olan her devletin çözümü samimi olarak desteklemesidir. Ekonomik, sosyal ve siyasal yönden kararlılığını göstermeleri gerekmektedir. Ülkelerin yapacağı başarılı uygulamalar ise diğer ülkeler için örnek teşkil edeceğinden, işbirliği ve ortak politikaları geliştirecektir.

1990'dan sonra çocukların cinsel sömürü amaçlı ticaretiyle mücadelede çok sayıda uluslararası sözleşme kabul edilmiştir. En son AK tarafından 25.10.2007 tarihinde kabul edilen 'Çocukların Cinsel Sömürü ve Suistimaline Karşı Korunması Sözleşmesi', kavramsal tanımlamadan, alınması gereken tedbirlere, faillerin cezalandırılmasına ve uluslararası işbirliğinin önemine kadar, sorunu bir bütün olarak ele almakta ve şimdiye kadar yapılan çalışmalarda görülen eksiklikleri gözönünde bulundurmak suretiyle, sorunla mücadeleyi sistematik şekilde ifade etmektedir.

Sözleşme, sorun hakkında hukuksal çerçeveyi belirledikten sonra uygulamaların önemine vurgu yapmaktadır. Sadece yasal çalışmaların yapılmasının yeterli olmadığı, uygulama alanında kurumsal ve toplumsal mücadelenin gerekliliği belirtilmektedir.

Ülkeler kendi sınırları içerisinde imkânları doğrultusunda çalışmalarda bulunsa da, uluslararası kapsamda yaygın programlara her ülke aynı ölçüde hassasiyet göstermemektedir. Bazı ülkeler de sorunlarını görmemezlikten gelmektedir. Devlet görevlileri dâhil birçok kişinin bu işten menfaat temin etmeleri ise, uygulamaları daha da zorlaştırmaktadır.

Uygulama alanında çok yönlü faaliyet yapılabilir. Devlet kurumlarındaki görevlilerin eğitilmesi, bilinçlendirilmesi ve kurumların birlikte çalışması mücadelenin etkinliğini arttıracaktır. Adli mekanizmanın işleminde çocukların yargılanmaları için ayrı olarak yasal düzenlemeler yapılabilir. Çocuklar, cinsel sömürü suçlarında her zaman 'mağdur' statüsünde değerlendirilerek destek sağlanabilir. Diğer taraftan STK'ları etkinleştirilerek süreçte onların da rol almaları sağlanabilir. Sömürünün

tespitinden sonraki aşamada mağdurların ailelerine ve topluma yeniden kazandırılmaları, rehabilite edilmeleri ise çok önemlidir.

Sorunla etkin mücadele edebilmek için her ülke sınırları içerisinde karşılaştığı sorunla ilgili çözümler üretmelidir. Kaynak konumundaki ülkelerin öncelikle uluslararası sözleşmeleri onaylamaları ve iç hukuklarına uygulamaları gerekmektedir. Halen bazı az gelişmiş ülkelerin bu konuda gayretleri yetersiz kalmaktadır. Ülkeler gerek kendi kurumları arasında ve gerekse uluslararası kuruluşlarla bilgi paylaşımına ve uygulamaya yönelik işbirliğinde bulunmalıdırlar. Yasal çalışmalar ve STK'larının desteğiyle çocukların ve ailelerinin bilinçlendirilmeleri, risk grubundaki çocukların takibi, faillerin cezalandırılması sağlanmalıdır.

Diğer taraftan gelişmiş ülkeler de aynı şekilde, kendi topraklarında suçun işlenmesine engel olmak amacıyla hukuksal tedbirler alması gerekir. Çocuk ticaretine kaynaklık yapan ülkelerle devamlı olarak iletişim ve irtibat halinde olmalıdırlar. Çocuklarla cinsel ilişki amaçlı seks turizmiyle mücadelede, kendi vatandaşlarını başka ülkede suça karışmaları halinde dahi cezalandırmalıdırlar. Turizm amaçlı gidilen ülkelerin sosyal ve kültürel değerleri ile BM ÇHS'ne göre dünyanın her yerinde çocukların korunması gerektiği anlatılmalıdır.

Türkiye, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bağlı olan eski ülkeler için ise kısmen hedef ülkedir. Yakın bölgede bulunan Moldova, Ukrayna ve Romanya'dan Avrupa ülkelerine giriş yapamayan kişiler ve çocuklar Türkiye'yi tercih etmektedir. Asya ve Ortadoğu ülkeleri için ise Türkiye Avrupa'ya gitmek için transit ülkedir.

Türkiye de bu sorunla ilgili, sahip olduğu ekonomik ve sosyal ölçüler ile yaşadığı coğrafyanın gerekliliğine uygun çözümler geliştirebilir. Türkiye cinsel sömürü amaçlı çocuk ticaretinde kaynak ülke konumunda olmasa da, ülke sınırları içerisinde kırsal kesimden ve doğu bölgesinden özellikle İstanbul'a çocuk ticareti yapılmaktadır. Henüz başlangıç aşamasında olmasına rağmen, mücadelede başarıya ulaşmak için uygulama alanında tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Türkiye uluslararası sözleşmeleri onaylaması bakımından örnek ülkelerdendir. Taraf olduğu uluslararası sözleşmeleri iç hukukuna yansıtması diğer devletlerle işbirliği

yapması açısından önemlidir. Son yıllarda hukuksal alanda yapmış olduğu yasal değişiklikler de bu yöndeki gayretini göstermektedir.

Uluslararası sözleşmelerdeki belirtilen konuların uygulamaya geçirilmesi Türkiye’de de yavaş ve aksak seyretmektedir. Özellikle cinselliğin ‘tabu’ olarak görülmesi cinsel suistimal vakalarının resmi kurumlara intikal etmesini engellemektedir. Öncelikle çocukların cinsel sömürü mağduru olmalarına eşik teşkil eden cinsel suistimalin önlenmesine yönelik tedbirlerin alınması gerekmektedir. Sosyal hizmet kurumlarının aktif olarak görev almaları sağlanmalı ve risk grubundaki çocuklar takip edilmelidir. Ailesi tarafından cinsel suistimale uğramış çocuklar sosyal devlet yapısı içinde korunmaya alınmalıdır.

Diğer taraftan cinsel sömürü amacıyla ticaret mağduru çocukların sığınabileceği merkezlerin sayısı çok yetersizdir. Konunun uzmanları tarafından hizmet verilen merkezler sadece İstanbul’da bulunmakta ve o da çok kısıtlı sayıdadır. Türkiye, uygulama alanında gerekli tedbirleri almazsa yakın zamanda, özellikle eski Doğu Bloku ülkelerinden ticareti yapılan çocuklar için hedef ülke konumuna gelecektir.

Çocukların cinsel sömürü amacıyla ticareti küresel boyutlu olarak bundan sonra da ülkelerin sahip olduğu ekonomik, sosyal ve siyasal şartlara bağlı olarak devam edecektir. Fakat uluslararası sözleşmeler ve çalışmalara dayanarak yapılacak olan mücadelenin başarısı, tarafların samimiyeti ölçüsünde sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- Adepoju, Aderanti, (2005), “Review of Research and Data on Human Trafficking in sub-Saharan Africa”, *International Migration*, Vol. 43 (1/2) 2005, s. 75-98.
- AIHW (Australian Institute of Health and Welfare), (1998), *Child Protection Australia 1996–97*, AGPS: ACT, akt., Rosemary Sheehan, (2006), “Emotional Harm and Neglect: The Legal Response”, *Child Abuse Review*, Vol. 15: 38–54.
- Andrews, Sara K., (2004), “U.S. Domestic Prosecution of The American International Sex Tourist: Efforts To Protect Children from Sexual Exploitation”, *The Journal of Criminal Law & Criminology*, Vol. 94 No: 2, s. 415-454.
- APAS (American Psychiatric Association Statement), “American Psychiatric Association Statement Diagnostic Criteria For Pedophilia”, http://www.psych.org/newsroom/press_releases/diagnosticcriteriapedophilia.pdf erişim tarihi: 10.10.2007
- Asquith, Stewart, (2003), “Addressing Sexual Exploitation in the Pan-European Community”, içinde, Corinne May-Chahal and Maria Herczog, *Child Sexual Abuse in Europe*, Council of Europe Publishing.
- Avery, Robert vd., (1990), *İngilizce- Türkçe Redhouse Sözlüğü*, Redhouse Yayınevi, İstanbul, Türkiye.
- Barnardo’s, (1998), “Whose Daughter Next? Children Abused Through Prostitution”, Barnardo’s: Barkingside, akt., Elaine Chase and June Statham, (2005), “Commercial and Sexual Exploitation of Children and Young People in the UK—A Review”, *Child Abuse Review*, Vol. 14: 4-25.

- Benli, Fatma, “Çocuklara Yönelik Suçlara İlişkin Türk Ceza Kanunu Ve Ceza İnfaz Yasalarında Değişiklik Paketi”, <http://www.akder.org/?p=news&view=detail&sub=Kad%C4%B1n%20Haklar%C4%B1&cnnm=1210&lang=tr&m=508c75c8507a2ae5223dfd2faeb98122>, erişim tarihi: 26.01.2008
- Chahal, Corinne M. and Herczog, Maria, (2003), “Introduction and overview of child sexual abuse in Europe”, in, Corinne May-Chahal and Maria Herczog, *Child Sexual Abuse in Europe*, Council of Europe Publishing.
- Chase, Elaine and Statham, June, (2005), “Commercial and Sexual Exploitation of Children and Young People in the UK—A Review”, *Child Abuse Review*, Vol. 14: 4-25.
- Conte, Jon R., (1986), “What is Child Sexual Abuse”, in, *A Look at Child Sexual Abuse*, National Committee for Prevention of Child Abuse, USA.
- Costachi, Jana, (2003), “Preventing Victimization in Moldova”, *Global issues An Electronic Journal of the U.S. Department of State*, June 2003 Volume 8, Number 2, 30-33.
- Developing Countries Take a Stand Against Trafficking, (2003), *Global issues An Electronic Journal of the U.S. Department of State*, June 2003, Volume 8, Number 2, 34-36.
- Dionisie A. and Roman G., (1998), “The Results of Applying a Qestionnaire on Sexual Abuse to Street Children”, Bucharest. Save The Children, akt., Maria Roth and Sorino Bumbulut, “Sexually abused children in Romania”, in, Corinne May-Chahal and Maria Herczog, (2003), *Child Sexual Abuse in Europe*, Council of Europe Publishing.

Dunaigre, Partice, (2001), “Paedophilia: A Psychiatric and Psychoanalytical Point of View”, Carlos A. Arnaldo (ed), *Child Abuse on the Internet*, UNESCO Publishing, 2001.

ECPAT International, “Türkiye’de ÇTCS (Çocuklara yönelik Ticari Cinsel Sömürüye) Dair Durum Analizi: İstanbul ve Diyarbakır”, [www.yeniden.org.tr/ dokuman/ecpat%20turkish report.pdf](http://www.yeniden.org.tr/dokuman/ecpat%20turkish%20report.pdf), erişim tarihi: 05.05.2007

ECPAT International, (2001), “Question & Answer About The Commercial Sexual Exploitation of Children”, *An Information Booklet by ECPAT International*, Bangkok.

ECPAT International, (2006), “Question & Answer About The Commercial Sexual Exploitation of Children”, *An Information Booklet by ECPAT International*, Bangkok.

EGM, *İnsan Ticareti*, www.egm.gov.tr/asayis/asayis_insantic.asp, erişim tarihi: 05.08.2007

Fırat, Ahmet, “Uluslararası Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti”, www.taa.gov.tr/dersnotlari/GocmenKacakciligiveInsanTicareti.doc, erişim tarihi: 03.09.2007

Finkelhor, D., (1984), “Four Preconditions: A Model”, in, D. Finkelhor, *Child Sexual Abuse New Theory and Research*, The Free Press A Division of Macmillan, Inc. 866 Third Avenue, New York, 10022, 53-69.

Garbarino, James, (1977), “The Human Ecology of Child Maltreatment: A Conceptual Model for Research”, *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 39, No. 4. (Nov., 1977), pp. 721-735.

- Gelles, Richard J., Conte, Jon R., (1990), "Domestic Violence and Sexual Abuse of Children: A Review of Research in the Eighties", *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 52, No. 4, Family Research in the 1980s: The Decade in Review. (Nov., 1990), pp. 1045-1058.
- Georgopoulou, Helen Agathonos, (1992), "Cross-Cultural Perspectives in Child Abuse and Neglect", *Child Abuse Review*, Vol. 1: 80-88.
- Goddard, C., Bortoli, L. D., Saunders, B. J., Tucci, J., (2005), "The Rapist's Camouflage: 'Child Prostitution' ", *Child Abuse Review*, Vol. 14: 275-291.
- Günçe, Gülseren, (1999), "Çocuğun Cinsel İstismarı", içinde, Esin Konanç vd. (Der), *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Ankara: Pelin Ofset, ss. 89-99.
- Haarr, Robin, (2005), "Violence and exploitation of children in Tajikistan", *Central Asian Survey*, (June 2005) 24(2), 131–149.
- Hacking, Ian, (1991), "The Making and Molding of Child Abuse", *Critical Inquiry*, Vol. 17, No. 2. (Winter, 1991), pp. 253-288.
- Hakeri, Hakan, "Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti Suçları", www.akader.info/KHUKA/2004_mart/1.htm, erişim tarihi: 27.01.2008
- ILO, (2004a), *Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Albania*, www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do;jsessionid=0a038009cee86f9d809b5d5472f9bda839311af2a61.hkzFngTDp... -, erişim tarihi: 15.10.2006
- ILO, (2004b), *Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Moldova*, www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do;jsessionid=0a038009cee7aac1d4502b541109e54cbdc31c389cf.hkzFngTDp... -, erişim tarihi: 14.10.2006

- ILO, (2004c), *Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Romania*, www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do;jsessionid=0a038009ceeb42f47a0daf14e629829bc1718635170.hkzFngTDp... -, erişim tarihi: 12.10.2006
- ILO, (2004d), *Rapid Assessment of Trafficking in Children for Labour and Sexual Exploitation in Ukraine*, www.ilo.org/ipecinfo/product/download.do;jsessionid=0a038009ceeb42f47a0daf14e629829bc1718635170.hkzFngTDp... -, erişim tarihi: 15.10.2006
- IOM, (2005), *Turkey, Trafficking and Trends*, http://www.countertrafficking.org/pdf/2005_turkey_trafficking_and_trends.pdf, erişim tarihi: 10.10.2006
- Itzin, Catherine, (1997), “Pornography and the Organization of Intrafamilial and Extrafamilial Child Sexual Abuse: Developing a Conceptual Model”, *Child Abuse Review*, Vol. 6: 94-106.
- Itzin, Catherine, (2001), “Incest, Paedophilia, Pornography and Prostitution: Making Familial Males More Visible as the Abusers”, *Child Abuse Review*, Vol. 10: 35–48.
- Katz, I., (2003), “Child Sexual Abuse in England”, in, Corinne M. Chahal and Maria Herczog, *Child Sexual Abuse in Europe*, Council of Europe Publishing, 115-130.
- Kelly, Liz, (2000), “Çocuk Cinsel İstismarında Polislik”, içinde, Liz Kelly, *Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddete Karşı Polislikte Görüş, yenilik ve uzmanlık*, Avrupa Konseyi Yayınları.
- Kennedy, M. T., Manwell, M. K. C., (1992), “The Pattern of Child Sexual Abuse in Northern Ireland”, *Child Abuse Review*, Vol. 1: 89-101.

- Lăzăroiu, Sebastian and Alexandru, Monica, (2003), *Who is the next Victim? Vulnerability Of Young Romanian Women To Trafficking In Human Beings*, IOM. <http://www.iom.hu/PDFs/Who%20is%20the%20Next%20Victim%20-%20Vulnerability%20of%20Young%20Romanian%20Women%20to%20THB.pdf>, erişim tarihi: 10.10.2006
- Lieh-Mak, F., Chung, S.Y. and Liu, Y.W., (1983), "Characteristics of Child battering in Hong Konk: a control study", *British Journal of Psychiatry*, 142, 89-94, akt., O'Brian, C., Lau, L. S. W., (1995), "Defining Child Abuse in Hong Kong", *Child Abuse Review*, Vol. 4: 38-46.
- Lynch, Margeret, (1999), "Çocuk Suistimali ve İhmali", içinde, Esin Konanç, İpek Gürkaynak, Ayten Egemen., (1999), *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği, Ankara.
- Magwaza, A., (1997), "Sexual abuse: A socio-cultural developmental perspective", In C. D. L. Rey, N. D. Shefer & A. V. Niekerk (Eds.), *Contemporary issues in human development: A South African focus* (p. 159). Halfway House: International Thomson Publishing, akt., Madu, S. N., (2003), "The relationship between parental physical availability and child sexual, physical and emotional abuse: A study among a sample of university students in South Africa", *Scandinavian Journal of Psychology*, 44, 311-318.
- Mahler, Karen, (1997), "Global Concern for Children's Rights: The World Congress Against Sexual Exploitation", *International Family Planning Perspectives*, Vol. 23, No. 2. (Jun., 1997), pp. 79-84.
- Marshal, S., (1999), "Vietnamese women are kidnapped and later sold in China as brides", *Wall Street Journal*, 2 August, akt., Lee, June JH., (2005), "Human Trafficking in East Asia: Current Trends, Data Collection, and Knowledge Gaps", *International Migration*, Vol. 43 (1/2) 2005, 165-201.

- Martin, Michael J., Walters, James, (1982), “Familial Correlates of Selected Types of Child Abuse and Neglect”, *Journal of Marriage and the Family*, Vol. 44, No. 2. (May, 1982), pp. 267-276.
- Oates, K., (1999), “Çocukların cinsel İstismarının Kalıcı Etkileri”, çev., Hakan Ersever, içinde, Esin Konanç vd. (Der), *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Ankara: Pelin Ofset, ss. 101-110.
- O’Brian, C., Lau, L. S. W., (1995), “Defining Child Abuse in Hong Kong”, *Child Abuse Review*, Vol. 4: 38-46.
- Ögel K., Yücel H., Aksoy A., (2004), “İstanbul’da Sokakta Yaşayan Çocukların Özellikleri”, *Yeniden Bilimsel Araştırma Raporları*, İstanbul.
- Özcan, Mehmet, “Avrupa Birliği Adli İşbirliği Birimi (Eurojust): Gelişim Ve Perspektifler”, <http://www.usakgundem.com/makale.php?id=159>, erişim tarihi: 05.11.2007
- Paavilainen, E., Tarkka, M. T., (2003), “Definition and Identification of Child Abuse by Finnish Public Health Nurses”, *Public Health Nursing*, Vol. 20 No. 1, pp. 49-55.
- Polat, O., (2007), *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1 Tanımlar*, Seçkin yayınevi, Ankara.
- Polat, O., “Çocukların Ticari Olarak Cinsel Sömürüsü”, http://www.adlitip.org/yazilar/gunceller/paylasim/cocuklarin_ticari_olarak_cinsel_somurusu.htm, erişim tarihi: 10.06.2007
- Porter, Charlene, (2003a), “Saving the Victims, One by One”, *Global issues An Electronic Journal of the U.S. Department of State*, June 2003 Volume 8, Number 2, 18-21.

Porter, Charlene, (2003b), “European Alliance Combats Human Trafficking”, *Global issues An Electronic Journal of the U.S. Department of State*, June 2003 Volume 8, Number 2, 24-29.

Poverty and Trafficking in Human Beings: A strategy for combating trafficking in human beings through Swedish international development cooperation, (2003), <http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/02/62/3819f9a2.pdf>, erişim tarihi: 05.08.2007

Sheehan, Rosemary, (2006), “Emotional Harm and Neglect: The Legal Response”, *Child Abuse Review*, Vol. 15: 38–54.

Shull, J. Robert, (1999), “Emotional and Psychological Child Abuse: Notes on Discourse, History, and Change”, *Stanford Law Review*, Vol. 51, No. 6. (Jul., 1999), pp. 1665-1701.

South Eastern Europe’s Struggle Against Trafficking in Persons, *Stability Pact Task Force on Trafficking in Human Beings in Southeastern Europe*, http://www.osce.org/documents/pdf_documents/2004/07/15241-1.pdf, erişim tarihi: 10.05.2007

Staiger, Ines, (2005), “Trafficking in Children for the Purpose of Sexual Exploitation in the EU”, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. 13/4, 603–624.

Tezcan, Durmuş; Erdem, M. Ruhan; Önok, Murat, (2007), *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Seçkin yayınevi, Ankara:2007.

Travin S., Bluestone H., Coleman E., Cullen K., (2001), “Pedophilia: An update on theory and practice”, *Psychiatric Quarterly*, vol:57 number 2 pp: 89-103, akt.

Oğuz Polat, Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1 Tanımlar, Seçkin yayınevi, Ankara: 2007.

Turhan, Faruk, “Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Uluslararası Suçlar”, [http://www. ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/101.doc](http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/101.doc), erişim tarihi: 24.01.2008

Twaite, James A., Srednicki, Ofelia Rodriguez, (2004), “Understanding and reporting child abuse: legal and psychological perspectives: Part two: emotional abuse and secondary abuse”, *The Journal of Psychiatry & Law*, 32/Winter.

UNICEF, (2001), *Profiting from Abuse*, http://www.unicef.org/publications/files/pub_profiting_en.pdf, erişim tarihi: 12.04.2006

UNICEF, (2004), *Child Protection: A Handbook for Parliamentarians*, http://www.unicef.org/publications/files/Guide_Enfants_OK.pdf, erişim tarihi: 15.04.2006

UNICEF, (2005a), *Combating Child Trafficking: Handbook for parliamentarians*. http://www.unicef.org/protection/files/child_trafficking_handbook.pdf, erişim tarihi: 14.04.2006

UNICEF, (2005b), *Trafficking In Human Beings, Especially Women And Children, In Africa*, http://www.unicef.org.uk/publications/pdf/trafficking_inn.pdf, erişim tarihi: 15.04.2006

UNICEF, (2006), *Excluded and Invisible, The State of The World’s Children*. http://www.unicef.org/sowc06/pdfs/sowc06_fullreport.pdf, erişim tarihi: 15.03.2007

U.S. Department of Health and Human Services (DHHS), National Center on Child Abuse and Neglect, (1988), *Executive summary: Study of national incidence and prevalence of child abuse and neglect*, Washington, DC: DHHS.

U.S. Department of Health and Human Services (DHHS), National Center on Child Abuse and Neglect, (1992), *National child abuse and neglect data system: 1990 summary data component*, Working Paper No.1. Washington, DC: DHHS, April, akt., Eugene M. Lewit, (1994), “Reported Child Abuse and Neglect”. The Future of Children, Vol. 4, No. 2, Sexual Abuse of Children, (Summer - Autumn, 1994), pp. 233-242.

Üzülmez, İlhan, “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar”, <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale/122.doc>, erişim tarihi: 25.01.2008

Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report, June 2004, www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2004, erişim tarihi: 15.12.2006.

Victims of Trafficking and Violence Protection Act of 2000: Trafficking in Persons Report June, 2005, <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2005>, erişim tarihi: 12.12.2006.

WHO, (2006), *Preventing Child Maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*, http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf, erişim tarihi: 27.05.2007.

Zeytinoğlu, S., (1999), “Sağlık, Sosyal Hizmet, Hukuk ve Eğitim Alanlarında Çalışanların Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İhmali Sorunu ile İlgili Görüşleri”, (içinde), Esin Konanç ve diğ. (Der.), *Çocuk İstismarı ve İhmali*, Ankara: Pelin Ofset, ss. 111-126.

(<http://www.akder.org/?p=law&view=detail&cid=61&cnnm=1044&lang=tr&m=829a56cc8ffa56209e3a10b80d0bbdf8>, erişim tarihi: 25.01.2008)

(http://aktifhaber.com/news_detail.php?id=129353, erişim tarihi: 27.08.2007)

([http://www.tdk.gov.tr/TR/ SozBul](http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul), erişim tarihi: 05.03. 2007)